

Átalveto

2011. június

Az Erdélyi Körök Országos Szövetségének és az Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesületének negyedéves lapja

Isten, áldd meg a magyart!

Nemzeti hitvallás

MI, A MAGYAR NEMZET TAGJAI, az új évezred kezdetén, felelősséggel minden magyarért, kinyilvánítjuk az alábbiakat:

Büszké vagyunk arra, hogy Szent István királyunk ezer évvel ezelőtt szilárd alapokra helyezte a magyar államot, és hazánkat a keresztény Európa részévé tette.

Büszké vagyunk országunk megmaradásáért, szabadságáért és függetlenségéért küzdő őseinkre.

Büszké vagyunk a magyar emberek nagyszerű szellemi alkotásaira.

Büszké vagyunk arra, hogy népünk évszázadokon át harcokban védte Európát, s tehetségével, szorgalmával gyarapította annak közös értékeit.

Elismerjük a kereszténység nemzetmegtartó szerepét. Becsüljük országunk különböző vallási hagyományait.

Ígérjük, hogy megőrizzük az elmúlt évszázad viharaiiban részre szakadt nemzetünk szellemi és lelki egységét. A

Magyarországon élő nemzetiségeket és népcsoportokat a magyar nemzet részének tekintjük.

Vállaljuk, hogy örökségünket, a magyar kultúrát, egyedülálló nyelvünket, a Kárpát-medence ember alkotta és természet adta értékeit ápoljuk és megóvjuk. Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos felhasználásával védelmezzük az utánunk jövők életfeltételeit.

Hisszük, hogy nemzeti kultúránk gazdag hozzájárulás az európai egység sokszínűségéhez.

Tiszteljük más népek szabadságát és kultúráját, együttműködésre törekszünk a világ minden nemzetével.

Valljuk, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság.

Valljuk, hogy az egyéni szabadság csak másokkal együttműködve bontakozhat ki.

Valljuk, hogy együttélésünk legfontosabb keretei a család és a nemzet, összetartozásunk alapvető értékei a hűség, a hit és a szeretet.

Valljuk, hogy a közösség erejének és minden ember becsületének alapja a munka, az emberi szellem teljesítménye.

Valljuk az elesettek és a szegények megsegítésének kötelességét.

Valljuk, hogy a polgárnak és az államnak közös célja a jó élet, a biztonság, a rend, az igazság, a szabadság kiteljesítése.

Valljuk, hogy valódi népuralom csak ott van, ahol az állam szolgálja polgárait, ügyeiket méltányosan, visszaélés és részrehajlás nélkül intézi.

Tiszteletben tartjuk történeti alkotmányunk vívmányait és a Szent Koronát, amely megtestesíti Magyarország alkotmányos állami folytonosságát és a nemzet egységét.

Nem ismerjük el történeti alkotmányunk idegen megszállások miatt bekövetkezett felfüggesztését. Tagadjuk a magyar nemzet és polgárai ellen a nemzetiszocialista és kommunista diktatúrák uralma alatt elkövetett embertelen bűnök elévülését.

Nem ismerjük el az 1949. évi kommunista "alkotmány" jogfolytonosságát, amely egy zsarnoki uralom alapja volt, ezért kinyilvánítjuk annak érvénytelenségét.

Egyetértünk az első szabad Országgyűlés képviselőivel, akik első határozatukban kimondták, hogy mai szabadságunk az 1956-os forradalmunkból sarjadt ki.

Hazánk 1944. március tizenkilencedikén elvesztett állami önrendelkezésének visszaálltát 1990. május másodiktól, az első szabadon választott népképviselő megalakulásától számítjuk. Ezt a napot tekintjük hazánk új demokráciája és alkotmányos rendje kezdetének.

Valljuk, hogy a huszadik század erkölcsi megrendüléshez vezető évtizedei után, múlhatatlanul szükségünk van a lelki és szellemi megújulásra.

Bízunk a közösen alakított jövőben, a fiatal nemzedékek elhivatottságában. Hisszük, hogy gyermekeink és unokáink tehetségükkel, kitartásukkal és lelkierejükkel ismét nagyra teszik Magyarországot.

Alaptörvényünk jogrendünk alapja: szerződés a múlt, a jelen és a jövő magyarjai között.

Élő keret, amely kifejezi a nemzet akaratát, azt a formát, amelyben élni szeretnénk.

Mi, Magyarország polgárai készen állunk arra, hogy országunk rendjét a nemzet együttműködésére alapítsuk.

EKOSZ

Május 14-15-én Szege-
den, a Megyeházán
tartotta tisztújító köz-
gyűlését az EKOSZ. A
szokásos és szükséges
jelentések, beszámo-
lók elfogadása után el-
végeztük az esedékes tisztújítás feladatát
is. A szövetség elnöke és alelnöke a
következő két évben: **Nagy Árpád** és **dr.
Szekeres Sándor**, pénztárosa: **Józsa
Lászlóné**. Megválasztottuk a háromtagú
felügyelő- és etikai bizottság, valamint a
választmány nyolc tagját is. Osztatlanul
örömről szolgált, hogy új belépő
egyesület felvételéről is dönthettünk.
Egyhangú szavazással választottuk az
EKOSZ tagjainak sorába az Erdélyiek
Nagykanizsai Egyesületét (ENKE). A
kört **Horváthné Nagy Mária** mutatta be
röviden.

Döntöttünk arról is, hogy miután sike-
rült összegyűjtenünk a zsidói Wesselényi
kripta felújításának terveihez szükséges
pénzt, folytatjuk a gyűjtést a második
lépéssel. Immár arra hívunk minden jó-
szándékú atyánkfia, hogy amennyiben
módjában áll, adományával segítse a
kivitelezés munkálatait, népszerűsítse az
összefogást.

Szomorú kötelességeinket is teljesítet-
tük, amikor megszűnt vagy a közös mun-
kában évek óta részt nem vevő egyesüle-
tek kizárásáról határoztunk. Így meg-
szűntnek tekintjük az EKOSZ tagságát a
Pécsi Erdélyi Klubnak, valamint megszű-
nése miatt töröltük nyilvántartásunkból
az Erdélyi Magyarok Bács megyei Egye-
sületét és a Hadú-Bihari Erdélyi Kört.
Reméljük, hogy ahol a lelkesedés elfo-
gyott, ott támadhat majd új felbuzdulás
Isten segítségével!

Szomorú kötelességünknek tekintet-
tük azt is, hogy az EKOSZ arra kénysze-
rül a jelen helyzetben, hogy az MVSZ-
ben eddig meglévő tagságát felfüggeszse.
Az összmagyarság ügyének szolgálatát,
az MVSZ intézményi szükségességét
továbbra is vallva, várjuk azokat az idő-
ket, amikor az együttműködés újra
lehetővé válik. Addig is tesszük, amit

tudunk. Említésre méltó döntésünk volt
még, hogy a szövetség javaslatot nyújt be
az illetékes kulturális szervekhez azzal a
kérről, hogy május 22. napját nyilvánít-
suk a **Székely Himnusz Napjának**.

Tanácskozásunkat jelenlétükkel és buz-
dító szavaikkal megtisztelték Csongrád
megye jeles közéleti személyiségei is: **Ma-
gyar Anna**, a Csongrád Megyei Közgyűlés
elnöke és **Kalmár Ferenc** országgyűlési
képviselő, brassói atyánkfia. Ez alkalom-
ból is köszönetet mondunk a rendezvény
házigazdájának, fő szervezőjének, **Gál
Imrének** a SZEK elnökének.

Az EKOSZ elnöke 2011. november
12-re, Budapestre hívja össze a szövetség
választmányi ülését.

Nagy Árpád

IKEM hírek – Izsák

Kilencedik évünket a szükséges és kö-
telező tisztújító közgyűlés után **dr. Tábo-
ri László** előadásával indítottuk, mely
rokon szálainkat igyekezett manak szó-
ló üzenetekkel fűszerezve láttatni: Egy
órányi világbirodalom: Párthia és a pár-
tusok címmel. Áprilisban **Bácsfainé dr.
Hévízi Józsa** tanárnő nyújtott betekin-
tést az önrendelkezési jogok sok száza-
dos hagyományairól. Az előadás címe:
A határon túli magyarság jövője: ará-
nyosított önkormányzatoktól a teljes
autonómiáig. Ezt követte **dr. Botlik Jó-
zsef** támogató és bátorító közénk jöve-
tele, s ébresztő szólása a Nyugat-ma-
gyarországi harcokról 1921-ben, a Ron-
gyos Gárdáról és az önzetlen hazafias
áldozatkészségről. Régi, elhallgatott di-
csőségről Trianon árnyékában - hő-
sökről elfajzott utódoknak a homokon.
Május havában **Mandics György** író
atyánkfia hagyományozta ránk éltta-
paszlatának legjavát azzal a céllal,
hogy ha esetleg a történelem kereke új-
ra úgy fordulna, tudjunk bölcsen túlélni
és emberek maradni az embertelenség-
ben. A román kommunizmus évtizedei-
ben kifejtett ellenállás módozatairól val-
lott A szabadság börtönében című
estén. Júniusban a Trianon-vasárnap ke-
retében **Szentesi Zöldi László** testvé-
rünk mond majd emlékbeszédet. Elő-

adásainkat és rendezvényeinket tovább-
ra is rögzíti és sugározza az izsáki tele-
vízió. Ezt ezúton is köszönjük! A homo-
ki székelyek júliusban tényleges és szín-
lelt pihenésüket töltik.

Nagy Árpád

Komló

- 2011. január 24: A napmadártól a
mai magyar solymászatig címmel **Kre-
csán Zoltán** solymász tartott vetítőképes
előadást, melyet idomított sólyom-
bemutató követett.

- 2011. február 12: 19. alkalommal tar-
tottuk a Komlói Erdélyi Kör batyus far-
sangi bálját, több mint 100 vendéggel.
Felhők fölött mindig kék az ég címmel a
Súgólyuk színház tagjai musical részle-
tekkel kedveskedtek nekünk.

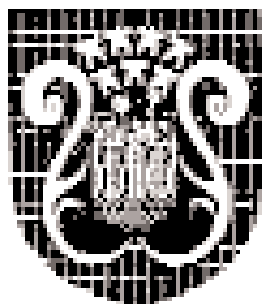
- 2011. március 14: Miután korábban
tudomást szereztünk a Szászváron tevé-
kenkedő Erdélyi körrel, megívásuknak
eleget téve 30 komlói tagtársunkkal
Szászvárra látogattunk. Itt a 70-80 tagot
számláló Erdélyi kör vendégei voltunk.
(A tagok közül csak 5-7 erdélyi szármá-
zású.) Megtekintettük a Szászvári vár
romjait, a templomot, amelyet Burgun-
diai Bertalan pécsi püspök alapított,
majd a bortermelők által működtetett
borházat néztük meg. Kértük a kör veze-
tőit, hogy vegyék fel a kapcsolatot az
EKOSZ elnökével és gondolkozzanak a
szervezetünkhöz való csatlakozáson.

2011 május 9: Románkori temploma-
ink címmel vetített képes előadást tartott
Feketéné Mosó Erzsébet ny tanárnő.

2011 június 4: Trianoni gyalázat. Em-
lékező ünnepség a Kopjafánál.

2011 június 18: Az Erdélyi kör hagyó-
mányos júniálisán vendégeink lesznek a
Szászvári Erdélyi kör tagjai. Jóízű bab-
gulyás, finom borok és nótá kíséretében
készülünk a nyári szabadságra.

Közben készülnek a Komló nevet
rovásírással is tartalmazó helységnévtá-
blakon is. Az Erdélyi kör kérését az Ön-
kormányzat jóváhagyta, így körünk tag-
jai az eddigi táblákat átírás végett eltávo-
lították az utakról és készítjük a fából
faragott, rovásírással is ellátott táblákat.
(A négy bevezető úton) A táblákat ünne-

Szerkesztőbizottság:

Dr. Kövesdy Pál főszerkesztő, B. Osvát Ágnes (irodalom és gyermekoldal)

Kiadja az EKOSZ elnöksége

Alapító főszerkesztő: **Orbán László**

Levelezési cím: Dr. Kövesdy Pál – 7100 Szekszárd, Otthon u. 2. Tél./fax: (36) 74/417-705

E-mail: ekosz@tolna.net

A kiadásért felel a lap főszerkesztője

ISSN 1416-4698

Nyomdai előkészítés: Galamb Marietta • Nyomdai munkák: Böcz Nyomda, Szekszárd

pélyes keretek között állítjuk majd fel, a mozgalom Budapesti szervezőjének részvételével. Mindeközben készülünk fennállásunk 20. évfordulójának szerény megünneplésére

Dr. Tamás Attila

„Ötágú Síp” Kulturális Egyesület teljesített programjai

1. 2011. április: a hónap folyamán elkezdődött a „szellemi védőháló” program megvalósítása. A török kiűzése után Szeged városából és környékéről 141 településre rajzottak ki a magyar lakosok és alapítottak ill. népesítettek be falvakat, községeket, városrészeket. Ezek ma Szerbiában, Romániában, ill. Magyarországon vannak.

Egyesületünk a „Szellemi védőháló”-t először szimbolikus formában valósítja meg, úgy, hogy egy-egy szilfa-csemetét és egy összetartozást jelző grafikát ajándékoz mindegyiknek, majd 2011 szeptember 30-ra összehívja képviselőiket Szegedre és egy konferencia keretében dönti el - velük együtt - a következő lépéseket.

A grafikát és a facsemetét június folyamán 3 községben helyezzük el, a szeptemberi „Átalvetőbe” pedig elküldjük a képet, mert megismerésre érdemes alkotása **Mihály Árpád** szobrász- és **Sóti György** festő- és grafikusművészek.

2. 2011. május 8: részt vettünk a Temesváron szervezett „Bánsági napok 2011. május 3-22” óteleki kihelyezett rendezvényén, ahol Mihály Árpád bemutatta Ótelek szülöttéről, **Kothay Nándor** szobrászról szóló ismertető kis könyvét és az Egyesületet képviselő **Pataki Sándor** és **Horváth István Károlyné** elmondták a szép számban összegyűlt közönségnek, hogy milyen kulturális eseményeket lehetne Kothay emlékére rendezni Ótelek és környéke diákjai részére.

Az Egyesület képviselői és az óteleki közönség valamint Temesvár kitűnő „Bánsági napok” rendezői (**Szekernyés János** művészettörténész, **Marossy Antal** alprefektus) abban a reményben búcsúztak, hogy közös terveik maradóként megvalósulnak.

Szeged, Horváth István Károlyné

Leányfalun

2011. május elsején Leányfalun a Falu-Ház kulturális központ az Erdélyi Művészek Leányfalun sorozat rendhagyó rendezvényének adott otthont. Az Örök Házsongárd című kétkötetes reprezentatív mű dunakanyari bemutatkozása kapcsán a Házsongárd legjelleg-

zetesebb részleteit bemutató képkiallítás nyílt meg. A könyv szerzőivel, **dr. Gaal György** irodalom- és művelődéstörténésszel, **Gránitz Miklós** fotóművésszel, **Vertel Beatrix** grafikusművésszel – a könyv tervezőjével – és a Házsongárd „őrangyalával”, **Gergelyné Tőkés Erzsébet**tel a kiállítást szervező és megnyitó **Szász István Tas** beszélgetett. **Közreműködött Hámori Angelika zongoraművész, Csöke Flóra csellóművész és Nyíri Csaba**, a település polgármestere.

A Salgótarjáni Erdély-Kör 2011. évi rendezvényei

- Január hónapban megemlékeztünk nagy meseíróinkról, Benedek Elekéről, **Gréczi Zsolt** Miklós tagtársunk előadásában, valamint Wass Albert születésének 103. évfordulójáról.

- A kommunizmus áldozatainak emléknapja keretében **Kovács F. Gábor** tanár előadása videó-vetítéssel gróf Eszterházi János felvidéki magyar mártír politikusra emlékezve.

- Március hónapban tartottuk meg éves taggyűlésünket. Emlékező előadás volt Mikes Kelemen halálának 250. évfordulóján. Adományt gyűjtöttünk a leégett gyimesbükki iskola felújítására. A rendezvény kulturális műsorral és szerény vendéglátással zárult.

- Vendégünk volt **Kocsis István** író, történész aki a Szent Korona misztériuma és tana időszerű kérdéseiről (alkotmányozás) tartott nagysikerű előadást. Püski Sándor az ezredforduló legnagyobb magyar könyvkiadója születésének 100. évfordulója alkalmából Püski István vázolta a kiadó tevékenységét.

- Gróf Teleki László születésének 250. évfordulója alkalmából látogatást tettünk Szirákon a grófi kastélyban. Megkoszorúztuk a családi kriptában lévő sírhelyet, és előadást hallgattunk kiemelt, hazafias szerepéről.

- Vendégünk volt **Magyaródy Szabolcs**, a hamiltoni (Kanada) Hunyadi Öregcserekész Munkaközösség vezetője, aki Mit tesznek a haza érdekében a nyugati magyarok? címmel tartott érdekfeszítő, színes előadást.

- Szegeden részt vettünk az EKOSZ közgyűlésén, ahol ismét Nagy Árpád református lelkész választottuk meg elnöknek. A rendezvény a vasárnap reggeli szentmisével és istentisztelettel folytatódott és az ópusztaszeri zárandókúttal fejeződött be. Köszönet és elismerés a Szegedi Erdély-Kör szervezőinek.

II. félévi tervezetünk:

-Előadás Liszt Ferenc világhírű zeneszerzőnkéről. Keresztény gyökerek és bol-

dog magyar élet címmel programsorozat a KÉSZ képviselőjének tájékoztatójával. -A XX. Jubileumi "1956. október 23. Emlékfutás" megszervezése, melyhez kérném a tagszervezetek támogatását, egyben megköszönve múlt évi segítségüket.

Salgótarján, 2011. 05. 20.

Valiskó Ferenc elnök

Kudarcra ítélve a liberális multikulti

Konferenciát tartottak Budapesten Európa kulturális sokszínűségéről

A multikulturalizmus liberális modelljének kudarcára összpontosítottak április 14-én Budapesten a Pro Minoritate Alapítvány által szervezett, A kulturális sokszínűség esélyei az Európai Unióban című nemzetközi konferencia előadói. A rendezvényt Tőkés László, az Európai Parlament alelnöke és Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes nyitotta meg.

Semjén szerint ma két nagy tévedés van jelen Európában: az egyik szélsőség „egyfajta kozmopolita ideológia nevében” azt állítja, hogy nem érték, ha egy közösség kötődik a saját hagyományaihoz. A másik szélsőség pedig az a nacionalista és sovinszta felfogás, amely egy nemzet vélt érdeke alapján tagadja más nemzetek létezéshez való jogát.

Tőkés kifejtette: „A 20. század két nagy kísérlete, a proletár internacionalizmus és a liberális kozmopolitizmus kudarcot vallott a nemzeti kisebbségekkel és a kulturális sokszínűséggel szemben, mivel a két előbb említett eszmerendszer nivellálni igyekezett a különbözőségeket. Ma is kísért ez a múlt, de az EU dicséretes módon kísérletet tesz ezen eredménytelen megközelítés kijavítására, és a kulturális sokszínűség kérdését, illetve az egyházi párbeszédet előtérbe helyezve próbálja megőrizni a demokratikus pluralizmus szellemét”.

Németh Zsolt külügyi államtitkár is a multikulturalizmus liberális modelljének válságára mutatott rá. Ez idézte elő azt, hogy Európában megerősödtek a radikális nézetek, az etnikai türelmetlenség fellángolt, és politika-, pártpolitika-formáló tényezővé tudott válni. „A multikulturalizmus közösségi azonosságtudatot megerősítő, hagyománytisztelő modellje ugyanakkor jövő előtt áll. Európa ereje a kulturális sokszínűség.”

A konferencián felszólalt többek között Kelemen Hunor romániai kulturális miniszter, Tytti Isohookana Asunmaa finn egyetemi tanár és Schöpflinó György EP-képviselő is.

(MH)

Csapó Endre

Eszmeomlás a baloldalon

A téma – mondják – a földön hever, csak fel kell emelni. Van úgy is, hogy az a gond, közülük melyik a fontosabb. Ha pedig keresni kell, érdemes bepillantani a baloldali lapokba, ahol mostanában szellemi káosz uralkodik. Nem tudják feldolgozni a tavalyi választások eredményét. Szeretnék átmeneti kisiklásnak hinni, avagy pártjaik taktikai hibájának, keresik a bizalomvesztés okát, de nem mernek szembesülni azzal, aminek pedig világos jelei vannak, hogy a baloldali eszmék ideje elmúlt, oka fogott és értelmetlenné váltak. Ma már nincs ami ellen lázítani lehetne, nincs többé világnézeti ellenség, nem lehet gyűlöletet kelteni valami ellen, ami nincs többé. Mindazok a szellemi és politikai áramlatok, melyeket a felvilágosodás erőltetett menetű kibontakozásában gyűjtőnéven baloldalinak neveztek, mára már elvégezték mindazt, amit az „emberi haladás” érdekében célként megfogalmaztak jó két-száz évvel ezelőtt. Pontosabban, ma már az Egyház nem politikai tényező, nem uralkodik már, csak a lelkek szűkebb birodalmában, nincsenek szakrális királyságok, és utolsónak a felferjesztett történelmi reakció is kiszenvedett – nincsen fasizmus, hiába kápráztatják, ezekhez hasonló riadalmakkal nem lehet már eszmei barrikádokat építeni. Az eszmék világában az előadás végetért, a függöny legördült, az embereket nem érdekli többé a marxizmus annyiszor visszakérődzött, a maga korában is túlhaladott tudománya. Valóban szórakoztató a baloldal apostolainak ellentmondásokkal teli írásai bepillantani.

A nemzetközi baloldal szocialista pártjai hamar megtalálták az utat az internacionalista nagytőke globalista irányzatához, de a szocializmust eddig tudományos szinten propagáló filozófusoknak nehezebb a dolguk. A nagytőke kárhoztatása lenne a feladatuk, annak felháborító totális győzelme okán, de erre nincsen megrendelő, zsozsó nélkül nem érdemes filozofálni. Az ügyesebbek rátérnek a hidegháborús felek közös ideológiai alapjához, az internacionalizmusnak a szolgálatára, ha van jó nyugati összeköttetésük. (...)

A magyarországi kommunizmus, leánykori nevén szocializmus, tolvajnyelven munkáspárt (MDP) az 1945 és 1948 közötti időben fokozatosan vette birtokába a magyar államot, alakította azt egypárt-diktatúrává, a magyar nép akarata ellenében, a szovjet megszálló erők által hatalomban tartott párt erőszak-szervei által. A magyarországi szocializmusnak ezt a hőkszakát követte a kádári konszolidációs korszak. A teljes időszak lényege az volt, hogy az országban mindenki valamilyen mértékben az államtól függött. Ebben a rendszerben szükségszerűen kialakult a munkáltatók és a munkát végzők két rétege. A hatalmat gyakorló Párt őrizte ezt a rendszert erőszak-szerveivel, amiben szükségszerűen alakult ki a hierarchikus rend, aminek lépcsős kaszt-szerkezete emlékeztet az arisztokrácia-középnemes-kisnemes-szolgafokozatra, ahol mindenki tudta a maga helyét. A rendszerváltozáskor az állam vagyonát a főrendiek hordták szét, alább is osztottak, de a 800 ezer párttagból a többségnek nem jutott csak a piros könyv és a nosztalgia.

A gazdasági élet a rendszerváltás logikája szerint kapitalista lett, annak korábbi vezetőrétege magánvagyonaként. Új

állam lépett színre, ami a nyugati példa szerint többpárti parlamentáris jellegű. A szociális gondoskodás egyrészt a gazdasági tevékenységtől megfosztott állam nyakán maradt, másrészt elma-

radt, mert a magánvagyonná tett egykori állami vállalatok immár tulajdonosai nem vállalták magukra a szociális gondoskodás terheit. Gond nélkül, pontosan úgy viselkedtek, mint a vérbeli kapitalisták, akiket csak a profit érdekel. Ebbe bukott bele a magyarországi baloldal politikai garnitúrája mindenestől a tavalyi országgyűlési választáson. A választók azokat a pártokat választották be a Parlamentbe, amely pártok felfedték a teljes baloldal korrupciós és népellenes üzelmeit, megígérve a rendszerváltás befejezését. Ez volt az alapja a Fidesz és a Jobbik rendkívüli sikerének.

A társadalomellenes pártokat a közös zsákmány tartotta össze, és nagy nemzetközi erőháttérükkel el sem képzelték, hogy kieshetnek a politikai hatalomból. Amikor ez megtörtént, nagyon megdöbbentek, de még mindig nem érzékelik, hogy ez nem afféle politikai inga-kilengés, egyszer erre, másszor arra, mint ami a nyugati országokban jellemző.

„Az úgynevezett baloldalnak semmi esélye, nem is érdemlik meg!” Ezt **Moldova György** mondta egy tévé-interjúban. Elmondta azt is, hogy Kádár János az eszményképe, fényképét tárcájában tartja, dolgozószobájában is ott van a képe, természetesen. Néhány mondata: „A baloldal megszűnt létezni, nincs baloldal.” „Ezek nemcsak korrupciós, tehetségtelenek is.” „Kire szavazzak? Mónikára? Ildikóra? Kovács Lászlóra, - aki kivitte a szeretőjét, bemutatta a görög királynak mint feleségét? Aki nem adta vissza a szolgálati kocsit.” „Az MSZP-re csak hányingerrel lehet szavazni. Árulók pártja!” „A filozófusok? Tamás Gáspár Miklós a véleményváltoztatás világbajnoka. Könyvet írt Búcsú a baloldaltól címmel.”

No persze Moldova nem jobbról tekint a volt elvtársakra, hanem olyan szélsőbalról, amilyen csak a szép könyvekben van, vallja legalábbis, hogy a nyomorgók, elesettek, kizsákmányoltak érdekvédelmét vállalná, ha lenne ilyen párt. Dehát „Magyarországon többszázezer fasiszta van”

Tamás Gáspár Miklós sincs megelégedve. Ez volt a *rend ezer évig* a címe a március 19-i *Népszabadságban* közzétett furcsaságainak, amiben rövid életet jósol a nemzeti oldalnak, vagy talán a köztársaságnak: „A magyar állam vezetője – erre a kis időre már nem kell őt a Magyar Köztársaság miniszterelnökének címeznünk – arról beszélt (beszélt? ordított!) a Nemzeti Múzeum lépcsőin, fizetett tapsoncok meghitt gyűrűjében, hogy az ország megújul. Ez sajnos nem igaz. Az ország hanyatlik.” Ezzel a mondattal hasonhiedelmű sorsos társaiban kívánt bizonnal reményt kelteni. A következő hosszú mondata a liberalista-bolsevista eszmeiség sűrítőmánya:

„Méltatlan dolog avval vádolni honfitársainkat, hogy nem szeretik a szabadságot. Dehogynem szeretik – de nem az államtól és nem a nemzeti közösségtől várják, hogy szabadságot nyújtson nekik (vagy hogy megvédje valóságos és eltagadhatatlan, politika előtti szabadságukat) –, hanem szabadságukat maguk akarják maguknak megeremteni a magánéletben, rejtetten a nyilvánosságtól, ott, ahol az öröm, az invenció, a kreativitás, az érzéki élvezet, a gondolat mélysége és élessége lakik, amihez semmi köze nincs, ne is legyen annak, amit korrupciós és ostoba politikusok nem áttalnak »a hazának« nevezni.”

Aki erős, és nem émelyeg máris, szánjon rá kis időt legalább annak átérzésére, hogy mi mindent mondott el a külföldi

elismerésekkel már negyedszázada elkényeztetett (spoiled) főokos filozófus – aki egyaránt megfelelt a hidegháborús keletnek-nyugatnak – ebben az idézett részben. Azt mondta, hogy az ember szabad akar lenni az állami és a nemzeti kötődéstől, persze a családi köteléktől is, fő a magánélet, fedezze fel és űzze az érzékiség adta élvezetek kreatív változatait (netán homo-, incesto-, pedofo-, besto-), legfőképpen ne legyen semmi köze a hazához, ami a baloldali logika sorrendjében nacionalizmus, nácizmus, fasizmus.

Másutt (Szombat) még világosabban vall:

„A konzervatív meg akarja tartani az »életvilágot«, a hazát, a közösséget, a hagyományt, a családot, a kultúrát, a múltat, amelyet gyöngéden szeret. A szocialista vagy az anarchista elveti mindezt, új világot óhajt, tündöklő, bátor, szabad, zabolátlan jövőt, és persze a hasonlóképpen vágyakozó lázadók közösségét, amelyet gyöngéden szeret.”

Értjük tehát: a jó szocialista hazaellenes, közösségellenes, hagyományellenes, családellenes, kultúraellenes, a múltat megtagadó. Mindezt nem a másság „gyöngéd szeretete” miatt vallja, hanem a szocializmus eszmerendjében előírt kötelező gyűlöletből. Ez pedig a szocializmusnak internacionalista tartalmából ered, ami közös vonás, különösen a mai liberalizmusban.

A liberális köpönyegre váltott pesti bolsevista filozófusok Németországba járnak übermentsch szemléletüket hizláló emigrációba, mert ott megértésre és a sajtóban publicitásra találnak. A mai német filozófia és irodalom meghatározó eleme a pesti emigráció jelenléte. Úgy fogalmaznak, hogy Magyarországon félelemben élnének.

Kis János a *Frankfurter Allgemeine Zeitung* vendégeként riogatja a német olvasókat a magyar alkotmánnyal. A napilap terjedelmes teret nyújt a politikai filozófusnak, aki szerint az új alkotmány nem korrekció, hanem „radikális szakítás” a köztársaság, a szabadság vagy a jogegyenlőség eszméivel. Marxista filozófusként, Rákosi és Kádár szolgálatában nem hiányolta a létező szocializmusból az eszményi köztársaságot, a szabadságot és a jogegyenlőséget. Azon szörnnyűlködik, hogy az orbáni alkotmánytervezet egy etnikai népfogalomból indul ki: nemzetnek nem a Magyar Köztársaság lakóit, hanem a világ bármely részén élő, a magyarsághoz tartozó embereket tartja, és, mint mondja, a nép etnikai alapú megközelítése a nemzetiszocialista jogelmélet sajátossága volt.

Szerencsére az alkotmány tisztázza a bolsevisták által alkotott fogalomzavart: az ország neve *nem Magyar Köztársaság*, hanem *Magyarország*, hiszen a köztársaság nem a terület, hanem az államforma megjelölése. Persze az értelmezési hiba mellett a lényeg az, hogy Kis János filozófus a nemzet fogalmát az állam területére korlátozva igyekszik megállapítani – a kommunista és liberalista elvnek megfelelő trianonista szemlélettel –, hogy a határon túlra kerültek többé nem magyarok, és aki nemzetben gondolkodik, az nemzetiszocialista, műnyelven fasiszta.

Azt is elmondta a német újságban, hogy a köztársasági, szekuláris állam alkotmányával nem férhet össze az utalás a kereszténységre és a Szent Koronára. Szerinte a Szentkoronatan nem a magyar államiságot testesíti meg.

Ennyi minden járul a köztársasági államformához, amit a magyarok még nem tanultak meg. Kis szerint a magyar jobboldal még nem nőtt fel egy modern társadalomhoz: ezt bizonyítja, hogy a Fidesz még mindig nem értette meg a liberális demokrácia lényegét.

Oda jutottunk, hogy egy ezeréves államiság tudatában élő nemzetet egy marxista filozófus marasztal el és fedd meg az alkotmányos hagyománya iránti tiszteletét kifejező alkotmány megfogalmazása miatt. Magyarországnak meg arra kell ügyelnie mostmár, hogy még egyszer ne telepedjen rá a magyar népre ilyen nemzetellenes elveket valló „köztársaság”. Mert a köztársaság politikai intézmény és államfoma, és akkor demokratikus, ha a magyar nép akaratát fejezi ki, és nem az országot jelenti, ahogy azt a nemzetellenes internacionalisták megfogalmazzák.

A társadalmat magánéleti egyedekre bontó liberalista elmélettel szemben nyilatkozott meg interjú keretében **Csányi Vilmos**, a magyarországi etológia megalkotója a *Népszavában*. Az etológia a szótár szerint: 1. az állatok meghatározott helyzetekben történő jellegzetes viselkedését tanulmányozó tudományág; magatartáskutatás, 2. valamely nép vagy társadalom szokásainak szociológiai elemzése.

Csányi Vilmos ellentmond az egyedekre bontó liberalista szemléletnek:

„Az ember már az archaikus társadalmakban is közösségeket alkotott, melyeket négy dolog jellemzett: közös akciók, közös hiedelmek, közös konstrukció (utóbbi azt jelenti, hogy együtt alakítják ki a közösség szerkezetét), és e három váltotta ki a negyedik vonást – a hűséget. A közösséghez tartozás állandó igénye csak az emberre jellemző genetikai adottság.”

Belőlem az úgynevezett »átkos« csinált egyetemi tanárt, amiért hálás lehetek. De ettől még pontosan tudom, hogyan működött. Számomra a legnagyobb bűne az volt, hogy tönkretette a valódi közösségeket, noha folyton közösségről papolt ... gyökereiben fojtották el a kezdeményezéseket, amikből később az ország sorsát befolyásoló közösségek lehetnek volna. A rendszerváltás utániak pedig nem azt mondták, hogy akkor mostantól próbáljuk közösen megoldani a dolgokat, hanem azt, hogy gondoskodj magadról. Így rászabadították az országra a szélsőséges individualista elveket is.

Annyit mindenképpen javasolnék, hogy közösségi irányba mozduljon az ország, mert egy jól működő társadalomban a közösség érdeke fontosabb az egyéni érdeknél. Továbbá ragaszkodnék a szabadságjogaimhoz, de nem gondolom, hogy egy hat évesnek ugyanolyan jogokat kell biztosítani, mint egy húsz évesnek. Normális országokban amilyen mértékben eleget teszek a kötelességeimnek, olyan mértékben kapom meg a jogaimat. Így megtanulom, hogy a jog nem járandóság, hanem elnyerhető. Nem szeretem azt a társadalmat, amelyben azt csinálók, amit akarok, mert nekem jogaim vannak. De azt a társadalmat se szeretem, ahol csak kötelességek léteznek, jogok nélkül. Volt részünk ebben is, abban is. Egyelőre nem lehet tudni, milyen irányba tartunk.”

Természetesen ezek a mondatok is a baloldal teljes csődjéről szólnak, egy baloldali napilapban egy baloldali személy részéről, akinek ép és önálló ítélőképessége van. Valóban volt része az országnak ebben is, abban is, amit csak létrehozott két évszázad politikai szisztémája a közösségi önszerveződés ellenében. A demokrácia *egy ember - egy szavazat* elmélete is megkapta a magáét.

Számunkra egyértelmű, hogy a nemzeti közösség tudatát és intézményeit kell megerősíteni, és az is természetes, hogy a nemzeti társadalomban jog és kötelesség együvé tartozó fogalom, és jó, ha ezek arányosak az egyéni teljesítménnyel. Így lehet az ország népéből nemzeti kommunitás.

(Magyar Élet, 2011. április 7.)

Pluralizmus és nemzetpolitika

A magyar jelen és jövő alapvető problémáit talán legtisztábban látó, leginkább lényegre tapintóan elemző Bogár László már 1995-ben rámutatott arra, hogy miként működik a politikai publicisztika, a politológia illetve általában a tömegtájékoztatás „tematizációs diktatúrája”¹, vagyis az a sajátos együttműködés, amikor politikai érdekből háttérerők meghatározzák, hogy miről lehet egyáltalán beszélni és azt hogyan lehet megtenni. Kialakult egy politológiai fősodor, mely elbeszél a lényeg mellett, mely nem abban segít, hogy lássuk a politika tényleges működését, hanem inkább megzavarja a tisztánlátást.

Politológusként meg merem kockáztatni azt az állítást, hogy a politikatudomány mai Thomas S. Kuhn-i paradigmája², tehát az az elméleti eszközrendszer, amivel a problémákat beazonosítják és megoldani próbálják, az a szemüveg, amin keresztül a politológiát művelők fősodra látja az elméleti és gyakorlati problémákat, alkalmatlan arra, hogy a lényegről szóljon, legjobb esetben is csak a felszínt kapirgálja. Úgy viszonyul a politika világának teljes valóságához, mint a platóni barlanghasonlatban a falra vetített árnyképek a tárgyak élő valóságához. Igaz ez a kisebbségi politikai érdekérvényesítésre is.

Egy doktrinér politológus, aki nem próbálja megfejteti a tényleges mozgatórugókat, kívülről nézve azt mondhatná: az erdélyi magyar politikai mezőben az elmúlt húsz esztendőben nem zajlott le más, mint a politikai paletta fokozatos kibomlása, finomodása, a pluralizmus utat tört magának, elvégre nem lehet másfél millió ember politikai preferenciarendszerét beletömöríteni egy egyetlen szervezet eszmei profiljába.³ Íme, volt aki már 1996-ban feszegette a határokat (Borbély Imre független parlamenti képviselőjelöltként indult Hargita megyében), 2000-ben az RMDSZ helyi kihívója volt az Udvarhelyért Polgári Egyesület, 2003-ban megalakult két parlamentszerű testület, mely a parlamenti és önkormányzati képviseleti monopóliumot nem törte ugyan meg, de az általános érdekképviselést igen, megalakult az RMDSZ alternatívájaként a Magyar Polgári Szövetség, melyet az RMDSZ által befolyásolt román hatalom jogalkalmazási mono-

póliuma révén elütött a választásokon való indulástól, megalakult a Magyar Polgári Párt, mint a balra húzó RMDSZ jobboldali alternatívája, most pedig bejegyzés előtt van a harmadik erő, az Erdélyi Magyar Néppárt, mely mindkét irányban kapcsolódási pontokkal rendelkezik: az RMDSZ-szel együttműködve indult a 2009-es Európai parlamenti választásokon, a Magyar Polgári Párttal pedig közös a konzervatív szavazóbázis és a meghirdetett eszmei alapállás. Mi ez, ha nem a pluralizmus győzelme az erdélyi magyar társadalmon belül? S ezt az elméleti játékot végig lehet pörgetni a felvidéki politikában, ahol a leváltott Bugár Béla egy szlovák-magyar vegyes pártot alakított, a Délvidéken, ahol a hajdani egységes VMDK helyén ma legalább öt szervezet működik (VMSZ, VDDK, VMDP, MPSZ, MRM) valamint a Kárpátalján, ahol a KMKSZ-től már komoly szavazói szeletet elhódított a kollaboráció-gyanús UMDSZ. A plurális demokrácia eleve elrendelt győzelméről van-e itt szó vagy valami másról?

Meggyőződésem szerint másról.

Létezik egy, a hagyományos politikai törésvonalakat s e törésvonal mentén kiformalódott pártokat *keresztbe metsző* politikai ellentét, mely a gyarmatosító globalista hatalom kiszolgálói, valamint a helyi, leigázott társadalmak hiteles képviselői között húzódik. Vannak vegytiszta politikai alakzatok is: az MSZP egyértelműen komprádor szervezet, a Jobbik pedig egyértelműen globalizmus- és gyarmatosítás-ellenes. A Fideszen belül mindkét oldal erős, a látszólag teljhatalmú miniszterelnök minden jel szerint az ellenállókhoz tartozik, de nehéz dolga van a karrierista-globalista-komprádor közeg-ellenállás miatt. Az LMP retorikája helyenként globalizmus-ellenes, de gyakorlati politikájuk, tudatosan vagy öntudatlanul a gyarmatosítókat segíti.

E törésvonal az etno-sovén, nyílt elnyomatás alatt sínylődő elszakított magyar nemzetrészek esetében úgy jelenik meg, mint az ősi magyar területeket gyarmatosító, a maguk képére formáló, az őslakosságot minden erővel a többséghez asszimilálni igyekvő szlovák, román, szerb ukrán hatalommal való együttműködés, valamint a magyar nemzeti ellenállás ellentéte. A globalizmus problematikája itt háttérbe szorul, mert a globalista gyarmatosítók célpontjai elsődlegesen a nemzetállamok, a magyar közösség pedig priméren a többségi nacionalizmussal találja szembe magát. Ez a törésvonal sem a pártok között húzódik, bár tendenciaszerűen megfigyelhető egyfajta politikai letisztulás.

Az RMDSZ kezdeti feszültségei annak voltak tulajdoníthatók, hogy egy pártba kényszerültek azok, akik a politikában

¹ „A tematizációs terror azt jelenti, hogy pontosan nem azonosítható illegitim hatalmak tetten érhetetlen és ellenőrizhetetlen, ám megfellebbezhetetlen módon kikényszerítik, hogy a társadalmi és gazdasági lét fontos kérdéseiről csak az általuk meghatározott értelmezési keretben és az általuk bevezetett fogalomkészlet felhasználásával lehet beszélni. Aki nem képes vagy nem hajlandó erre, az vagy „néma” marad, vagy megbélyegzés, kitaszítottság jut osztályrészéül” Bogár László: Csapdában (Töprengések a magyar modernizáció esélyeiről).

² Thomas S. Kuhn A tudományos forradalmak szerkezete című könyvében azt fogalmazza meg, hogy a tudományok nem lineárisan, a fokozatos tudásfelhalmozásnak megfelelően fejlődnek, hanem ugrásokban, tudományos forradalmakon keresztül, melyek *paradigmaváltással* járnak. (Példák paradigmaváltásokra Newton/Einstein, Ptolemaiosz/Kopernikusz, Euklidész/Bolyai) Mint a példák is érzékeltetik, a tudományos paradigma integrálja a problémaérzékelést, problémabeazonosítást és a problémamegoldás kanonizált módjait. Egyszerűen fogalmazva, a tudományos paradigma az a „szemüveg”, melyen keresztül egy adott kor tudósa a világot és a tudományos kérdéseket szemléli. Két paradigmaváltás között pedig a tudományok Kuhn szerint lényegében csak „rejtvényfejtéssel” foglalkoznak. E meglátás továbbgondolásra ingerlő, vitatható, de ugyanakkor messzemenően érvényes a politikatudomány jelenlegi állására.

³ Biztos választ soha nem fogunk kapni arra a kérdésre, hogy mi történik akkor, ha Markóék megmaradnak az autonómia útján és felépítik az RMDSZ belső parlamentarizmusát az állammodell mentén. Megítélésem szerint ez esetben meg lehetett volna őrizni az erdélyi magyarság politikai egységét.

elsősorban érvényesülést és karriert láttak, valamint azok, aki az utasításokat közvetlenül Bukarestből kapták, s e két csoport még egész jól kijött volna egymással, sőt még hozzájuk csapódott a távlati gondolkodásra képtelen, alapvetően nemzeti beállítottságú, de óvatos, a langymeleg biztonságot a közösség jövőjénél többre tartó középgárda.

A problémát azok okozták, akik nem elégedtek meg a tünetkezeléssel, s a magyar érdekképviselet célját nem elsősorban a két nép viszonyának feszültségmentesítésében látták. Annál is inkább, mert a feszültségmentesítésnek egyetlen garantált megoldása – a teljes magyar önfeladás⁴ és beolvadás – elfogadhatatlan azok számára, akiknek a nemzeti identitás óvandó primér érték, a politika, az érdekvédelem pedig elsősorban nemzeti érdekérvényesítést jelent. Ők olyan programot kívántak meghirdetni a közös szervezet nevében, mely megvalósulása esetén az erdélyi magyar közösség hosszú fennmaradását szavatolja. A kezdeti koncepcionális siker után a román hatalmi vektorok által mozgatott karrieristák az 1996-os kormányzati szerepvállalással lényegében olyan politikai leosztást értek el s olyan politikai hangulatot teremtettek, melyben prognosztizálható volt az elvszerűség híveinek fokozatos lemorzsolódása, párhuzamosan az autonómia-centrikus, nemzeti önkormányzatot körvonalázó alapszabályzat pártalapszabályzattá változtatásával s az autonómia-program közbeszédből való kivonásával. Mára az RMDSZ-ben igen kevesen nyitottak az autonómia iránt, persze a kötelező, s csakis a választókat, soha a román hatalmat megcélzó szílamokon túl. Csak mutatóba akadnak olyan politikusok, akik tenni is hajlandóak érte, olyat pedig hirtelen említeni sem tudnék, aki kockáztatná érte a karrierjét. Ez utóbbiak vagy kiléptek, vagy kiszorították őket.

A Magyar Polgári Pártról már volt szó e hasábkokon. E párt alapszabályzat- és törvényellenes módon megválasztott elnökének foglyává vált. A 2009-es botrányos küldöttgyűlést egy éves ex lex állapot követte, majd miután a bíróság kimondta, hogy a gyűlés szabálytalan volt, Szász Jenő bocsánatkérés és lemondás helyet azokat záratta ki a pártból, akik a törvényesség mellett léptek fel. Túlzás nélkül kijelenthető, hogy ez az eljárás mód és általában a Magyar Polgár Párt belső viszonyrendszere a demokrácia szempontjából rosszabb, mint az RMDSZ valaha.

Az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács így saját párt megalapítása mellett döntött, és sokak meglepetésére három hónap alatt össze is gyűjtötte a bejegyzéshez szükséges aláírásokat, sőt a szükséges 25.000-nél jóval többet, közel 30.000-et. Az Erdélyi Magyar Néppárt bejegyzésével foglalkozó első bírósági tárgyalás ez év május 26-ra van kitűzve. Tőkés László már az aláírásgyűjtés megkezdése előtt jelezte, hogy nem kíván szerepet vállalni az új párt közvetlen irányításában, viszont teljes erkölcsi és politikai súlyával támogatja azt. Megmarad az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács elnökének, mely politikai

mozgalom az Erdélyi Magyar Néppárttal partneri viszonyban marad.

Az új párt, miként azt Tőkés László a Krónikának adott nagyinterjúban⁵ elmondta, munkára szerveződött, eszköz kíván lenni az erdélyi magyarság politikai erőinek autonómia-elvű összefogásában. Ehhez Tőkés László szerint vissza kell térni a nemzeti kataszter és belső választás programjához, a mai korhoz igazítva azt. Az erdélyi magyarság önmegszámlálását nyilván már nem egy szervezet végezné, mint ahogy azt elképzeltük közel húsz esztendeje, s a belső választásokon sem platformok, hanem politikai pártok versenyeznének.⁶ „Az RMDSZ-nek lassan át kell állnia a hegemonisztikus politikáról az együttműködő, konzociatív politikára, ha továbbra is képviselni szeretné a magyar érdekeket. Mi nem egy, a többi párt félreállítását célzó váltópártot akarunk építeni, hanem egy olyan politikai eszközt akarunk a magyar közösség kezébe adni, amellyel új lehetőségek nyílnak az érdekérvényesítésre” – nyilatkozta az EMNP frontembere, Toró T. Tibor.⁷

Az elképzelés szép és előremutató, meglátjuk, mennyire állja ki a gyakorlat próbáját. Az RMDSZ és az MPP középgárdája és vezetősége egyaránt az egyeduralmi logika mentén szocializálódott, ezt egyébként Toró is látja: „ezek a politikai alakulatok egyelőre váltópártban gondolkodnak, tehát úgy állnak a kérdéshez, hogy vagy ők érvényesülnek a politikai porondon, vagy pedig versenytársaik.”

Az Erdélyi Magyar Néppárt akkor tud valódi hatótényező lenni az erdélyi magyar politikában, ha erőt mutat fel. Ennek első feltétele a jogi forma. Az RMDSZ azért tehette meg, hogy a 2009-es közös Európa Parlamenti indulás után semmibe vegye tárgyalópartnerét és „szövetségesét” az Erdélyi Magyar Egyeztető Fórum keretén belül, mert ő biztosította a jogi formát az összefogás számára, s ma képviselői nem átnak úgy fogalmazni, hogy Tőkés László az RMDSZ képviselője az Európa Parlamentben. Az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács akkor még jogi forma nélküli szervezet volt. Mihelyt a választásokon indulni jogosult párt áll Tőkés László és csapata mögött, egészen más a felállás. A feladat világos: nem elég a közösségi szintű hárompárti építkezést meghirdetni, a saját politikai erőt is fel kell építeni. Ez most az elsőrendű léptarancs. Egy hiteles politikai párt felépítése pedig egyben a közösséget is építi. Vissza kell adni a közéleti szerepvállalásnak a szétprédált hitelét, vissza kell hozni a nemzeti érdekképviselet szolidaritási kötelékébe a közélettől elfordult tömegeket, vissza kell adni a kimondott szó súlyát. Mind a feladat, mind a felelősség óriási. De akkor sincs más út, mint az, amit Kós Károly megfogalmazott Trianon után, s amit az EMNP vezetői több ízben is útmutatásként idéztek az utóbbi napokban:

„Dolgozni kell, ha élni akarunk, és akarunk élni, tehát dolgozni fogunk”

Borbély Zsolt Attila

⁴ Bár még ez sem biztos, a szóbeszéd szerint a Ciorbea-kormány bukásában Ciorbea erdélyi származása is közrejátszott, akit ezért egyik délromán kollegája egyszerűen lebozgorozott, holott sok köze nem lehetett az e csúfnéven emlegetett magyarokhoz. Elképzelhető, hogy még a teljes beolvadásunk után is, a magyarokból lett románok még jó ideig diszkrimináció és bizalmatlanság áldozati lennének.

⁵ „Tőkés László EMNT-elnök a leendő néppárt céljairól”, Rostás Szabolcs interjúja, Krónika, 2011. május 6.

⁶ Mielőtt valaki kifogásolja a szóhasználatot, jelezni szeretném, hogy az RMDSZ alkotmányjogilag nem pártként van bejegyezve, de pártként működik, mind a politikai porondon való mozgását tekintve mind belső struktúráját illetően.

⁷ Kertész Melinda: Egyetlen alagút, Transindex, 2011. május 11.

Ágoston András

Erdélyben alakul a NER

A Fidesz-KDNP kétharmados győzelme és az Orbán-kormány által meghirdetett **Nemzeti Együttműködés Rendszere (NER)** igencsak felkavarja a kisebbségi közösségeken belüli politizálás eddigi rendjét. A politikai projektum legáltalánosabb célja a Kárpát-medencében élő magyarok határmódosítás nélküli, a kettős állampolgárság segítségével immár valóban politikai integrációja. Korszakváltásról, a magyar-magyar, meg a helyi többségi és kisebbségi elit közötti viszonyrendszer alapvető átrendeződéséről van szó. Ennek eredményeként az autonómia fő igazodási ponttá vált. A sorsfordító korszakváltás levezénylését az Orbán-kormány magára vállalja.

Megnyilatkozik a helyi többségi politikai elit

Nem véletlen, hogy a nagy átalakulás Erdélyben kezdődött el. S az sem, hogy a magyar közösségeken belüli tektonikus mozgások máris felkeltették a többségi politikai elit érdeklődését. Már másodszor kapunk hírt arról, hogy az utódállamok szívesen meglennének etnikai pártok nélkül is.

„Traian Basescu román államfő és Orbán Viktor magyar miniszterelnök megállapodott a romániai magyarság megosztásáról és az RMDSZ kiejtéséről a parlamentből” – tudósít vésztűzjelzően az RMDSZ szócsöve, az Új Magyar Szó (ÚMSZ) Titus Corlatean, Szociáldemokrata Párt (PSD) alelnök s külügyi bizottsági elnök sajtóértekezletéről.

Ma egy újabb politikai gyöngyszemmel lettünk gazdagabbak. Romániában nincs helyük az etnikai pártoknak – véli Bogdan Diaconu, a szélsőséges román Konzervatív Párt (PC) alelnöke. A Krónika c. napilap arról tudósít, hogy a nem túl nagy támogatással rendelkező párt tisztségviselője azt tartaná célravezetőnek, ha a kisebbségek legfeljebb civil szervezetekben, alapítványokban tevékenykednének.

Ez az őszinte megnyilatkozás bizonyíték arra, hogy noha a nagyreményű fiatal politikai zseni ezúttal a rúd elé szaladt, a jelenségre érdemes odafigyelni. Lehet, hogy ő az a kakas, aki túl korán kukorékol, de ez nem jelenti azt, hogy nem lesz reggel. Eljön, s erre az új reggelre kell alaposan felkészülnünk nekünk magyaroknak a Kárpát-medencében, hiszen a napszakok váltakozása természeti törvény. Szerbiában is az.

Az ellenállás és az új megszületése

Visszatérve az erdélyi politikai forrongáshoz: lassan kikristályosodnak azok az elemek, amelyek beépülnek, beépülhetnek az új magyar-magyar viszonyrendszerbe. Hogy a NER kiteljesedhessen.

Ami biztos: a magyarországi támogatások kezelését, s a velük való rendelkezés terén megszűnt az RMDSZ monopóliuma. Nem kell előre inni a medve bőrére, de van esély arra, hogy bejegyzik a nyíltan autonómiakövetelő új magyar szervezetet, az Erdélyi Magyar Néppártot (EMNT).

Jó lenne, de nem biztos, hogy az erdélyi magyar politikai elit a jövőre esedékes parlamenti választásokon egységben lép fel. Van még idő az egyezkedésre, de a helyzet többséyes.

Elsősorban bizonytalan az EMNT gyors bejegyzése. Ezzel kapcsolatban a szélsőséges, fenn már idézett Diaconu úgy véli, hogy az (autonómiakövetelő) EMNP Románia egy részének elrablására törekszik. S fölteszi a kérdést: milyen jogalappal lehet törvényesíteni egy olyan pártot, amely hivatalosan alkotmányértésre, valamint Románia szuverenitására és területi integritására tör?

Másodszor, a magyar választási összefogás akkor sem biztos, ha végül lenne kinek összefogni. Részint, mert az RMDSZ összefogása az autonómiakövetelőkkel csökkenő esélyeit az új kormánykoalícióban való részvételre. Nem véletlen, hogy Kelemen Hunor történelmi tévedésnek, stratégiai hibának nevezte az új párt létrehozásának szándékát, mert ez szerinte a romániai magyarság megosztottságához, gyengítéséhez vezet. Bebizonyosodott, mondja, hogy a megosztottság a Kárpát-medencében sehol nem vezetett a magyarság politikai érdekképviselésének megerősítéséhez.

Másrészt nem okozna nagy meglepetést, ha az RMDSZ végül mellőzné a választási összefogást, csak azért, hogy szemléltető oktatásban részesítse a nemzeti oldalt. S bebizonyítsa, hogy az RMDSZ nélkül nincs nemcsak „kormányzati felelősségvállalás”, de parlamenti jelenlét sem.

Ezt jelzi előre a Krónika híre, miszerint az erdélyi magyar politikai szervezetek vezetői elutasítják Tőkés Lászlónak, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács (EMNT) elnökének azon javaslatát, hogy az erdélyi magyar politika részvevői közös előválasztásokon döntsenek a jövő évi önkormányzati választások jelöltjeiről. Kelemen Hunor RMDSZ-elnök egyenesen komolytalannak minősítette az EP-alelnök javaslatát. Szász Jenő, a Magyar Polgári Párt (MPP) elnöke úgy nyilatkozott, hogy az előválasztás értelmetlen és tét nélküli lenne.

Mégis van remény. Hiszen a változás igénye nem öncélú vállalkozás. „Alacsony költségvetésű és hatékony pártot kívánunk létrehozni, amelynek célja a különböző autonómiaformák elérése” – fejtette ki Toró T. Tibor a Tőkés-párt főszervezője. Mottóként Kós Károly egyik ismert mondatát idézte: „Dolgoznunk kell, ha élni akarunk, és akarunk élni, tehát dolgozni fogunk”.

A szervezkedést Toró szerint indokolja az is, hogy „hús év alatt az RMDSZ szavazóinak száma egymillióról négyszázezerre apadt, s az így elvesztett szavazatokat vissza kell nyerni. Ellenállás van, de vele szemben az új mégis élni akar.

Katona Szabó István

Ma is időszerű politikai tapasztalataim

(Megfigyeléseim 1944 őszétől 2011 tavaszáig)

Életem, sorsom úgy alakult, hogy 1944 őszén, hetekkel a szovjet megszállás előtt, Kolozsvárt bekapcsolódtam az ellenállási mozgalomba. A megszállás előtti hetekben, mint a Kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem hallgatója, tagja voltam annak a diákbizottságnak, amely az Egyetem Kolozsvárt tartásáért lépett akcióba. A hallgatók, tanárok visszatartásáért, a menekülők felvilágosításában, az eljövendő időkben az önálló magyar tudományegyetem megmentése és a működés biztosításának megalapozása végett széleskörű agitációs munkát fejtettünk ki a diákság körében az Erdélyi Magyar Tanács megbízásából. Részt vettem az egyetemi őrsebben, majd a Balogh Edgár által vezetett Városi Őrsebben. Tudtam az Erdélyi Magyar Tanács megalakulásáról, tagjai közül ismertem személyesen Nagy Gézá, Nagy Istvánt. Szervezeti összekötőm Sáry István ügyvéd, később egyetemi tanár volt. Részt vettem a diákság képviselőiben Kovács Katona Jenő közíró, az illegális Békepárt egyik vezetőjének a diákság vezetőivel tartott tanácskozásán, melyen az egyetem kiürítése ellen szólaltam fel, a diákok egy részének követelése ellen, akik az egyetem teljes felszerelésének kiürítését követelték, hogy ne kerüljön ismét román tulajdonba. Az 1867 után, gróf Mikó Imre és az egész magyar társadalom adományából, az Erdélyi Múzeum Egyesület gyűjteményeiből, a magyar állam költségén 1872-ben létesült kolozsvári magyar egyetemmel ugyanis 1919-ben ez történt. 1940-ben pedig Észak-Erdélynek az anyaországhoz való visszatérése előtt a kivonuló román közigazgatás egy teljesen kiürített, kifosztott, megrongált épületrendszerrel hagyott hátra, melyet a magyar állam és a lakosság együttes erővel újra felszerelt és működőképessé fejlesztett. 1944 őszén a magyar honvédség visszavonulásával egyidejűleg a magyar hatóságok ki akarták üríteni az egyetemet. Ezt akadályozta meg az Egyetemi Tanács, a lakosság, a diákság az Erdélyi Magyar Tanács segítségével. A szovjet hadsereg bevonulásáig és azután is, mint a Városi Őrség tagja, szolgálatot teljesítettem előbb az egyetemi őrsebben, majd a szovjet városparancsnokságon, mint románul is beszélő, beosztott írnok, kitöltöttem a lakosság helyben maradását, az üzemek, iskolák, köztük az egyetem, templomok, intézmények zavartalan működését elrendelő háromnyelvű plakátokat. Próbáltam közbelépni az elhurcolt magyar civil férfiak, köztük diáktársaim ügyében, és ekkor tudtam meg, hogy a szovjet katonai városparancsnok fölött egy másik, magasabb fórum - az NKVD működik, amely megközelíthetetlen volt: a városparancsnok kérésemre közölte, hogy a foglyok ügye nem tartozik az ő hatáskörébe, vagyis nem tehet semmit. A szovjet GPU-ról már olvastam a kommunistaellenes lapokban még a harmincas évek végétől, de ekkor tudatosodott bennem, hogy ennek új elnevezése van: NKVD, amely valójában a hatalmat gyakorolja.

A szovjet Városparancsnokságtól Balogh Edgár átírányított az új, a román polgármester mellé titkárnak, majd

Demeter János alpolgármester mellett dolgoztam, igazolványokat gépeltem a munkára behívottaknak, hogy a szovjet katonaság ne hurcolja el őket. Ezeket már román nyelven kellett írni és Demeter, mint alpolgármester írta alá személyesen, és nyilvántartásba vettük a neveket. Hogy ha bajuk történne, közbe lehessen lépni. Ekkor már tudtam a Horthy kormányzóhoz juttatott memorandumról, melyet kedvelt tanárom, Teleki Géza gróf, Teleki Pál fia adott át személyesen a kormányzónak, és arról is, hogy az aláírói között személyes ismerőseim is voltak, közöttük dr. Boga Alajos kanonok pápai prelátus, aki igazgatóm volt a kézdivásárhelyi gimnáziumban és apám osztálytársa Csíkkozmáson. Tudtam az Erdélyi Tanács megalakulásáról és tagjairól, akik valójában irányították az ellenállást és a magyar egyetem visszatartását. Tagjai között voltak általam már ismert baloldali, sőt akkor már ismert kommunista vezetők is, mint Balogh Edgár, Jordáky Lajos, Nagy István, de jeles orvosok, mint Haynal Imre, Nagy Géza tanárom, akivel szinte mindennap találkoztam. Arról is tudtam, hogy a kommunista vezetők kiszabadításáért és a Gestapo általi elhurcolásuk, valószínű kivégzésük megakadályozásáért neves erdélyi magyar politikusok, egyházi személyek léptek fel. Gróf Bethlen Béla kormánybiztos és Dálnoki Veress Lajos hadtestparancsnok közbelépésére kiengedték őket. (Mind a kettőt többévi börtönre csukta be a kommunista hatalom) Kovács Katona Jenő írásából ismertem. Személyesen az egyetem melletti kiállítás ügyében szervezett illegális ülésünkön találkoztunk. Ezután, két-három nappal a szovjet hadsereg bevonulása előtt még felkerestük az Egyetemi Tanács vezetőit: Miskolczy Dezső rektor és Buza László prorektor fogadott s a diákságnak azt a kérését tolmácsoltuk, hogy az Egyetemi Tanács folytassa működését, a tanárok maradjanak és kezdjék meg az előadásokat. Kovács Katona Jenőt, akivel néhány nappal azelőtt tárgyaltunk, a Gestapo közvetlenül a szovjet bevonulás előtti napon hurcolta el. Egy másik áldozatot is személyesen ismertem és többször beszélgettem vele, egy alkalommal Tamási Áron társaságában: Nagy József újságíró, aki közismerten németellenes volt, a visszavonuló németek agyonlőtték, holttestét az egyik kolozsvári külvárosi utcán találták meg. Soha nem derült ki, hogy kik árulták be az illegalitásban bujkálókat. Ellenségeik? Vagy a rejtekhelyüket ismerő jövőbeli versenytársaik? Mert ilyen esetek is történtek abban a korban.

A továbbiakról röviden: a MADOSZ – majd a Magyar Népi Szövetség megalakulásakor rendezett nagygyűlésen, melyet Kós Károly vezetett, tiltakoztunk a román Maniu Gárda magyarellenes rémtettei és tömeggyilkosságai ellen. A megalakult megyei vezetőségben Kós Károly elnöksége mellett az ifjúság vezetőjeként részt vettem a szervezésben, az ifjúsági csoportok megalakításában, diákok, hóstáti földművesek és munkás fiatalok szervezésében. 1945 novemberében Marosvásárhelyt - mint az MNSZ száztagú Intéző Bizottságának tagja - az Erdély határait Románia javára vég-

legesítő kiáltvány ellen Nagy Géza felszólalását támogatva tiltakoztam, majd ellene szavaztam és kiléptem a Bizottságból (a beépített kommunista többségű volt MADOSZ tagság, természetesen megszavazta a Kiáltványt). A román külügyminiszter a párizsi béketárgyalásokon ezt a kiáltványt használta fel, mint az erdélyi magyarságnak a román követelésekkel egyetértő nyilatkozatát. 1944 őszétől számíthatom tehát aktív politikai tevékenységemet.

Már akkor kezdtem megismerni a „baloldali” (akkor még titkoltan kommunista) irányítás alatt működő szervezetek taktikai módszereit. Mindezt azért soroltam fel, mert jó ideig meghatározta politikai viszonyulásomat, a baloldal felé való igazodásomat és aktív bekapcsolódásomat az akkor szerveződő, egyetlen, engedélyezett magyar politikai szervezetbe: a „baloldali” (a háttérből kommunista irányítású) Magyar Népi Szövetségbe.

Akkor persze nem tudtam és nem is sejtettem, hogy ez az ún. magyar egységet hirdető szervezet a Moszkvában már a 30-as években kidolgozott ún. népfrontos taktika alkalmazása volt a romániai magyar nemzetiségi politikában. Az 1943-as Szárszói Konferencia résztvevőjeként Németh László hatására és személyes ismerőseként meggyőződésből a harmadik út szellemét követtem, ennek alapján röpiratokat adtam ki a diákság részére, Móricz Magvetőjének folytatásaként, melyben Kodolányi, Németh László ilyen irányú cikkeit közöltem.

A történelem és a szovjet megszállás a „baloldalhoz” kényszerített, de mindig kritikával, gyanakvással és elemző szemlélettel figyeltem a kommunista párt (melyet akkor a Kommunisták Romániai Pártja néven emlegettek, mint internacionalista alakulatot) erdélyi politikáját. Hamar észrevettem, hogy az észak-erdélyi kommunista pártvezetés és a magyar szociáldemokraták, a Magyar Népi Szövetség és más akkor hirtelen megalakított, főleg román szervezetek között differenciák vannak. A Kommunisták Romániai Pártja Román Kommunista Párttá alakult s ez nemcsak névváltozást, hanem program- és irányváltást is jelentett, amelynek következményeit akkor nem lehetett előre látni. Azt is észrevettem, hogy még az általam vezetett ifjúsági szervezetben is olyan hangadók léptek be és voltak jelen, akik a maguk nézetét érvényesítették a többség akarata ellenére. Ekkor ismertem fel először, hogy titkos párttagok épülnek be az ún. demokratikus tömegszervezetekbe (beleértve a szakszervezeteket is), és az ő akarata érvényesül. Aki pedig nyíltan szembefordult velük, előbb elszigetelték, majd valamilyen ürüggyel eltávolították. Még egy momentumot fontosnak tartok felidézni: Balogh Edgár felvett a Világosság nevű lap-hoz, és ennek riportereként 1945 február elején Debrecenbe utaztam. Nagy Géza tanár üzenetét vittem Teleki Gézának, aki a debreceni kormány kultuszminisztere volt. Az üzenet az erdélyi és kolozsvári magyar iskolák helyzetéről szólt, amelyeket tömeges méretekben kezdtek románosítani. Az oktatásért felelős Hadrázy Sándor tanfelügyelő hűségesen kiszorgálta a román érdekeket az akkor még szovjet katonai közigazgatás alatt vezetett Észak-Erdély területén. A magyar iskolákat a magyar lakosság és szülők szembenállása ellenére átadta román vezetőknek.

Debrecenben találkoztam Erdei Ferenc belügyminiszterrel, akit Szárszóról ismertem. Ő felvilágosított, hogy a moszkvai magyar kommunista vezetők jó magyarok (ekkor

érkezett Rákosi Debrecenbe és szövegelését magam is hallottam az Aranybika Szálló nagytermében.). Erdei dicsérte Rákosit és társait, jó magyaroknak nevezte őket, de tájékoztatott, hogy a szovjet katonai hatóságokkal szemben ők sem tehetnek semmit. Mert szóba hoztam a kolozsvári magyar férfilakosság, köztük diáktársaim tömeges, önkényes elhurcolását. (Erdeiről később megtudtam, hogy titkos kommunista párttag volt. 1956 után, visszavonult a politikai szerepléstől). Találkoztam Kovács Imrével is, a Nemzeti Parasztpárt főtitkárával, ő nem volt ilyen jó véleménnyel a moszkvai magyar kommunista vezetőkről és nyíltan megmondta: a román kommunista vezetés nacionalista politikát folytat és az oroszok nekik kedveznek, Rákosiék pedig nem akarnak fellépni ez ellen. Akkor nem tudtam, mert erről nem beszélt, hogy nem sokkal azelőtt szökött meg a szovjet fogolytáborból, pedig az ellenállási front küldöttként kellett felvegye a kapcsolatot a szovjet parancsnoksággal. De a szovjet vezetésnek és ügynökeinek nem volt szükségük magyar ellenállásra, Ők akartak „felszabadítók” lenni. (Kovács Imre később emigrációba kényszerült).

A továbbiakban nem részletezem az eseményeket, csak összefoglalom, milyen módszereket, eszközöket, gyakorlatot tapasztaltam ennek az ún. baloldali, először „népi demokraciának”, majd „szocialista demokraciának” nevezett (hazudott) politika részéről, melyet több mint ötven éven keresztül, belülről és nem kívülről ismertem meg. Fel-felismerem ma is alkalmazott eszköztárukat és látom, ma is, ahogy akkor, valójában hogyan viszonyultak a magyarság nemzeti érdekeihez, a megalkuvó, nemzeti önfeladás útján. Későbbi tanulmányaim és tapasztalataim igazolták, hogy elméleti megalapozottságuk: Marx tanainak, érdekük szerinti értelmezése, Lenin elméletei és Sztálin művei, gyakorlatuk fő forrásai pedig: a machiavellizmus és a jakobinus terror. Az elméletet és ideológiát a tények eltakarására, az érdekelt tömegek félrevezetésére, manipulálására használták fel gátlástalanul. Ezek szerint a szociáldemokratákat csak taktikai céllal, átmenetileg fogadták el. De a Kommunista Párt, az NKVD ügynökei segédletével, világszinten több-kevesebb sikerrel bevonták az ún. népfrontba a fasiszmus (nácizmus)-ellenes demokratikus szervezeteket, pártokat. Aztán elszigetelték, kirekesztették, vagy az imperializmus és a nagytőke bérenceinek rágalmazva sorra kivégezték a velük szemben nyíltan vagy csak feltételezetten szemben álló erők vezetőit. A harmincas évektől kezdve nácinak, fasisztának bélyegezték mindenkit, aki nem fogadta el vezetésüket. Így bélyegezték meg a nyugati, nem a szovjet hatalom területén működő munkások szervezeteit, akik nem voltak az ő híveik, eszközeik. Először „sárga szakszervezeteknek” nevezték őket, akik a tőkét kiszorgálják és feladják az osztályharcot.

A „forradalmi” marxisták a következő lenini alapelv szerint működtek (amit a mai posztkommunisták és magukat szocialistának nevező pártok, a „liberálisokkal” együtt vallanak és a gyakorlatban alkalmaznak): *mindent a hatalomért!* Ez a lenini jelszó azt jelenti, hogy számukra minden eszköz megengedett a hatalom megszerzése, megtartása vagy visszaszerzése érdekében, és eszköztáruk végtelenül változatos. A másik a sztálini alapelv: *„A politikában semmi sem véletlen, csak a halál, de az sem mindig.”* Ennek gyakorlata pontosan nyomon követhető Sztálin egész „életművében” és politikai gyakorlatában. Az alábbiakban sorra veszem az

általam közlő, belülről, hét évtizedes politikai múltam során tapasztaltakat, melyek ma is alkalmazást nyernek pl. az MSZP és az általa félrevezető eszközként szervezett pártok, szervezetek gyakorlatában.

A demokrácia csak szépségflastrom, ugyanígy az emberi jogok, a szociális igazságosság, a szabadság, egyenlőség hangsúlyozása. Csak félrevezető jelszavak a tömegek elkábítására, az alantas ösztönök felszítására és a politikai manipuláció érdekében. A jakobinusok rövid uralmából világosan kivehetően azt a tanulságot vonták le és alkalmazták, hogy a vezér, elnök, főtitkár, nem egyszer „háttérember” aki irányít – bár-hogy nevezzék, ne adjon lehetőséget egyetlen ellenfelének sem az ő hatalma megdöntésére. A jakobinusok alig két év alatt irtották ki egymást, és végleg eltűntek a történelem süllyesztőjében. Míg a kommunista uralom, melynek vezetői között gyilkosok, aktív gengszterek is voltak, több évtizeden át fenn tudta tartani hatalmát. Szellemi és hatalomtechnikai eszközeikben hosszú távon jól felismerhető a jakobinus örökség. Néhány példa: a jakobinusok az ész istennőjét ünnepelték, késői utódaik az ateizmust tették világnézetük alapjává és üldözték az egyházakat, több évtizedes uralmat biztosítva maguknak. A kommunisták kisebb-nagyobb időközönként végleg a politikai süllyesztőbe lökték vagy kiirtották egykori fegyvertársaikat is. A demokrácia védelmében akkor lépnek fel lehangosabban, ha vezető szerepüket és hatalmukat veszélyezteti a néptömegek elégedetlensége. Akkor minden ellenfelük fasiszta, reakciós, antidemokrata. Ők lesznek a demokrácia védelmezői, hirtelen és jó hangosan. Göring nyomán, aki kijelentette, hogy ő mondja meg, ki a zsidó, a jelen „baloldali” vezetők maguknak vindikálják a jogot, hogy ők állapítsák meg: ki demokrata és ki nem, mert ők a letéteményesei az igazi népképviselőnek.

Eszközrendszereik egyértelműen azonosak vagy legalábbis hasonlóak ma is, a demokrácia jegyében, a sztálini gyakorlattal: a hazugsággal. Ebből az „igazságból” jelenleg csak az erőszakos halál (magyarul gyilkosság), politikai eszközét mellőzik – remélhetőleg jó ideig. (És talán, előbb-utóbb, remélhetőleg kiszorúlnak a hatalomból – legalább Európában.)

Jelen eszközeik:

1. A jól átgondolt és kidolgozott hazugság- és ígéretpolitika. Pl. a múltbeli ötéves tervek hazug ígéretei, hogy évről-évre jobb lesz az élet, miközben alig javult valamit az élet színvonal, vagy egyenesen romlott. Ma is gyakorlat, hogy hamis adatokkal igazolják hogy pl. a nyugdíjasoknak sokkal jobb volt, mikor ők voltak uralmon.

2. A valós ellenfél lejáratása, nyílt és titkos rágalmozással. A reális ellenféllel szemben ál-ellenfeleket szervezni, támogatni. Ha van tényleges ellenfele a velük szemben álló erőnek, annak támogatása, abból az elvből, hogy „az ellenfelem ellenfelei, ellenségei, az én szövetségeseim”, nekem dolgoznak (ld. a „centristák”, vagy az MDF-SZDSZ szövetség szerepe). Lenin ezt is alkalmazta: a szociál-forradalmárokkal, az esszerekkel győzött a mensevikek ellen, majd őket is felszámolta. Rákosi az Erdei-féle Nemzeti Parasztpártot, a Szakasits-féle szociáldemokratákat, a Dinnyés-féle kiscsapatokat használta fel hasonló módon. Romániában Tatarescu liberálisai, Voitec szociáldemokratái, a magyar szocdemek közül Wolf Sándor és Salamon László töltötte be ezt a szere-

pet, az igazi szociáldemokrata Lakatos István, Pásztay Géza, Nagy Géza ellen, akiket hazug vádakkal ítélték el, kapcsolattá ki a politikai életből, bizonyítva, hogy ez a módszer mindegyik alkalmazható. (A példákat folytatni lehet minden volt kommunista országban.) Különösen jellemző a katolikus egyház és más keresztény egyházak, jogos és hivatott vezetői elleni sorozatban elkövetett gaztettek. Márton Áron, a legtisztább és legönzetlenebb püspök letartóztatása és elhurcolása után helyettesei, ordináriusai következtek, több magyar katolikus püspök és jeles egyházi személy vált börtöncik áldozatává. Ők lettek a katolikus egyház XX. századi vértanúi.

3. Látszólag független társadalmi és álpolitikai szervezetek létrehozása, támogatása, átmenetileg. Ilyen volt a Népfront, a Nemzeti Függetlenségi Front stb. címen burkolt kommunista vezetéssel létrehozott „koalíció”, amíg a hatalom megszerzése érdekében erre szükség volt. A múlt évig az MSZP, SZDSZ, MDF alapítványok, társadalmi szervezetek tömegeit működtették és pénzelték még az állami alapról is, hogy szavazóbázist biztosítsanak a győzelemhez vagy legalább minél nagyobb befolyást biztosítsanak szavazótáboruk növeléséhez, a választások utáni országgyűlésben. Megtévessztették a politikailag tájékozatlan szavazókat. A Tisztelet Társasága, nyugdíjas szervezetek, A Hit Gyülekezete stb. látszólag politikamentes szervezetek. A diktatúra válsága és bukása után a tárgyalások során olyan fékeket építettek be a „demokratikus jogállam” építményébe, melyek lehetővé tették és elősegítették visszatérésüket a hatalomba. Fő céljuk volt, hogy a régi politikai elit és utódai olyan gazdasági és pénzügyi alapot szerezzenek, amely biztosítja hatalmi pozícióik megőrzését, tartós visszaszerzését. Az államosított vagy mintegy 80-90 %-át a volt kommunista elit kezébe juttatták, szövetkezve a külföldi nagytőkével. Így jöttek létre a milliárdos vagyonok.

A jelenben: a nyolcadik évébe lépett „szocialista” hatalmi elit, amelyik lenyúlta az állami megrendelések majdnem teljességét és az európai uniós támogatásokat, valamint a felvett külföldi kölcsönök sokmilliárdnyi összegét, olyan politikai, anyagi és erkölcsi válságba „kormányozta” az országot, hogy csak további áldozatvállalással és megszorításokkal tud fennmaradni és működni az állam. A több évtizedes kommunista uralom a felelősségre vonástól való páni félelmében újra előveszi minden politikai és hatalomtechnikai eszközét, melyeket fentebb felsoroltam, természetesen felhasználva a modern technika: a rádió, a TV, az internet lehetőségeit, melyeket sajtóbéréncsei már hozzáértéssel működtetnek. Mert az írott sajtó már rég nem elég, de a lenini elvek nagyon is alkalmasak az új eszközök felhasználására is. „Mindent a hatalomért”, hirdette meg Lenin, „Mindent az új kormány ellehetetlenítéséért! - hirdetik mai „titkos” tanítványai és szellemi örökösei. Felhasználják azt a rég bevált trükköt, hogy ellenfeleikre kenik mindazt, amit maguk követtek el és gyakoroltak. Ők féltik a demokráciát, a jogállamot; ők, akik uralmuk alatt felrúgták, parlamenti többségükkel felszámolták a demokráciát és akadályozták a jog érvényesítését, úgy garázdálkodtak a népvagyonnal, ahogy nekik tetszett. Mert a tét nagyon nagy: most nemcsak a hatalom, hanem az összeraabolt vagyon, a korrupciós hálózat és a nyolc év alatt kiépült, meggazdagodott vagy az átlagnál tízszer, százszor jobban kereső klientúra, hálózat, holdudvar és

rokonsági köre, mely az egykori kommunista rendszerből egyszerűen átült a mai „demokrata” rendszerbe, veszélyeztetve érzi magát. Nem kis tömeg ez! Legalább félmillió főnyi befolyásos politikai érdekcsoport (talán bűnözőnek is nevezhető), melynek tagjai olyan pozícióban ültek, ahol sápot lehetett szedni minden intézkedésért, olyan ügyfelektől, akik bármilyen, főleg gazdasági ügyekben, de adminisztratív, banki, sőt kulturális stb. feladat megoldására is kényszerültek igénybe venni szolgáltatásaikat. Ezt a hálózatot, politikai bűnöző tömeget csak fölényes választási győzelemmel lehet legalább két ciklusos időszak alatt eltávolítani, helyére tenni, hiszen éppen ennyi idő állt rendelkezésükre, hogy gátlástalanul kiépüljenek, illetve tovább maradjanak. Számukra ezért semmi sem drága, milliárdokat mozgathatnak meg kampánycélokra, megvesztegetésre, hamis, csaló eszközök megszervezésére, hívek megvásárlására. „Különös emberek ők” – mondta Sztálin, különösen képzett emberek – mondhatjuk ma, az elfelejtett szocialista eszmék szószólóiról és politikai tényezőiről.

A Sztálin-féle „különös emberek” több mint hét évtizedig zsarnoki uralom alatt tartottak népeket, az emberiség egyharmadát, százmillió ember pusztulását idézve elő, két kontinens lakosságából. Vigyáznunk kell, hogy a mai „különös emberek” ne tudják megőrizni hatalmukat. Ma az egyik vezetőjük, talán reménybeli miniszterelnökük „a legbecsületesebb pártnak” nevezi pártját és embereit. Nem számít, hogy ebből a „legbecsületesebb pártból” jó néhány sikasztás, csaló üzleti vállalkozás, okirathamisítás miatt, az állami vagyon ellopása vagy talán pártérdekből való felhasználása vádjával börtönben, előzetes letartóztatásban vagy vád alatt van. A valóság lehazudásának mindig nagymesterei voltak ezek a különös emberek, akik „különös anyagból vannak gyúrva”, a nagy vezér mondása szerint. Most a vagyon- és hatalomszerzésben hasznosítják különös képességeiket, a jelen korszak lehetőségeit felhasználva. Vigyázzunk, hogy ez a különös százezer ne hogy továbbra is uralma alá kerítse a nem különös tízmillió magyart!

Ma is érvényesül általános taktikai gyakorlatuk, hogy olyan pártokat hoznak létre, amelyeknek jelöltjei a mentelmi jog mögé bújva megússzák egy ideig a felelősségre vonást. Szervezeteket hoznak létre, titkos támogatással, és ha azok bejutnak a parlamentbe, képviselők támogatják politikájukat. Ha pedig nem jutnak be, akkor is szavazatokat vonnak el az ellenzéktől. Most is vannak ilyen pártok, melyek ilyen szerepet töltenek be.

A FIDESZ-KDNP győzelmétől féltik a demokráciát azok, akik nyolc éven keresztül mindent megtettek a demokrácia, az emberek és a választók akaratainak kijátszására. A magyar választók azonban rájöttek, hogy ezek a „demokrácia-féltők” és korrupt szövetségeseik nyolc éves uralmuk alatt a csőd szélére jutatták az országot és a 2010-es választásokon, úgy döntöttek, hogy kiveszik a hatalmat a kezükből. Töredék szövetségeseik (SZDSZ, MDF) kiestek a parlamentből és a hatalomból még önkormányzati szinten is. A FIDESZ-KDNP Szövetség kétharmados többséget szerzett, ami páratlan a magyar politika történetében. Ebben az új helyzetben a „baloldal” mire törekszik? Nem tisztességes önvizsgálatra, teljes vezető-garnitúra cserére, hanem rejtett tartalékok mozgósításával, teljes erővel a nyertes kormány ellen for-

dult. Mozdosítva régi bértollnokait, itthon és külföldön saját kudarcát az európai baloldal kudarcának tálalva, minden „baloldali” erőt, nyílt és burkolt szövetségeket megmozgat a magyar kormány lejáratására, politikai, gazdasági intézkedéseinek diszkreditálására. A külföldi magyarok népszavazáson történt kirekesztése fájó emlékének elmosása miatt nem merték megakadályozni a kettős állampolgárság törvényének megszavazását. De mindent elkövetnek azért, hogy ez pusztán formális jog legyen. Fő támadási irányuk tehát a külföldi magyarok választójogának megakadályozása. Az nem számít, hogy a környező EU tagállamokban ez a jog biztosítva van minden külföldön élő állampolgárságú személy részére. Csak a magyar nép szellemi és politikai egységét kell megakadályozni. Ehhez pedig kész szövetségeseik minden környező ország szocialista vagy magát szociáldemokratának, liberálisnak nevező pártja, mely rögtön irredentizmust és revizionizmust kiabál, ha a külföldön élő magyarok szavazati joghoz jutnak.

Másik fő támadásuk az új magyar alkotmány ellen irányult, mely a sztálini mintájú, 1989-ben ideiglenes alkotmányként átmenetileg elfogadott, már rég túlhaladott iromány helyett került megszavazásra. Ennek elfogadása és érvénybe léptetése ellen megint megmozgatták az európai szocialista és liberális erőket, ahogy a sajtótörvény esetében tették. Azt a látszatot igyekeztek kelteni, ha ők nem vesznek részt az alkotmányozásban, akkor ez a kétharmados parlamenti többség ellenére sem lehet legitim. Az, hogy 1989-ben nem egy választott parlament, hanem egy ún. kerekasztaltárgyalás fogadta el a módosított 1949-es „alkotmányt”, legitimnek minősítik és politikai mozgalmukat annak megvédésére szervezik újjá. Egy alig 20 %-os párt vezére merte kijelenteni, hogy „alkotmányos puccs” készül, amikor kétharmados többségű parlament dönti majd el, milyen legyen az új alkotmány. Ez jelzi, hogy gondolkozásában visszaköszön a régi sztálini gyakorlat: a „különös emberek” kisebbsége uralkodhat a többség fölött, mert csak ők tudják, mi jó a népnek.

Csak hogy most nincs a nagy szomszéd, a Szovjetunió, ahonnan ez a kisebbség „testvéri segítséget” hívhat a többség leverésére, mint 1956-ban. A pártelnök eltévesztette az évszámot, vagy még mindig a régi vágyálom ígézetében él? Ezért gyalázzák, rágalmazzák a törvényes kormányt és mozgatják meg külföldi szövetségeseiket, hamis érvekkel őket is félrevezetve, hogy minél nagyobb kárt okozzanak az országnak és kormánynak.

Az új alkotmány elfogadása és megszavazása talán hosszú időre véget vetett ennek az ún. baloldali hatalmi rendszernek és kétes politikai játszmának. Mert az igazi baloldalt nem ők, a posztkommunista utódok képviselik, hanem azoknak a politikai erőknak utódai, akiket ők kivégeztek vagy kiűldöztek. Mert volt igazi baloldal is Magyarországon: Payer Károly, Kéthly Anna pártja, de ehhez semmi köze a mai magukat szocialistáknak és haladó liberálisoknak nevező pártoknak, még ha milliós tömegű szavazókra hivatkoznak is.

A mostani Feltámadás ünnepe meghozta Magyarország és a Kárpát-medencei magyarság számára a régen várt és a történelem műhelyében már évek óta születőben, készülőben levő alkotmányt, mely minden becsületes magyar számára megteremtí a biztató jövőndőt.

FELHÍVÁS

2011. augusztusában előreláthatólag megjelenik a *Templom-ra szállt bánatmadár* című, Pusztakamarási magyarok alcímet viselő gyűjteményes kötet, mely a mezősegi falu magyarjainak múltjáról, néprajzáról, népi vallásosságáról, interetnikus kapcsolatokról szól. A kötet tartalmából megemlítjük a báró Kemény, a szövérdi Szász, és a Péterffy családokról készült írásokat, gr. Rhédey Drusianna visszaemlékezéseit, báró Kemény Anna naplóját, Sütő András pusztakamarási tünődését az anyanyelvéről, Székely Gergely intelmeit a vegyes házasságról, az 1944 őszén Pusztakamarás határában legyilkolt zsidóközösség névsorát, az 1890 utáni református lelkészek fényképes életrajzi ismertetőjét.

Az szerzők között ott találjuk Csoóri Sándort, Faragó Józsefet, Márkus Bélát, Nagy Pált Rabocska Lászlót, Sütő Andrást, Szász István Tást, Wass Albertet. A több mint 350 oldalas kötetet gazdag archív és mai színes és fekete-fehér fényképek gazdagítják.

A kolozsvári Kriterion kiadónál megjelenő kötet kb. 10 euróba kerül (ehhez jön hozzá, postai küldés esetén, a postaköltség), amit a könyv kézhezvételekor kell kifizetni helyi fizetőeszközzel. Tekintettel arra, hogy a könyv korlátozott példányszámban jelenik meg, tisztelettel kérjük, jelezze vásárlási szándékát, hogy a kiadói példányszám összeállításánál vegyük figyelembe óhaját.

Elérhetőségeink (külföldi telefonálás esetén az ország hívószámának beiktatásával)

Székely Ferenc – székelyf@personal.ro,
tel.: 0769-737063, 0265-585080 (0040)
H. Szabó Gyula – szabo.gyula@kriterion.ro,
tel.: 0745-634377 (0040)

Szász István Tás – drszaszi@t-online.hu tel.: 0626-381503, 0630-9487633 (0036)

ÚJ ZILAHAI ÜZENET

Az Átalvető olvasói követhették (és támogathatták) a Fadrusz alkotta zilahi Tuhutum emlékmű turulmadarának feltámadását. A próbálkozást siker koronázta és a békésen szemlélődő és emlékeztető, s így talán örökdő madár, már elfoglalta helyét a város magyar jelenében.

A munka azonban ezzel nem fejeződött be, mert nem az eredeti helyen, nem köztéren áll és nem újult meg a talapzata sem.

Most örömmel értesülhettünk arról, hogy megvannak az engedélyek az emlékmű talapzattal együtt történő köztéri felállítására.

Egy akadály azonban még létezik. Az a bizonyos leggyakrabban, az anyagi erő. Tehát ismét arra kérjük az Átalvető olvasóit, hogy ismét segítsenek és járuljanak hozzá, ezúttal a turul kőtalapzatának felállításához. Az újjászülető emlékmű a Tuhutum óta élő, de meggyengített párciumi magyarság számára megemlékezések, rendezvények, zárandoklatok helye, állomása lehet, s így is szolgálhatja a remélt megmaradást.

Szász István Tás

Magyarországon az adományokat a 1012 Budapest, Várfokegyház utca 15/C 3/10. szám alatti székhelyű Kersch Ügyvédi Iroda az OTP Bank Rt-nél vezetett **11701004-20215189** számú letéti számlájára várjuk. Bármilyen formában is történjék az adományozás - annak megkülönböztetése végett - az összeg rendeltetéseként **„Adomány a Turul Emlékműre”** megjelölést kell alkalmazni. Zilahon az adományokat a Királyhágómelléki Református Egyházkerülethez tartozó Zilahi Református Egyházmegye Esperesi Hivatala által erre a célra az „RZBR ROBU” SWIFT kóddal rendelkező Raiffeisen banknál megnyitott: **RO17 RZBR 0000 0600 0713 8511** (Lejben) vagy **RO49 RZBR 0000 0600 0713 8517** (Forintban) számlaszámra várjuk. Az adományok felhasználásáról a kezdeményezésben felüntetett emlékmű bizottság dönt.

Kedves Barátaink!

Ötödik évébe lépett az Erdélyország az én hazám világtalálkozó, ám ezúttal új csapat vette át a rendezvény szervezését: a nyárádszentlászlói **Pásztortűz Egyesület**. Eljött az ideje, hogy bemutatkozzunk, megismertessük céljainkat, és beszéljünk az idei rendezvény programjának alakulásáról.

A **Pásztortűz** egy kicsiny székelyföldi faluban, **Nyárádszentlászlón** alakult, elsősorban diáktábo-roztatással, a kézműves hagyományok ápolásával, megőrzésével foglalkozik. Így talált ránk váratlanul – de korántsem véletlenül – a nemes, de hatalmas feladat, az „Erdélyország az én hazám” világtalálkozó megszervezése.

Az eddigi főszervező a Pásztortűz egyesületre ruházta a szervezés jogát, ezzel együtt minden gondját és örömét. Gondját, mert a pénzügyi helyzet kevésbé sem javult az elmúlt esztendőben, és ez jócskán megnehezíti a program-szervezést, de minden erőnkkel azon vagyunk, hogy nagyon színvonalas műso-rokat kínáljunk a látogatóknak. Ugyanakkor örömét is, hiszen újra és újra kiderül, sok jó ember áll mellettünk, biztatnak, lelkesítenek bennünket.

Szeretnénk új fejezetet nyitni a világtalálkozó történetében, minél jobban összefogni az Anyaország-Szeretnénk megőrizni mindent, ami az eddigi évek során az „Erdélyország az én hazám” jó hírét vitte.

Ilyés Emese szervező
Pásztortűz Egyesület

Jelen számunkban, László Zsolt fotóival, Székelyvarságot próbáljuk bemutatni.

Székelyvarság, falu Romániában, Hargita megyében. 1992-ben 1536 lakosából 1532 magyar és 4 román volt.

Fekvése: Hargita megye legnagyobb szőlőtelepülése, amely kb. 77 km²-en, a Nagy-Küküllő forrásvidékén fekszik. Részei: a Központ, Varságtisztása, Bolygóbükke, Forrásköze, Solyomkőpataka, Nagykútataka, Bogzos és Küküllőtelep.

Története: 1906-ban Varságtelep néven szerepel először. A falut a 20. század elején Oroszhegyről és Korondról kirajzott székely családok alapították. Oroszhegy mély patak völgyekkel szabdalva fekszik a fennsíkján fekvő Varság nevű határterületéből 1906-ban lett önálló község. Lakói famunkások, zsidókereskedők. 1908-tól Székelyvarság a neve. 1910-ben 1233 magyar lakosa volt. A trianoni békeszerződésig Udvarhely vármegye Udvarhely járásához tartozott.

Dr. Szász István Tas Naplójegyzeteiből

2011. április 14.

A MI HÁZSONGÁRDUNK

Mostanában hallottam valakitől-valakiről. Humán, ráadásul irodalmi végzettségű jeles középkorú értelmiségi tette fel a kérdést: mi az a házsongárd. Így - kisbetűvel.

Az első pillanatban képtelennek tűnt szájából a kérdés és a helyzet. Aztán azonnal ellenőrzésem alá kerültek háborgó érzelmeim. Az eltelt bő 60 évre gondoltam. Az első negyvenre és a sajnos ennek rombolásán vajmi keveset javító, sőt imitt-amott azt tovább rontó utóbbi két évtizedre.

Honnan tudná immáron két generáció azt, hogy mi a Házsongárd? Honnan ismerné Erdély magyar kultúráját, magyar múltját, magyar lakóit? Honnan? Hiszen saját magarságát sem ismeri igazán. A testvéri internacionalizmus leple alatt senyvedő két ország vezetői abban megegyeztek, hogy erről jobb nem beszélni.

Csak nem egyformán. Míg a magyar azt akarta, hogy „erről ne is tudjunk”, a román azt igyekezett elérni, hogy „másképpen tudják”.

Az anyaországbéli még a legutóbbi időkben is kapott olyan könyvet a kezébe, melyben az ország Trianonban megvont határa nem csak földrajzilag létező valami, hanem azon a mesterséges vonalon megszűnik minden, ami magyar. Azon túl nincs magyar múlt, magyar teljesítmény, magyar érték, magyar élet. Kimagasló példája ennek a szemléletnek, amikor egy könyvben Petőfi utazásai eddig a határig terjednek csupán. Mondtam is, hogy ezek szerint Petőfi még nem is halt meg. Persze az én általam óhajtott értelmezésben valóban él és élni fog. Akkor is, ha ma már az ő nagyságának saját alapzatunkat is jelentő alapjait is kikezdték.

Nem úgy a román. Ő mindezeket természetesnek tartván, saját múltját, teljesítményét, értékeit és személyes jelenlétét – most közkézzre került állítólag titkos diplomáciai anyagok szerint is – Odesszától Szolnokig hirdeti.

De mi köze mindennek Házsongárdhoz?

Házsongárd, az Erdélyi és összmagyar Pantheon, ugyanúgy lelki, tudati alapzatunk része, kapaszkodónk, figyelmeztetőnk, erőt adónk, mint ama Petőfi Sándor, kinek utolsó nyoma Fehéregyháza helyett immár Biharkeresztes kukoricásában van kijelölve. A házsongárdi utolsó nyomok közben szintén pusztulásra ítéltettek. S bár a nemzetközi hír és az európai szelek Mátyás – utolsó szakrális királyunk – világszerte ismert szobrát megmentette, a magyar múlt bizonyítéka, a maradék magarság kapaszkodója, az összmagyarság remény szerint örök zarándokhelye a Házsongárd sírköve porlik, fejfája korhad. S még ez sem elég, de őseink csontjai szétszórattatnak, s a megmentésükre, nyugalomuk őrzésére tett gyér kísérletek is szervezett ravasz akadályokba ütköznek.

Az új hatalom nem csak az élöket homogenizálná. A múlt homogenizálása is folyamatban van. Az új birtokos nem csak az élőkön gyakorolja az etnikai tisztogatás ma már az európai keretek miatt sokkal rafináltabban rejtett módszereit, de a halottak is áldozatai lesznek ennek. Arra kényszerítik őket, hogy újra meghaljanak. Immáron végleg. Ha lehetne, a feltámadást is megtiltanák nekik. A magyar sírokra rátelepszene az újonnan érkező győztes halottak hantjai, s ki tudja, hogy ők ott alant mire gondolnak?

Vajon tovább vívják a közös pusztulás biztos útjára vezető örült, egymást őrlő háborút, vagy bölcs nyugalommal figyelik a fentieket, kik elvakultságukban nem látják, hogy minden út a Házsongárdokba vezet. Egyelőre csak az egyének útja, nemzeti különbség nélkül, de ha így folytatódik, akkor az egymást tipró kisnemzetek is sorra kerülnek, hogy aztán az erre nem figyelő Európa is kövesse őket.

Hát ilyesmikre is figyelmeztet az, ami a Házsongárddal történik.

Nekünk azonban ma és remélhetőleg minél több ideig gerincegyenesítő támasz, felelősségünkre figyelmeztető csendes felkiáltójel marad Házsongárd.

2011. április 18.

KÖZHELYNEK TŰNŐ TÉNYEKRŐL, AVAGY VILÁGOSSÁGOT A FEJEKBE

Tüntetően ömlik Magyarországra a rágalom. Lelki álarcások ontják reánk zavaros gondolataikat. Elkerülhetetlenül gondolunk ilyenkor azokra, akik mögöttük állnak. Kik azok, akiktől ez várható? Közben itthon tüntetnek! Ömlenek a tűzoltó csapok, száll a látványfüst. Foglalkozásuk gyakorlása során bizonyítottan bátor egyenruhás emberek arcait látom, s nem értem, hogy értelmes tekintetük mögött miként nyerhet otthont ennyi zavaros gondolat. Aztán azokra a sajnos sokakra gondolok, akik esetében ez nem is meglepő.

Az önmegvalósítás téveszméjével önzésre nevelt, de valóban közösségi lénynek született emberek sokasága tévelyeg a téren, s szerte az országban. Hasonló logika szerint vitatkozó párbeszédek jutnak eszembe. Az egészségügy terén működő kiművelt emberfejekkel is folytattam ilyeneket. Amíg a jelen helyzetet okozók voltak hatalmon, még nem mentek világgá annyian, pedig küldte őket a vezér. Most, hogy elkezdődik a talpra állás nagy és nehéz kísérlete, most elindulnak.

Pedig minden olyan világos. Az információk akkora tömege árad a befogadásra alkalmas és arra igényt tartó elmék felé!

Körülvesz egy önmagát már százszor leleplező, minket annyiszor eláruló, ma már felismerhetően gyarmatának tekintő világ, egy saját ideológiája által maga gerjesztette válságában fetrengő, ezért az általa tagadott államtól (vagyis tőlünk) segítséget váró (és kapó), pénzközpontú spekulatív háttérhatalom.

Mögöttünk van egy feladatának végrehajtása után megbuktatott diktatúra. Mellettünk pedig itt élnek és virágzanak a bukott réginek az új világba átmentett képviselői, akik az új világ érdekeinek rutinszerű kiszolgálása nyomán jól végzett munkájuk jutalmait élvezik.

Húsz év alatt a múltból megmaradt nemzeti értékeinket elkótyavetyélték, ennél is fontosabb, de kézzel nem fogható kincseinket: a hitet, tudást és becsületet is – tudatos rombolással – válságba taszították.

Mindez világosan áll előttünk, de nem hiszünk a szemünknek, hanem indulatok, önös érdekek, s főleg a minket éppen a diktatúra örökösei által terjesztő tévhitek irányítják gondolatainkat. S mint látjuk - tetteinket is!? Tüntetőnk, elégedetlenek vagyunk a kilábalásra általunk kijelöltekkel, azonnali eredményeket követelünk, régóta halaszthatatlan – igaz fájdalmas – lépések felvállalása miatt háborgunk. Nem vagyunk

képesek áttekinteni a nagy egészet, a reánk nehezedő külső kényszereket.

Vegyük sorra azt, ami világos.

A globalizáció már nagyon régen munkálkodik. Nagy, rejtett erői megszervezték az egész világot az ő számukra használhatóvá silányító diktatórikus rendszereket. Miután ezek ellátták feladatukat, ügyes manőverekkel egymás ellen játszották ki őket, majd sorban mindkettőt leléptették a történelem színpadáról. Ilyenképpen aztán elközelgett a neoliberális elvekre épített globalizált világ ideje. Most azon igyekeznek, hogy lassan mindenhova kiterjesszék a globalizáció befolyását. De még az egyik végen nem is győzött, s már bajban van a másikon.

Egy hozzánk hasonló kis ország mégsem lehet képes szembenemenni ezzel. Egyetlen lehetőségünk az okos túlélésre játszás. Ennek megoldására az őket feltétlen kiszolgáló erő nem alkalmas, annak ez nem is érdeke. Ezt volt alkalmunk kipróbálni, főleg az utóbbi nyolc évben.

Az, amire már régen vártunk, az egy olyan nemzeti erő, mely a hatalmat pártpolitikai (mert másként nem lehet) eszközökkel megszerezve és megtartva nemzetpolitikát folytat úgy, hogy alkalmazkodik amennyire muszáj, és ellenáll amennyire lehet.

Ha pedig a globalizáció háttérhatalma (AZ) eltűri az óvatos kísérletet, s ha közben ne adj Isten nem követ el egy minket is magával sodró nagy, világméretű öngyilkosságot, akkor a mi túlélési kísérletünket addig folytathatjuk, amíg a nagy ellenség magától leépül, vagy átalakítja önmagát.

Közben tudva-tudjuk, hogy nagy veszedelmek fenyegetnek. Mindenek előtt azért, mert, ha precedenst szolgáltatunk az ellenállásra, akkor ellenünk fordulhat az AZ, aminek nincs neve, mint északi népek totemállatainak. Belső kiszolgálóik is aktivizálódnak, mert őket nem a nemzet túlélése érdekli, hanem az annak elárulásáért beseperhető morzsányi haszon, ami persze egyénre szabottan mérve bizony nem morzsányi.

Legnagyobb ellenfeleink azonban mi magunk vagyunk. Mi, az elsatnyított vagy kiölt nemzeti tudatunkkal, és a fogyasztói társadalom által megmérgezett életformánk gerjesztette igényeinkkel. Hitetlenségünkkel és közösség nélkül élni képtelen ember-voltunk feledésével, az önérvényesítés, „önmegvalósítás” eltűzött, tehát hamis ígéjének kábulatával.

Ha sokan leszünk olyanok, kik ezt az egyszerű feladványt nem látjuk át, akkor bizony kiengedjük jelképes tűzcsapjainkat, és amikor valóban tüzet kell oltanunk, már nem lesz hozzá víz.

Tehát még egyszer! Annak, amit a kétharmados politikai hatalomtól elvárunk, a nemzetpolitika lehetséges legjobb megközelítésének kell lennie. Ennek elérése országon kívüli, országon belüli, sőt párton belüli akadályokat leküzdve lehetséges csupán. Célja pedig, mint már megjegyeztem, csak annyi lehet, hogy túléljük az új – globalizáció nevet viselő – társadalmi rend összeomlását, vagy megmaradjunk a talán-talán remélhető átalakulásáig.

Ez a rend ugyanis, ellentétben az eddigi, egyre rövidebb életű társadalmi rendszerekkel, azoknál is hamarabb fog elpusztulni vagy kényszerű módon átalakulni. **Ennek oka pedig, hogy ez az első olyan rendszer, amelyik nem illeszkedik szervesen az emberi társadalomfejlődés menetébe.** (Kiemelés a szerk.-tól.) Nem előre visz, hanem hátrafelé mozdítja el fejlődésünket. Mert annak valódi mutatói nem csupán az úgynevezett és mindenekfelett hangoztatott „fenntartható fejlődésben” lelhetők fel.

Amikor pedig nem csak a túlélést, de a pusztta megmaradást emlegetem, akkor arra is gondolok, hogy ez az első olyan világ-

rendszer, amelyik nem csak alkalmas, de képes is az emberi civilizáció elpusztítására. Saját vak érdekei miatt.

Ebben a helyzetben azon vitatkozni, hogy egy intézkedést struktúra-átalakításnak avagy megszorításnak nevezünk – szálnalmas és mesterséges, tipikusan pártpolitikai érdekekre visszavezethető vita, melyet az egyik fél kényszerít rá a másikra, szálnalmas és önző céljait szolgáló. Tehát felesleges minden ebből fakadó érdeksérelem miatt tiltakozni, tüntetni.

Tudhatjuk, hogy a még el nem rabolt anyagi erő által kiszabott, és a minket kalodában tartó külvilág által megengedett korlátok áthághatatlanok. *Mindez legfeljebb a meglevő prioritások ártrendezését teszi lehetővé.* Azokat pedig bárhogy is rendezzük, mindenképpen lesznek olyanok, akik vesztesnek érzik magukat. A legésszerűbb, legideálisabb megoldás esetén is így lenne.

A pártpolitikai érdek mentén történő cselekvés egy ilyen helyzetben több mint bűn, balgaság. A túlélést veszélyeztető magatartás.

De mi szükséges ahhoz, hogy az egyszerű választó mindezt lássa, felismerje és elismerje, s rájöjjön, hogy pillanatnyi kis vagy akár nagyon tűnő érdekei, szükségletei sokkal kevésbé fontosak, mint a megmaradás, a jövő biztosítása?

Mindenekelőtt fel kell ismernie, hogy azok, akik belülről és saját szálnalmas és önző érdekeik szerint segítették a külső erőket abban, hogy ide jussunk, nyilvánvaló módon érdekeltek, hogy félretájékoztassanak ezekről a kényszerű lépésekről, melyeket az éppen általuk okozott pusztítás következményeinek felszámolása tesz szükségessé.

Ezek az elődök saját hatalmuk megőrzése érdekében adósították el az országot, és annak ellenére, hogy valódi megszorításokkal éltek, nem voltak képesek a zuhanást megállítani. A következményekkel most birkózunk. Akár a Kádár-korszak, ők is azt a kis látszat-jólétet adósságból finanszírozták, s még ez sem bizonyult elégségesnek. Most a következmények elszívódói nem ellenük fordulnak, hanem a megoldást keresőket kárhoztatják!

Türelem kellene, s az ehhez szükséges egység. Olyan türelem, amelyik a közelünkben élő más nemzeteket átsegített már ennél is nehezebb éveken. Csakhogy az ő türelmük egy létező nemzeti tudatra támaszkodhatott. Ez a tudat ott társadalmi helyzettől, képzettségtől, világnézettől függetlenül élt és hatott, él és hat. Ezzel a tudattal azonban mi már alig rendelkezünk.

Lám, ismét egy szubjektívnek mondott tényező, mely anyagi erővé válhat. Mert nem csak türelmet tud adni és fenntartani, de alkotókedvet, szorgalmat, munkamorált és sok mást is. Vagyis pénzt. Ezt azok kedvéért írom, akik csak ebben a kategóriában képesek gondolkodni.

Hogy a jelenlegi hatalom jól vagy rosszul látja el a fenti feladatokat, arról lehet vitázni. Sőt kell. Egészen más keretek között. És nem csak segíteni, de figyelni is kell őket, hogy ne tévedjenek le az egyedül lehetséges útról, s hogy sikerüljön megszabadulniuk vadhajtásaiktól. Mert attól semmiféle pártpolitikai erő nem lehet teljesen mentes.

Ennek útja azonban nem a sztrájk és a vízcseppek látványos nyitogatása, és nem az ocsmány blogokon történő uszítás terjesztése, főleg pedig nem az idáig vezető hazugság folytatásának érthetetlenül balga elfogadása.

Ezért szükséges minden magyar állampolgárnak látni tanulni és látni tudni. És ha ez sikerül neki, akkor rájöhet arra, hogy nem is olyan bonyolult ez az egész. Ami azonban nem jelenti azt, hogy könnyű is az, ami reánk vár.

Nehéz, de nem reménytelen.

Az alábbi írást ajánljuk azon jóindulatú, de naiv anyaországi olvasóknak, akik a „román helyzetet” immár ideálisnak, a magyar-román viszonyt problémamentesnek tudják. És mint magyarázatra váró különlegességet érdemes említeni a tény, hogy míg Magyarország, annak kormánya, egész népe múltba révedő, retrográd, kirekesztő, antiszemita-fasiszta, Európa számára reménytelen társaságként szerepel az összeurópai fórumokon, addig Romániáról rossz szó nem esik. (A lapunkat figyelmesen olvasó és értő olvasónk azért már rendelkezik némi magyarázattal ez irányban is, utalunk itt –többek között - pl. Csapó Endrének előző lapszámunkban közölt Bajunk a világgal c. írására.) Bizonyítéka ez annak, hogy Trianon hazugsága tovább él és hat a ma Európájában.

Román Győző

Tűzélesztő szelek

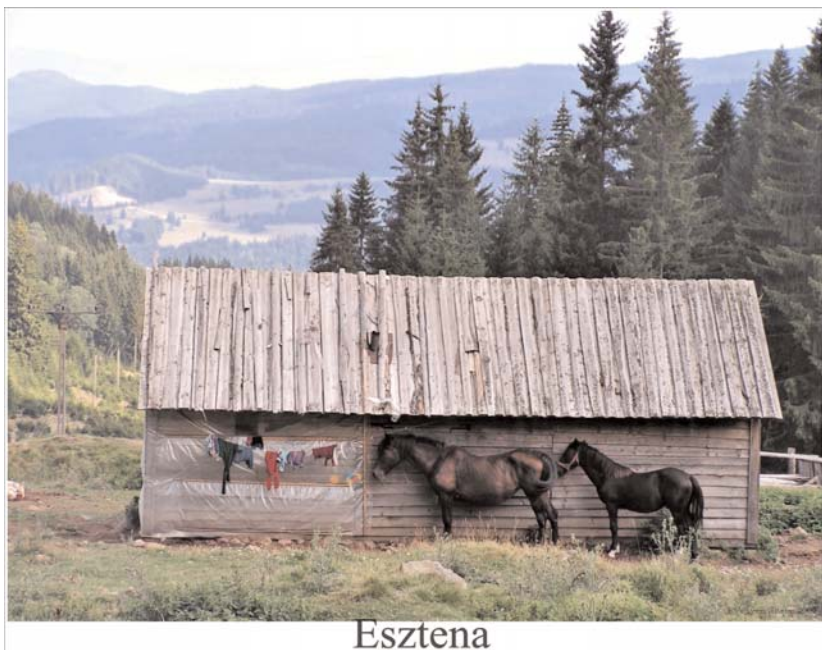
(Erdélyi Napló, 2011. április 7.)

Aki ismeri a román valóságot, tudhatja, hogy sosem volt idillikus a román-magyar viszony, legfeljebb külföldi ukázra a többségi pártok vezeterei hangfogót raktak a nagynemzeti szólamokra. A „hegyek között, dombok között kis vonatom andalog, kézen fogva ülnek benne románok és magyarok” hangulat csak a politikusok ünnepi szónoklataiban volt, a valóságban hamu alatt szították a parazsat, nehogy kialudjék a túlzott nacionalizmus lángja. És elég volt egy kis tűzélesztő szél, hogy egyik-másik, addig baráti párt kimutassa a foga fehérjét, útjára engedje a nacionalista felhangokat. Amiként történt az idén, a március 15-i ünnepségek utáni napokban is, amikor górcső alá raktak minden, az erdélyi tájakon elhangzott magyar szót, cselekedetet, hogy bizonyítsák: Árpád népe továbbra sem lojális a románsággal szemben, sőt, most már az anyaország kormánya is mellette áll, nem csak szóban, hanem tettekben is, hiszen állampolgárságot adott nekik. És – mint ilyenkor lenni szokott – az ellenzékben lévő pártok fújták leginkább a nemzetiségi szlogent, a kormányon lévők meg hallgattak, mert érdekük, hogy minél több ideig maradjanak az RMDSZ hathatós segítségével a hatalomban. De ha holnap változnak a viszonyok, akkor a hangok is módosulnak, hiszen emlékezhetünk még arra, hogy alig néhány esztendővel ezelőtt, amikor még együtt ültek a Victoria-palota termeiben, milyen nagy egyetértés volt az RMDSZ és a liberálisok, na meg a szoc-demek között. De nem halkult el még a visszhangja a ma demokrata-liberális színekben díszelgő valahai nemzeti egységpártosok – többek

között hajdani elnökük, Valeriu Tabara – meg a nagyromániások és a nacionalista szövegeket kijelentő, úgymond függetlenek (mint Ioan Olteanu tábornok) nagynemzeti hőzöngéseinek. De az olyan „mérsékelték” nyilatkozatainak sem, mint Theodor Stolojan, Emil Boc vagy éppen Traian Basescu, akik egyetlen pillanatra sem feledkeztek meg sem Nagy-Románia létrehozásának tervéről, sem a nagynemzeti álmokról, sem annak hangoztatásáról, hogy Románia egységes nemzetállam, mert ezt mondja ki az Alkotmány első cikkelye. Az, hogy a nemzetállamoknak bealkonyult, vagy, hogy – még hivatalosan is – egytizede a lakosságnak más nemzetiségű, őket nem zavarja. Legfeljebb csak annyira, hogy ezek közül néhányat, mint a magyarokat, oroszokat, zsidókat, de néha a németeket is, a románság számára gondot okozó nemzetiségeknek tartanak.

Sajnos, sem a román politikusok, sem a román társadalom, benne az elit értelmiséggel, nem elemezték komolyan múltjukat, nem vetettek számot a valaha történetekkel, sőt: a történelem tanulmányozása helyett legendák megerősítéséhez és ezeknek a nép közötti elterjesztéséhez kerestek fogódzókat. Így van ez napjainkban is. Még a múlt században történeteket sem zárták le. A Mihály arkangyal légioiról lassan-lassan mint karitatív szervezkedésről beszélnek, akik jót tettek a népnek, az országnak. Pedig ez fasiszta mozgalom volt a javából, amelynek tagjai között ott volt Nae Ionescu, Constantin Noica, Emil Cioran vagy Mircea Eliade, akiket az ismert jelenlegi román gondolkodók – például Andrei Plesu vagy Gabriel Liliceanu – nagy elődeknek tartanak. Igaz, hajdani ténykedésüket vagy elhallgatják, vagy csak ifjúkori tévelygésnek állatják be, pedig – mint ismert – sok vér tapadt a légiosok kezéhez, és ezen felül fontos szerepet játszottak az ortodoxia és nagynemzeti ábrándok ötvözetének elterjesztésében. És ez utóbbit sosem tagadták meg.

Mostanában a szovjet tankok bejövetelével kezdik a román történészek a demokrácia szétzüllesztésének taglalását, pedig valós demokrácia a két világégés között sem volt Romániában. Legfeljebb ennek bizonyos jelei mutatkoztak, de ezeket is, Károly király utasítására, 1938-ban a parlamentarizmus eltörlésével a semmivel tették egyenlővé, utat nyitva a diktatúráknak, amelynek sorában az első Ion Antonescu önkényuralma volt. Mostanában akciók sorát szervezik a marsall tisztára mosására, mondván, hogy a hazáért cselekedett, a nagynemzeti eszmékért vezérelte a hadsereget a Pruton túlra, egészen Sztálingrádig. Arról halk pissenést sem akartak ejteni – ezt csak külföldi kényszerre tették – hogy időközben a második világégés alatt megöletett mintegy 300 ezer zsidót és cigányt, így Románia a nemzetek között a hitleri Németország után másodikként állampolitikává helyezte a népirtást. De egy röpke nyilatkozat után ezt illetően továbbra is nagy a csend, sem a moldovai halálvonatokról,

Esztena

sem az odesszai vérengzésekről – ahol gyerekeket, nőket, öregeket öltek meg – nem akarnak tudni a román politikusok, újságírók, politológusok, történészek. Olyannyira nem, hogy amikor egy román rendező, Florin Iepan, éppen erről készített dokumentumfilmet, szinte egyöntetűen estek neki, hogy miért kell ezt feszegetni, felemlgetni, mert nem tesz jót a nemzeti önérzetnek. Ami pedig dísz a bojton, hogy a szocializmus éveiből éppen azt tartják jónak, hogy Nicolae Ceausescu a nagynemzeti eszmék híve volt, úgymond a románokért cselekedett. Olyannyira tapsolnak ma már ennek, hogy udvari költője, a nacionalista Adrian Paunescu temetésén maga az államelnök is megjelent, mintegy rábólintva egész „életművére”... Romániában a nacionalizmus nem csengett le. Sőt. Nagyon is lehetséges, hogy a szegénység, a nyomor terjedésével, a nem-

zetközi helyzet megváltozásával, a világban lévő jelenlegi erő-egyensúly módosulásával még ez a nemzedék megéljen egy újabb nagynemzeti fellángolást. A fasiszta, félfasiszta szervezkedések – ha törvénytelenül is – már léteznek, virágoznak. A legionárius mozgalom még mindig nem a múlt, hanem a jelen. Egyelőre még nincs karizmatikus vezetőjük, mint amilyen a kapitány, Corneliu Zelea Codreanu, vagy utóda, Horia Sima volt, de az élre kerülhet egy ilyen politikus. És akkor nagyon nehéz lesz megfékezni őket. A nacionalista felhang minden rendszerben – még a kommunizmusban is – megmentődött, s mindmáig fennmaradt, átítva az egész román társadalmat, kezdve az egyszerű polgártól a tisztviselőkön, a katonaságon, az ortodox egyházon keresztül egész fel a nagypolitikáig. És a nacionalizmus lángját élesztő szelek mintha már fújnanak.

Jelentgetések a követségen

A WikiLeaks hírportálon újra nagy számban jelentek meg a Romániával foglalkozó amerikai követségi jelentések. Mindebből az is kiderül, hogyan látják az amerikai követség munkatársai Romániát, a hazai politikai életet, a politikusokat és üzletembereket, az állandóan nagy garral meghirdetett korrupcióellenes harcot.

Hát mit is mondhatnánk?

A jelentések, feljegyzések tükrében meglehetősen lesújtó és bizarr kép rajzolódik ki az Iliescu idején még nemes egyszerűséggel s megbocsátható túlzással csak a “mosoly országának” nevezett legszebb hazánkról. Amelyet mostanság – legalábbis a 2007-től folyamatosan ránk zúduló amerikai hivatalos és félhivatalos vélemények tükrében – inkább a besugók és feljelentők országának lehetne nevezni, hiszen a politikusok, pártállástól függetlenül, úgy jártak a követségre, mint hívők papjuk elé, a gyóntatószékbe, és gátlástalanul jelentgették, rágalmazták, mocskolták egy-

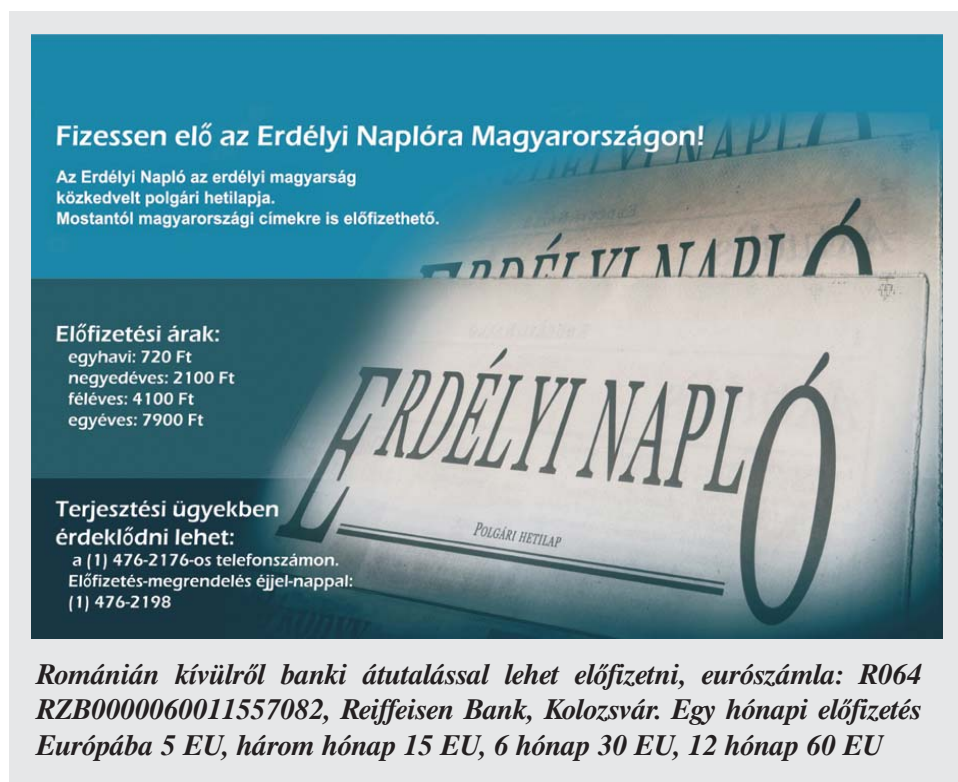
mást. A kormánypártok az ellenzéket, az ellenzék a kormánypártot, összefonódásokról beszéltek a fecsegő s rossz-májú politikusok, a politikai élet és az üzletemberek vészes kapcsolatairól, amelyek pontosan a kapcsolati tőke mozgósításával a korrupció legfontosabb hajtó-mozgató erejét képezik. Blaga, a kormánypárt egyik elnökelőltje, exbelügyér például kijelentette, hogy Ludovic Orbannak – akkor a Nemzeti Liberális Párt alelnökének – börtönben lenne a helye a választási kampányban elkövetett visszaélések miatt. Míg Traian Basescu államfő, aki nem véletlenül a legtöbbet szerepel a követségi jelentésekben és feljegyzésekben, egyszer, még 2009-ben a jelen levő Laura Codruta Kövesi legfőbb ügyész, Daniel Morar, a korrupcióellenes főügyész és Mircea Geoana, a szenátus elnöke előtt azzal fenyegetőzött, hogy ha a szocialisták nem nyugszanak, elő fogja venni a Nastase-dossziét. Ennyit a jogállamról, a független bíróságokról és ügyészségekről.

Ebből a Cotroceni-palotában elhangzó beszélgetésből napnál világosabban kiderült, hogy Basescu úgyszólván mindent a kezében tart. Ő irányítja a jogállamot, s pillanatnyi szeszélyei szerint vádolhatja meg a politikusokat...

S hogy erről miként szereztek tudomást az amerikai nagykövetség állandóan szimatoló, kíváncsi munkatársai, netán lehallgatták az államfői palotát? Nem, nem ez történt, ilyesmire a világ leghatalmasabb államának követségi munkatársai nem vetemedtek, de nem is szorultak rá. Mindenki kitalálhatja, aki elolvasott már néhány hasonló és a WikiLeaksről jelenleg is letölthető jelentést, hogy a résztvevők közül valakik, azonnal a nagykövetségre rohanva, elmesélték a megdöbbent amerikaiaknak a nevezetes esetet.

A kép tehát, amely Romániáról ezekből a jelentésekből kirajzolódik, lesújtó és nevetséges. Egy megdöbbentően kisszerű politikai „elit” tagjai fúrják egymást, időnként gyomorforgató módon.

(Háromszék)

Fizessen elő az Erdélyi Naplóra Magyarországon!

Az Erdélyi Napló az erdélyi magyarság közkedvelt polgári hetilapja. Mostantól magyarországi címekre is előfizethető.

Előfizetési árak:
 egyhavi: 720 Ft
 negyedéves: 2100 Ft
 féléves: 4100 Ft
 egyéves: 7900 Ft

Terjesztési ügyekben érdeklődni lehet:
 a (1) 476-2176-os telefonszámon.
 Előfizetés-megrendelés éjjel-nappal:
 (1) 476-2198

Románián kívülről banki átutalással lehet előfizetni, eurószámla: R064 RZB0000060011557082, Reiffeisen Bank, Kolozsvár. Egy hónapi előfizetés Európába 5 EU, három hónap 15 EU, 6 hónap 30 EU, 12 hónap 60 EU

A Kárpát-medencei magyar ügy Európában

A KMAT állásfoglalása Brüsszelben

A Magyar Köztársaság Országgyűlése 2010 májusában a Nemzeti Összetartozás Napjává nyilvánította a trianoni békeszerződés aláírásának napját, június 4-ét. A nemzeti parlament által egyhangúlag elfogadott törvényben tanúságot tettek amellett, hogy „a több állam fennhatósága alá vetett magyarság minden tagja és közössége része az egységes magyar nemzetnek, melynek államhatárok feletti összetartozása valóság, s egyúttal a magyarok személyes és közösségi önazonosságának meghatározó eleme.”

Ebből kiindulva Magyarország – az Európai Unió soros elnöke – demokratikusan választott képviselői megerősítették elkötelezettségüket „a magyar nemzet tagjainak és közösségeinek egymással való kapcsolatuk fenntartására és ápolására, és az Európában elfogadott gyakorlatot alapul vevő közösségi autonómia különböző formáira irányuló természetes igényének támogatására.”

A nemzetek egységesülő Európájába való integráció számunkra, magyarok számára egyben a határok feletti nemzetegyesítésre is lehetőséget jelent. A nemzetegyesítés közjogi feltételeit az állampolgárságukat a történelem viharai miatt elveszített magyarok, illetve leszármazottaik könnyített honosításáról szóló törvénymódosítás teremtette meg.

Magyar unió az Európai Unióban – ez a XXI. századi „magyar modell” lényege.

Mindemellett felhívjuk a figyelmet arra, hogy az országukban kisebbségben élő őshonos magyar közösségek az adott ország állampolgárai is egyben, akiket lojalitásuk okán megillet a teljes értékű emberi élethez szükséges jogok egész rendszere. Mivel a szabad identitásválasztás csakis egy adott közösség tagjaként válik megélhetővé, ezért a szülőföldjükön megmaradni és boldogulni kívánó őshonos kisebbséghez tartozó személyek nemzeti önazonosságának vállalása a konkrét kisebbségi közösség állapotának is függvénye.

Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy az új ezredév Európájában az egymás mellett élő Kárpát-medencei nemzeti közösségek viszonyának rendezése éppen a kisebbségi kérdés megoldatlansága miatt továbbra is kiemelt feladat maradt. Intő példa számunkra az a „választörvény”, amellyel Szlovákia saját állampolgárait félemlíti meg. A „szlovák modell” értelmében ugyanis elveszíti szlovák állampolgárságát az, aki valamely más állam polgára is egyben. Véleményünk szerint ez teljességgel elfogadhatatlan, a Lisszaboni Szerződés életbe lépése nyomán pedig ellentétes az Európai Uniót összekovácsoló szellemiséggel, hiszen ez a törvény – szándéka szerint – nem a nemzeti identitás védelmét szolgálja, hanem a szabad identitásválasztást korlátozza.

Annak ellenére, hogy az esélyegyenlőség, a szubszidiaritás és az önkormányzatiság az európai építkezés rendezőelveinek számítanak, és minden hetedik európai polgár kisebbségi is egyben, jelenleg az Európai Unió működését szabályozó szerződések és dokumentumok mégsem beszélnek világosan a számbeli kisebbségben élő nemzeti közösségek és a hozzájuk tartozó személyek sajátos jogairól. Éppen ezért az egyéni szabadságjogok, illetve az ezekre épülő európai alapvető jogok dokumentumai mellett egy Európai Kisebbségvédelmi Charta

megalkotását is elengedhetetlennek tartjuk. Az előbb idézett Összetartozás-törvényből is kiseljő „magyar modell” lényege továbbá, hogy nem csupán a nyelvi és kulturális jogok biztosításában látja a kérdés megoldását, hanem törvény által szavatolt közjogositványokban, valamint az ezeket gyakorló, a közösség által választott, de állami hatósági erővel és jogállással bíró XXI. századi intézményekben – vagyis a különböző szintű és formájú autonómiákban.

A sokszínű Európa egységét hosszú távon csakis akképpen tudjuk fenntartani, hogyha az nem erőpolitikán, hanem saját ez irányú döntéseinken alapszik. Az Európai Uniót többek között éppen ez különbözteti meg a volt Szovjetuniótól, espedig hogy nem valamely ideológia kényszeríti hamis és homogen egységre a nemzeteket, hanem a közös értékek iránti elkötelezettség és a szabadságunkból fakadó felelősségvállalás egyesíti őket. Ezt viszont csakis olyanképpen tudjuk megélni, hogyha saját sorsunkról mi magunk döntünk.

Brüsszel, 2011. március 2.

A Kárpát-Medencei Magyar Autonómia Tanács tagszervezetei

Magyarország hónapok óta minden tárgyi alapot nélkülöző, a tények hiányos és elferdített bemutatásán alapuló támadások célpontja

Eva Maria Barki európai hírű jogász nyilatkozata

Félretájékoztatóson alapuló támadásoknak tartja és az ország belügyeibe való beavatkozásként elutasította a magyar kormánnyal szembeni bírálatokat Eva Maria Barki Bécsben élő jogász az MTI-hez is eljuttatott közleményében.

Magyarország hónapok óta minden tárgyi alapot nélkülöző, a tények hiányos és elferdített bemutatásán alapuló támadások célpontja - írta állásfoglalásában.

A kormánypárt kétharmados többsége „nyilvánvalóan nemetszést kelt” - írta. A sajtótudósítások és kommentárok elhallgatják, hogy éppen „az alap- és szabadságjogoknak a szocialista-liberális Gyurcsány-kormány alatti masszív megsértése volt Orbán átitott győzelmének az alapja.” Magyarországon éveken át rendőrterror, a véleménynyilvánítási és gyülekezési szabadság korlátozása zajlott, amely „a kommunizmus legsötétebb korszakára” emlékeztetett - fejtette ki.

Magyarországon nincs cenzúra és a véleménynyilvánítás szabadságát sem korlátozzák, s nyolc év után először lehet „erőteljes rendőri elnyomás” nélkül, szabadon tüntetni - állt a közleményben. Minderről nem tudósít a média - tette hozzá. Meglátása szerint nem Magyarország, hanem sokkal inkább az Európai Unió az, amely eltávolodik az Emberi Jogok Európai Egyezménye 10. cikkében rögzített véleménynyilvánítás szabadságától. Az EU - írta - átveszi az első bekezdés tartalmát a szabad véleménynyilvánításról, de a magyar médiatörvénnyel ellentétben az ennek gyakorlásával összefüggő, a 2. bekezdésben szereplő kötelezettségeket és felelőségeket nem.

A médiajog és az alkotmány az államok belügye, és így tiszteletben tartandó - írta. Tekintettel arra, hogy Magyarország 46

év után csak nemrég szabadult meg az idegen irányítástól, a külső befolyásgyakorlás kísérlete érthetően ellenállást vált ki - tette hozzá.

A magyar lakosság túlnyomó többsége hitet tesz az alaptörvényben említett európai értékek mellett - állt a közleményben. Az európai történelemben Magyarország többször is élharcosa volt az alapvető szabadságjogoknak - írta, példaként említve többek között az 1222-es Aranybullát és az 1848-ban kinyilvánított sajtószabadságot. Rámutatott, hogy 900 ezren küldték vissza a kiküldött kérdőíveket.

„Az alaptörvényt - akárcsak a kormány egyéb tevékenységét - csak az a kisebbség kérdőjelezi meg Magyarországon, amely a kommunista nomenklatúrából érkezve, rendszerének összeomlását és (...) gazdasági előnyeinek elvesztését nem akarja tudomásul venni (...)” - fogalmazott. „Jesztő, hogy ezt a nyugati médiában és részben nemzetközi szinten is erőteljesen támogatják” - tette hozzá.

„Magyarországon - és máshol is - máshogy képzelték el az Európai Unió által propagált szabadság, jog és biztonság Európáját” - írta közleményében Eva Maria Barki.

Új Alkotmányunk van

Április 20-án a parlament elfogadta az új alkotmány alaptörvényét. Április 26-án a köztársasági elnök is aláírta, a Magyar Közlönyben megjelent, törvényerőre emelkedett, 2011. január 1-jén lép hatályba. Jó szívvel elfogadtuk, vagy csak a magam nevében beszéljek? A nemzet többes szám első személyben erős. Vigyázzunk, hogy hol, kire és miért kiáltunk árulót! Nehogy rosszul járjunk, mint akkor, amikor az előjárók, írástudók, farizeusok és a nép előkelőitől felbósztított tömeg azt kiáltotta, hogy: „Feszítsd meg! Feszítsd meg!” Erre aztán a tolvaj és bandita Barabást engedték szabadon, a boldog, új időket hirdető Jézus Krisztus helyett!

Jó, hogy kétharmados többséggel megszavazták, aztán a nyáron is ülésező parlament remélhetőleg jó törvényekkel tűzdeli tele. Visszajött a kereszténységre és a Magyar Szent Koronára utaló folytonosság, a kötelességek és jogok kiterjesztése minden magyarra, és velünk együtt munkálkodó nemzettestekre, úgy látszik ennek jött el az ideje, többet nem lehet tenni megmaradt egyharmados területeinken 91 év óta. Örülünk, mert az 1949-es szovjet típusú alkotmányhoz képest ég és föld, annak ellenére, hogy számtalanszor módosították azt is.

Mit kéne azokra kiáltani, akik nem szavazták meg? Azokra, akik szövegét nem ismerik, de mégis ellene hápognak, prüszkölnek? Hányszor vették el törvényesen és törvénytelenül mindenünket, csak az elmúlt században?

Nem kell butasággal riogatni, például, hogy „egypárti” alaptörvény elfogadása legyen ez a nap...Szájhósként hazudozni, hogy ezt és ezt akarja a polgári kormány megvalósítani, nem illik! Nem lenne most semmi baj, ha 1949-ben elvbarátaik sem tudták volna megvalósítani az egypártrendszer, de sajnos erőszakos módon létrehozták a Magyar

Népköztársaságot: a munkások és dolgozó parasztok államát! Csak ennek a tömeg (osztály) kezében volt a kizárólagos hatalom, ezért hallunk annyit ma is „lakosokról” dumálni (a polgárokat is beleértik), a „nemzet” helyett!

Igaza van a kolozsvári születésű Harrach Péternek, hogy: „A magyar történelem nagy pillanata az új alaptörvény elfogadása.”

Ne feledkezzünk meg, hogy nekünk volt először a kontinentális Európában írásba foglalt törvényünk 1222-ben, az Aranybullánk. Ez egyben az európai örökség jeles dokumentuma is! Előtte csak az angol szigetországnak 1215-ben volt hasonlója, a Magna Charta Libertatum, a „szabadságjogokról szóló nagy oklevél”.

E „sötét” középkorban II. András királyunk és utódai még az ellenállási záradékot is elfogadták – a föld más királyai nem merték!? – ha a király nem tartja be a törvényeket, akkor nemesi közakarral ő is leváltható.

Az alábbiakban idézek Dr. Érszegi Géza (címzetes egyetemi tanár) Az Aranybulla (1222) és megerősítése (1351) a Magyar Történelmi Archívum hasonmás kiadványából:

Az Aranybulla létrejöttének körülményeire a legjobban egy pápai oklevél világít rá: „*Magyarországon újabban elhatározták, hogy az egész nép gyűljön egybe évente kétszer, s kedves fiúink Krisztusban (András), a magyarok kiváló királya személyesen tartozik köztük megjeleni. Ilyenkor a zavargó tömeg józan önmérsékletében megzavarodva a királytól kellemetlen, sőt jogtalan dolgokat szokott követelni, mint például azt, hogy az ország mágnsai és nemesei közül azokat, akiket gyűlölnék, méltóságtól és tisztességtől fosszák meg és zárják ki az országból, javaikat osszák szét a nép között. Emiatt zavarban van a király, s hogy a forrongó tömeg illetétlenségét*

nak eleget tegyen, megsérti az igazságot, megszegi a békét, s ezáltal csökken a királyi hatalom. Attól tart, ha joggal nemet mond a jogtalan követelésekre, saját maga és övéi személyes veszedelembé kerülnek.” – írta le magyarországi értesüléseit III. Honorius pápa 1222. december 15-én.

Jó lenne, ha a külföldi értesülések ilyen jól tükröznék az igazságot. 800 év múlva is!

Budapest, 2011. április 27.

Juhos-Kiss János

Juhos-Kiss János

Ha eljönnél

*ha szárnyatlan évek után ezen
a tavaszon eljönnél*

*fél szívem helyett véres buzogány sújtana
a másik félből behorpadt pajzs fogadna
szmogszáló-szerelmek kapcái alatt örülj
ha ijedt pillantásaid feltűzik
az aranyesők*

*ha szárnyatlan évek után ezen
a tavaszon eljönnél*

*örjöngő latorként marcangolnálak szét
lila és kék foltjaidból ibolyák nyílnak
s könnyeid tisztán visszafolynak*

*ha szárnyatlan évek után
ezen a tavaszon eljönnél*

*már nem láthatnál igen előre futottam
s nem kapkodtam a fejem
utánam gurult jégcsapért*

*ha szárnyatlan évek után
ezen a tavaszon eljönnél*

*lavina és fehér orgonavirágként
szakadnék rád
s fagyos ajkamba hasítanám fogad
gyöngyvirággal mosolyát*

*ha szárnyatlan évek után
ezen a tavaszon eljönnél*

*átadnám amit a szívembe felhalmoztam
és sosem tudtam elpazarolni
mocsokban porban borban*

Kocsis István

Püski Sándornak most ünnepelhettük volna a századik születésnapját

Nagy rejtélye a magyar történelemnek – és a magyar történelem nagy személyiségeinek –, hogy nagy drámai helyzetekben felragyog a különös szakrális hierarchia – és ilyenkor csodák történnek... Ilyen csoda-történet a reformkor, amikor a szakrális hierarchia csúcsán Széchenyi István állt...

A XX. század közepén, második felében, majd a XXI. sz. elején e szakrális hierarchiában egyre feljebb emelkedett egy könyvkiadással foglalkozó személyiség: Püski Sándor. Ő is csodákat teremtett. Ellentmondott annak, hogy a könyvkiadás üzlet. A könyvkiadás küzdelem a nemzet felemelkedéséért. Megteremtette az ország legfontosabb könyvkiadóját. Kiadta a legfontosabb könyveket. Kiszolgáltatta most a magyar nemzetet, de még kiszolgáltatóbb lenne, ha a Püski Kiadó nem vállalta a méltó küzdelmet.

Nagyon fáj, hogy nincs itt közöttünk Püski Sándor.

Milyen körülmények között vállalta a méltó küzdelmet az utóbbi évtizedekben is?

A magyar nemzet fogy, öregszik. A magyar nemzetnek méltóképpen szembe kellene néznie a nagy veszedelemmel: a nemzethalál rémével. És a magyar nemzetnek mintha kihalt volna az önvédelmi ösztöne, mert ennek táplálója nem más lehetne, mint az egészséges magyarságtudat, de a magyar nemzettudat oly siralmas állapotban van, mint soha a magyar nemzet történelme folyamán.

Mentségeket, kibúvókat is kereshetünk. Felvethetjük például azt a kérdést, hogy vajon csak a magyar nemzet van veszélyben. Nem csak a magyar nemzet, hiszen már nemcsak magyarok beszélnek a magyar nemzethalál rémképéről, és nemcsak németek beszélnek a német nemzethalál elkerülhetlenségéről, hanem franciák is a francia nemzethalál, angolok is az angol nemzethalál fenyegető réméről. Fogynak, öregszenek az európai nemzetek, és lelkiismeretes gondolkozók már sejtik, hogy csak akkor menekülhetnek meg, ha visszafordulnak a régi éltető hagyományokhoz, a szent hagyományokhoz. Tudják, hogy ha az idő „nem tolatik vissza a helyére”, a nemzethalál ellen nem tudnak küzdeni. „Kizökkent idő” annyit jelent, hogy az éltető hagyományok eltűnnek, a szakrális hagyományokat semmibe veszik...

A Püski Kiadó méltó küzdelmet folytatott a kizökkent idő helyretolásáért, elsősorban az egészséges magyarságtudat helyreállításáért. Mintha a kiadó jelmondatává vált volna: a régebbi korok magyar hagyományaiba, misztériumaiba mint bevezetetlen várba kell menekülnünk! Mert csak a régebbi korok magyar hagyományai, misztériumai csodaköveiből építhetünk bevezetetlen várat.

A méltó küzdelemben Püski Sándor egyre feljebb emelkedett abban a rejtélyes szakrális hierarchiában. Én a nyolcv-

nas évek elején mondtam ki először, hogy a legelső helyen áll... Hogy szakrális fejedelem Püski Sándor – trónus nélkül.

Sokan helyeslően bólogattak hozzá, de egyvalaki nagyon neheztelt. Éppen Püski Sándor... Tudomásomra is hozta.

Éppen a *Könyves sors, magyar sors* című könyvét szerkesztette, amikor – természetesen új könyvem kéziratával – beléptem a Logodi utcai „kiadóhivatalba”, s engem ily különös szavakkal köszöntött:

– Sokan mondják, tegyem be a könyvbe valamelyik köszöntődet, de nem teszem be, mert nem jók.

– Az egyiket nagyon megtapsolták – mondtam zavaromban. – Valaki azt mondta, hosszabb volt a taps, mint a köszöntő...

Leültünk, s én már nyújtottam volna át az új kéziratot.

– Az melyik volt? Melyikre mondták, hogy hosszabb volt a taps, mint a köszöntő?

– Amelyiket a gyémántlakodalmon mondtam el.

– Az legalább rövid... Na, ezért volt hosszabb a taps, mint a köszöntő – mosolyodott el. – Azt elolvasom még egyszer. Te is elolvashatnád, mert

kezded elfelejteni, hogy röviden is el lehet mondani komoly dolgokat.

– A másikat olvasd el még egyszer, az komolyabb... Amelyiket a 90. születésnapotokra írtam.

– Azt nem olvasom el, mert az már akkor felbosszantott, amikor felolvastad ott az írószövegben. Az olyan dicshimnuszféle volt! Bántam is, hogy nem szakítottalak félbe, amikor felolvastad! Hogy szakrális fejedelem meg szakrális fejedelemasszony... Szégyenkezhetünk Ilus is, én is. Még jó, hogy nem nevetett ki minket a közönség. Szerencsére ott nem voltak olyan sokan, mint a testnevelési főiskolán.

– Szakrális fejedelem, *de trónus nélkül*... Így fogalmaztam.

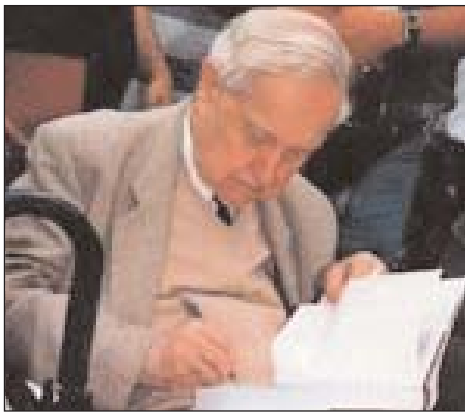
– Még csak az kellett volna, hogy a trónussal is megajándékozz! Ráadásul az még hosszú is volt. A régebbiben – amelyik legalább rövid – csak köztársasági elnöknek nevezet ki... Hogy én volnék az államfő-jelölt! Szerencsére tréfás hangon mondtad... Na, erre még találhatsz mentséget. Mert-hogy majdnem mindegy a mai alkotmányféleség szerint, hogy ki a köztársasági elnök. Semmi hatalma, hát lehet akárki! Azt még elolvasom egyszer, s majd döntök. Lehet, hogy azt beteszem a könyvbe.

– Én felolvasnám most a másikat – ha még nem dobtad el, s ide tudnád adni –, s megmagyaráznám.

– Ha felolvasod, akkor én nem olvasom el az új könyved kéziratát!

Mit is mondtam én abban a köszöntőben, hogy Püski Sándornak így restelkednie kellett?

„Amiről beszélek, annak a tudományos neve – ki merem

mondani –, annak a neve: archaikus vagy szakrális hierarchia. Hol a helye Sanyi bácsiéknak e hierarchia nagy titka szerint? Mindenekelőtt a következőket vegyük komolyan:

A történelem egyik legnagyobb titka: két hierarchia létezik a ritka pillanatoktól (évezredenkénti évtizedektől) eltekintve: a hivatalos hierarchia és az archaikus, a szakrális hierarchia – utóbbit nevezik még rejtőzködőnek is. (...)

Mondok egy példát a kettős hierarchiára: a magyar reformkorban a hivatalos hierarchia csúcsán I. Ferenc király állt, a valódi, a szakrális hierarchia csúcsán pedig – és ezt nem is kérdőjelezi meg senki, az sem, aki nem hisz a kettős hierarchia létezésében – Széchenyi István állt.

Az utolsó tíz esztendejében a magyarság történetének – gondolom, most sem fog senki sem meglepődni – a szakrális hierarchia első helyén Püski Sándor és Ilus néni állott...

A tisztségnek, amelyet visel az archaikus, a szakrális hierarchia csúcsán álló – akkor is, ha Széchenyi Istvánról van szó, akkor is, ha Márton Áronról, akkor is, ha Püski Sándorról –, e tisztségnek a neve: *szakrális fejedelem trónus nélkül*...

Amikor megfenyegetett Sanyi bácsi, hogy ha nem hagyom abba a születésnap-i köszöntőim védelmét, nem olvassa el az új könyvem kéziratát, szerencsére észrevettem a könyvespolcon Nyíró Józsefnek azt a könyvét, amelyikben a rejtélyes Üdö Márton szerepel.

Levettem, belelapoztam, de csak ennyit olvastam fel belőle:

– „...a fák közül szép csendesen kiballag vén Üdö Márton, az erdők apja. Egyedül Ajnádinak nyújt kezét, de neki is vígan, fensőbbiséggel, mintha maga a jó Isten ereszkedett volna le pár szóra hozzá...”

– Mit akarsz te most ezzel az Üdö Mártonnal?!

– Üdö Mártonnak senki sem mer parancsolni, de nem is engedelmeskedne senkinek sem. Úgy él, mint aki csak Istennek tartozik engedelmeskedni. Embernek semmilyen körülmények között nem engedelmeskedne? Dehogynem. Annak engedelmeskedne, aki a szakrális hierarchiában nyilvánvalóan fölötte áll.

– Mit szónokolsz?! Azt képzeld, hogy könyvbemutatót vagy?!

– Csak bizonyítom, hogy nemcsak a történelem nagy személyiségeiről lehet azt mondani, hogy szakrális fejedelem trónus nélkül. A szakrális fejedelem Nyírónél egy százszentendős favágó. Üdö Márton.

– Ez az Üdö Márton, azt mondd, ez is szakrális fejedelem?

– Ez is bizony. S még csak nem is gazda Üdö Márton, hanem favágó. De nem is Nyíró találta ki Üdö Mártont, a szakrális fejedelmet. Ma is találkozhatunk vele Csíkbán, Háromszéken vagy Udvarhelyszéken...

– Sorolj fel még néhány olyan szakrális fejedelmet!

– Wesselényi Miklós, Bolyai János...

– Ne olyan nagy embereket! Kiszolgáltatottabbakat, de akik azért...

– Írókat?

– Írók is lehetnek szakrális fejedelmek trónus nélkül? – kérdezte gúnyos mosollyal Sanyi bácsi. – Ezt nem mondtad... Miért nem mondtad? Na, mondj egyet!

– Berzsenyi Dániel például.

– Ő azért nagy úr volt...

– Németh László, Wass Albert, Gellért Sándor, Czine Mihály, Sinka István...

– Kicsoda? – állt fel hirtelen Sanyi bácsi. – Azt mondtad, Sinka István? Hát ezt bizonyítsd be...

– Én bizonyítom?! Te már annyiszor bebizonyítottad!

– Én?!

– Írtál is róla, beszéltél is róla. Ahányszor együtt utaztunk találkozókra, mindig... És én mindig azt hittem, azért beszélsz olyan tisztelettel róla, mert szakrális fejedelem trónus nélkül...

Püski Sándor akkor sokáig hallgatott. Aztán felállt, az asztalhoz ment, s elővette egy nagy iratsomóból a „kárhoztott” köszöntőt.

– Hát ha így van... Ha így meggyőztél... Mert úgy emlékszem, hogy ami az unalmas magyarázat után következik, hogy ki is a szakrális fejedelem trónus nélkül, az már tetszett. Ez a mondat például: „A szakrális hierarchia csúcsán állókat – olvasott bele a köszöntőbe – védelmezi előszeretettel Isten, mégpedig jókedvében.”

Ezt meg is ismételte Sanyi bácsi:

– A szakrális hierarchia csúcsán állókat védelmezi előszeretettel Isten, mégpedig jókedvében... Ez nagyon is hiteles és szép, ha Sinka Istvánt méltatjuk... Na, jól van... Hát ha Sinka István is... Az ő társaságában... Vállalom, na. Hát akkor mégis a hosszú köszöntő fog megjelenni a könyvben.

Amikor kikísért, még ennyit mondott, de akkor már nevetgélve:

– Jobb is, hogy így döntöttünk! Nagy hülyeség lett volna azt választani, amelyikben én államfő-jelölted vagyok... Már azért is, mert mégiscsak más szakrális fejedelemnek lenni trónus nélkül, mint államfőnek lenni palotában, de hatalom nélkül...

Püski Sándor és Ilus néni most már az Örök Világosság Birodalmából vigyázzák a Kiadó és a magyar nemzet sorsát. Küzdelmük, áldozatvállalásuk nagyságáért jutalmul Égből leeresztett Fény-hídon léptek be az Égi Világba, s most már az Igazi, a valódi Hatalmasokkal beszélgethetnek. És mert ők valódiak, meg is hallgatják Sanyi bácsit és Ilus nénit. És talán előkészítik a csodát: Magyarország méltóvá válik régi, Mohács előtti önmagához.

Megnyugtathat minket, hogy az olyanok, mint Püski Sándor, a küzdelmet sose hagyják abba, az Égi Világban sem.

A Püski Könyvkiadó jövődjéje?

A Püski Kiadónak győznie kell! Nemcsak legjelentősebb, de leghatalmasabb, az egész magyar életet meghatározó kiadójává kell válnia a magyar nemzetnek – akkor válik azzá, tudjuk, ha a magyar nemzet önvédelmi ösztöne felébred –, mert ha nem így lesz, a magyar nemzetnek nem lesz jövődjéje...

Jelmondata lehet a jövődjében is a Kiadónak: a régebbi korok magyar hagyományaiba, misztériumaiba mint bevehetetlen várba kell menekülnünk!

Igen, a régebbi korok magyar hagyományai, misztériumai csodaköveiből építhetünk bevehetetlen várat. Könyvek által, igen, könyvek által. A jövődjében is Püski Sándor akarata szerint, méltó utódai pártfogásában megjelenő könyvek által.

Serdült Benke Éva

Iskolák, felnevelő iskolák

„Dióhullató őszi reggeleken néha meglátogatom az én iskolámat. Kétemeletes, sárga homlokú épület. Itt áll Kolozsvár egyik főutcáján. Nagy ablak szemeivel elnéz a házak felett a Csillaghegyre. Vagy tán reám vár-reám... Mert mindig sajnált, szeretett engem. És mosolygott rajtam már az első napon, mikor a tolltartómban, mint lyukas mogyoró, úgy zörgött a fél ceruza, a fél törlőgumi, meg a feltucat festéknek a fele. S táskámban a fél száraz zsemle... Mert ketten mentünk iskolába, s mindent testvériesen megosztottunk a nővéremmel. Csak a szívem volt egész, a reszkető szívem. Ezt is csak onnan tudom, hogy az izgalomtól nehezebbnek éreztem a táskámnál is. Mikor beléptem a kapun, szepege mondtam: Kezét csókolom, iskola...”

(Bálint Tibor)

(Folytatás előző lapszámunkból)

...Egészítsük ki még ezt azzal a ténnyel, miszerint **az erdélyi román iskolák 90 százaléka a kiegyezés után jött létre, az annyi szor elátkozott „magyar elnyomatás” idején!** (Kiemelés a szerk.-től.) Ezért hálából 1918 után az erdélyi magyar nyelvű elemi iskolák 3025-ből 2070-et veszítettek el. A trianoni határon szellemi vasfüggőny volt, az irodalomkönyvekben csak azokat a klasszikusokat tűrték meg, akiknek valami közük volt Erdélyhez. Balogh Edgár írja visszaemlékezésében, hogy 1947-ben többek között ő kapta a feladatot, hogy az új, demokratikus iskola számára magyar irodalom tananyagot állítson össze. Fel is vitte Bukarestbe jóváhagyás végett a javaslatot, az illetékes minisztériumi elvtárs minden névnel megkérdezte, ki ez az író, mi köze van Erdélyhez. Petőfi is sorra került, hol született, hát Magyarországon, akkor nem tanítható, volt a válasz. De Erdélyben halt meg, volt a mentő ötlet. Akkor tanítható, bólintott rá az elvtárs Petőfire. Így volt hát tanítható Ady, Arany, akik ott születtek, Petőfi, aki ott halt meg, Móricz, Jókai, akik írtak Erdélyről. Persze a földrajz és történelem se tudomány volt, hanem hazafias propaganda.

Vajon igaz-e az erdélyi románság állítólagos magyar megnyomorítása? Ha II. András kiadott a betelepített szászoknak egy Andreanumot, kiadott volna a románoknak is, ha a szászokhoz hasonlóan lett volna szervezett román közösség is Erdélyben az 1200-as évek elején. Erdély függetlenségének elvesztésével egészen 1848-ig a magyar államiság képviselői, a magyar rendek nem az erdélyi románokkal, hanem Béccsel állnak állandó vitában. A császár azonban nemegyszer támaszkodik az erdélyi románokra a magyarok ellenében, mint például az 1848-49-es szabadságharc idején, amikor az Érchegység móc lakói Avram Iancu vezetésével Kossuth és kormánya ellen fordultak. Tették ezt annak ellenére, hogy ez a kormány szabadította fel őket a jobbágyi terhek alól. (Tudni kell, hogy a román anyaországban, Moldvában, Havasalföldön csak 1864-ben törölték el a jobbágyságot.) A magyar-román történelmi együttélés tragikus fordulata Nagyenyednek és a minden időközön átívelő, minden bajt, bukást átvészelő nagy kollégiumának felmérhetetlen pusztulása. A szabadságharc tüzeiben ugyanis az Érchegységből alázuuló, elnyomottságukért a magyarokat okoló-gyűlölő fellelők a magyar iskolát pusztítják el, vak bosszújukban minden termet felgyújtva csupasz falakká égetik a kollégiumot.

Ne feledkezzünk meg az udvarhelyi gimnáziumról sem, melyet Bethlen János, Erdély kancellárja, Krakkó parancsnoka, Udvarhelyszék főkapitánya alapított 1670-ben. Ezer

„A nehezen megintcsak túl vagyunk
nem érzi nyomás süvegét agyunk,
a szív szorong csak, hitetlenkedik:
vajon ma végre felragyoghat itt
a semmiből teremtetett új világ?
Ó, iskoláim, drága iskolák!”

(Lászlóffy Aladár)

Ó, iskoláim, drága iskolák!)

aranyat adományozott arra a célra, hogy az udvarhelyi triviális iskolát (elemi fokú) gimnáziumi rangra emeljék. Az a bizonyos triviális iskola egyidős a reformáció meghonosodásával ezen a vidéken. Az alapító fia, az emlékiró Bethlen Miklós, nevezetes államférfi, maga is a kollégium későbbi gondnoka.

Az iskolaalapítások sorában páratlan az Udvarhely közeli Székelykeresztúr unitárius kollégiumának története. Ezt az intézményt nem fejedelmi adományból, kancellári aranyakból, egyházi támogatásból hozták létre, hanem a környékbéli falvak, a nép költségén. 1787-ben külföldi egyetemről hazajöve Szabó Sámuel tanár, egy szabómester fia fog hozzá, hogy a gimnázium felállításának költségeit a környező falvakban összegyűjtse. A pénzadományok mellett deszkát, épületfát, homokot, követ, ingyen napszámot vállaltak, adtak az emberek, hogy álljon az iskola. Nem tudhatták még ekkor, hogy bizonyos Trianon után újabb, mindennél nagyobb áldozatot kell majd vállalniuk, hogy iskolájukat megmentse.

Székelyvásárhelyen (későbbi neve Marosvásárhely) 1318-ban említik először a ferences barátok klostromát, akiknek Csíksomlyón kívül Székelyvásárhelyen is volt zárdájuk. Egy oklevél említi például Gernyeszegi István pap nevét, aki 1495-ben külföldi egyetemet végzett oskolamester volt a klostromban. Tudjuk, hogy a XIII. századtól a külföldi egyetemeket is látogathatták a módosabb fiatalok, a szegényebbek ezek kísérőiként juthattak oda. A reformáció idején a peregrináció tömeges méretűvé válik, a külföldi protestáns

Fenyők övezte templomtorony

egyetemek látogatottsága Erdélyben is megnő. Német, holland, lengyel, később svájci egyetemek a népszerűek. 1500-1546 között csak Bécsben 33 erdélyi ifjút avattak doktorrá, 131 végzett „scolarisként” (tanító), ettől kezdve pedig a század végéig 1018 erdélyi tanuló végzett Wittenbergben. Itt tanult többek között a székelyvásárhelyi „schola particula” első három rektora is. Az 1556. novemberi, Kolozsváron tartott országgyűlés döntött arról, hogy Székelyvásárhelyen a ferences-rendiek elhagyott kolostorát az oktatás kapja meg, „állíttassanak fel iskolák a kolozsvári és marosvásárhelyi klastromokból” - Izabella királyné rendelete szerint. 1557-ben a tordai országgyűlésen a rendek kérik és megkapják iskola céljára a váradi Mindenszentek kolostorát is. De hiába rendelkezik a királyné arról is, hogy a székely dézsmából fedezzék az iskola fenntartását és a tanulók táplálását Vásárhelyen, az egymást elég sűrűn követő erdélyi fejedelmek nem mindig tesznek eleget ennek a korábbi rendelkezésnek, így a schola particula sokszor jut a nyomor szélére. A Báthoriak korában nem egy diák választja a jobb körülmények miatt a katolikus fejedelmi család által pártfogolt jezsuita iskolákat. A reformáció gyors terjedésének idején a katolikus iskolák magasabb színvonalra törekedtek, szerzetesaink nagyon jól képzettek voltak, ez is a reformáció felett aratott győzelem egyik zálogát jelentette.

1557-ben a mai Bolyai Farkas Líceumban megkezdődik a tanítás. Az egyik első rektor, Laskó Csókás Péter De Homine... című munkájában felsorolja azoknak az erdélyi ifjaknak a nevét, akik 1522-1586 között a wittenbergi akadémián tanultak. Maga is ott diákoskodott, számtalan keleti nyelv tudója volt, olyan latin, görög, héber olasz, francia, német nyelvű szótárt szerkesztett, melynek tudományos értéke felér Calepinus híres szótáráéval. Az őt követő rektor, Decsi Czimor János (vajon a dunántúli Tolna megye Decs nevű községéből származott-e?) a század egyik legműveltebb embere volt, megjelentette nyomtatásban jogtudományi, művelődéstörténeti, történelmi munkáit. Sokszor nyomasztja környezetének meg nem értése: „*Bolond legyek, ha valaha bárki tisztességére egy betűt is írok...*”, de persze nem adja fel, mintegy kilenc éven át az iskola élén marad. Ebben az időben a schola particulában olyan színvonalas oktatás folyik, hogy a teológusok innen egyenesen külföldi egyetemekre mehetnek, vagy azonnali papi szolgálatba állhatnak.

Az 1595-96-os székely felkelést követő marosvásárhelyi „véres farsang” (a székely nemesek állnak bosszút a Báthory Zsigmond zászlaja alá sereglett közszékelyeken) tombolását, a megtorlást, a legkegyetlenebb kivégzéseket, megcsonkításokat az iskola egyik tizenéves diákja, Szabó Ferenc örököltette meg. A ránk maradt feljegyzéseiből ismerjük a véres napok eseményeit.

Ezután a megpróbáltatások százada következik, van olyan tanév, amikor az iskolába mindössze tizenegy diák iratkozik be. Többször felégették az iskolát, 1658-ban a tatárok a városból háromezer embert hurcoltak rabságba. Az iskola nemsokára a várból a mai helyére költözött, az oktatási rendet is megreformálták, az egyik jeles rektor, Fogarasi Mátyás (Apáczai Csere János, a híres tudós professzor tanítványa volt) bevezette az osztályok szerinti oktatást. A következő század elején, a kuruc időkben a diákság sorsa összefonódik a városéval, sokan állnak be Rákóczi zászlaja alá. 1707-ben például mindössze kilenc diák található a kollégiumban.

1709-ben az előjárók határozatlan időre kénytelenek bezárni az iskolát a városon végigsöprő pestisjárvány miatt. Érdemes felidézni a kollégium törvényeit, melyek a kor erkölcsét híven tükrözték. Aláírás kötelezte a diákot az iskola törvényeinek betartására, a leckéken, vizsgákon kötelező a jelenlét, tilos az éjszakai tivornya, az önként vagy büntetés miatt eltávozó diáknak búcsúbeszédet kell tartania, árulkodni tilos, a társalgás csak latin nyelven folyhat, stb. A tanuló társaságba „újonnan bevett polgárok” aláírásukkal és esküvel vállalták az „iskola minden polgára iránti hűséget és szeretetet, a tanulásban szorgalmat és jó kedvet, az erkölcsökben kegyességet és jámborságot.” Az iskola megnevezése, a „collegium” Pápai Páriz Ferenc szótára szerint „gyülekezet, céh, tanuló társaság”. Benkő Samu, erdélyi művelődéstörténész, maga is kollégiumi diák, az elmúlt évszázad negyvenes éveinek elején, ezt írja: „*A mi gyermekkorunkban minden vásárhelyi polgár és minden környékbeli falusi ember tudta, hogy a „kolégium” azért kollégium, mert az ott tanuló társaság saját belső törvényei szerint, öröklött vagyonával híven sáfárkodva, Alma Materként, azaz tápláló anyaként farag érett férfit a gondjaira bízott emberpalántákból.*” Igaz, hogy az iskola fenntartása kezdetben a fejedelmek adományaiból történt, később azonban a vagyonosabb főnemesek, majd köznemesek, módosabb polgárok is hozzájárultak a kollégium létezéséhez. Hogyne érezte volna magáénak a neves intézményt akár az egyszerű vásárhelyi polgár vagy földműves is! A XVIII. század elején már főiskolai rangot kapott a collegium reformatum, de működését beárnyékolta a Rákóczi-mozgalom elfojtása. Van olyan időszak, amikor professzorok nélkül működik az iskola, az ifjúság ott van és öröködik, hogy fennmaradjon az intézmény. Kelemen Lajos írja, hogy egy XVII. század utolsó éveiből fennmaradt erdélyi szász írótól származó latin nyelvű munka szerint ennek az iskolának akkor Erdélyben olyan jó híre volt, hogy bizonyos években a szász tanulók is tömegesen keresték fel, elsősorban a magyar nyelv elsajátításáért. 1709. április 24-én Szebenben létrehozták az Erdélyi Református Főkonzisztóriumot (Consistorium Supremum), az erdélyi református eklézsiát, a kollégiumok és iskolák legfelsőbb szervét. Ettől kezdve 1872-ig ez a szerv választja meg és nevezi ki az iskolák és kollégiumok gondnokait, rektorait, tanárait. A tanulók ismereteit nem osztályozák jeggyel, az ismeretszínvonalat az ülésrend fejezi ki, a legjobb tanuló elől ül, és utána tanulmányi sorrendben a következők.

Befogadó szellemiségének szép bizonyítékát adta 1717-ben a vásárhelyi kollégium. A Habsburgok által felerősödött ellenreformáció intoleranciája elűzte anyaiskolájából a sárospataki kollégiumot, amely tanárai vezetésével Erdélybe menekült. Előbb Gyulafehérváron, majd Marosvásárhelyen lel menedéket. A megpróbáltatásokkal teli ide vezető útjuk után otthonra leltek Marosvásárhelyen, a városi tanács befogadta az elűzött tanárokat és diákokat. A két tanár és ötven diák december 2-án ért Gyulafehérvárról Marosvásárhelyre, fogadásukból az egész város kivette a részét. Vajon a sárospataki polgárok közül 2004. december 5-én hányan szavaztak a határon túli, pontosabban a marosvásárhelyi polgárok magyar állampolgárrá segítése ügyében igennel?

De hagyjuk a jelent, térjünk vissza 1718. április 30-ra, mikor is a két iskola egyesült, és felvette a Collegium Reformatum nevet. A diákok száma így egyszerre 120-ra emelkedett.

dett, elhelyezésükre fából készült új épületet emel a város. A sárospatakiak magukkal menekítették könyveik maradványait és iskolájuk zászlaját, amely a református kollégiumban mindmáig megőrződött. A hajdani kisdíák, a kolozsvári újságíró Szócs István ilyenek látták a maga idejében iskolai ünnepségeken ezeket a zászlókat: „*És a zászlók! Köztük a legszébb zászló, amellyel vagy három évszázaddal azelőtt az elűzött sárospataki főiskola néhány tanára-diákja sok éves bujdosás, hányódás után Marosvásárhelyre érkezett. Viharvert, időtől sötétre zordult a kékje és aranya, fakultan és dicsőségesen éppen olyan félelmetesen hatott, mint az egyiptomi sírmellékletek, és a kollégium saját szelíd zászlaja címerrel, kék-fehér angyal, azaz múza, könyv, lúdtoll és az alapítási évszám - 1557.*”

A XVIII. század a felvilágosodás százada. A századvég évtizedeiben Marosvásárhelyre is elérkezik a felvilágosodás szelleme. Az oktatásban tágabb teret kapnak a reáltudományok, megindult a harc a természettudományos és az anyanyelvi oktatás érdekében. Kovásznai Tóth Sándor rektor előadásai igen nagy népszerűségnek örvendtek, nem csak az iskola diákjai, de a városi polgárok is szívesen látogatták, hallgatták. Minden bizonnyal az előadások újszerűsége, a gondolatok haladó volta vonzotta a közönséget. A külföldi egyetemet végzett új rektort, Fogarasi Pap Józsefet a császár, II. József egyetemi tanárrá nevezi ki. Az 1793-ban megalakult Erdélyi Magyar Nyelvművelő Társaság tagjai között ott találjuk a kollégium tanárait is. A magyar nyelv iránti érdeklődés nem véletlen, a haladó erők a latin nyelv túlzott használata ellen egyre sűrűbben lépnek fel. A kollégium falai közé bejut a magyar nyelvű színjátszás, nem egyszer a helyi bírák visszaéléseit pellengérezik ki, ezért aztán többször betiltják a komédiajátszást. Feljegyezték például, hogy 1792. június 29-én délután 4-től 8 óráig folyt az előadás, „tömértelen uraság és asszonyosság volt felgyűlve.”

1794-ben megkezdődik a kollégiumban a jogi tudományok oktatása, mintegy hetven éven át képezhetnek jogászokat. Ezekről az évekről tanít a kor legjelesebb tanára a református kollégiumban, Köteles Sámuel, aki a jénai egyetemen végzett, maga is az anyanyelvi oktatás elkötelezett harcosa.

Legelésző lovak

Köteles Sámuel 1830-ban a Magyar Tudós Társaság, a későbbi Magyar Tudományos Akadémia tagjai közé választja. „*Miért műveljünk idegen mezőket és földeket, midőn tulajdon szántóföldjeinket művelhetjük.*” -írta. Az új tudományos gondolatok megismerését rendkívüli módon elősegítette, hogy a kollégium 1802-től nyomdát működtetett, így közreadhatták a legfrissebb tudományos munkákat. Így jelenhet meg később e nyomdában Bolyai Farkas Tentamen című munkája, s vele együtt fiának, Bolyai Jánosnak az Appendix című műve, mely a nem euclideszi geometriáról szóló gondolatait tartalmazta. Az iskola épülete is gyarapodik, 1803-ban készült el az a kétemeletes épületszárny, a Sáros utca felőli, egyszerűen csak internátusnak nevezett rész, amely ma is áll még. Az építkezésben tanárok és diákok egyaránt részt vesznek, az elkészült termeket azokról a városokról nevezik el, melyeknek egyetemén a kollégiumi diákok tanultak. A következő évben már a Kolozsvárról átköltözött Bolyai Farkas is a kollégium tanára lesz. Miután a matézis és a fizika addigi professzora elhalálozott, 1803 decemberében a Főkonzisztórium kéri, hogy a püspök és a református kollégiumok előljárói javasoljanak tanárokat a megüresedett katedrára. A tíz személy közül végül az előljárók jelentik: „*Bolyai Farkas ökegyelmét tartjuk legalkalmasabbnak, ez egy Nagy Matematikus, emellett egy tökéletes erkölcsű és karakterű ifjú, eztet ajánljuk ezért, és ennek kinevezését a Méltóságos Főkonzisztóriumtól alázatosan kérjük.*” Bolyai Farkas, a volt enyedi diák, hajdani iskolájától is jó ajánlólevelet kapott. Herepei Ádám professzora így ajánlotta: „*Néhány esztendőig volt tanítványom. Még akkor megijövendőlttem, hogy abban a tudományban alkalmas tag leszen.*” Bolyai fiatal házaspár volt ekkor, fia, a magyar és a világ matematikai tudományának későbbi csillaga, Bolyai János egyéves kisfiú Domáldon boldog gyermekkorát élte. Apja írja később Gaussnak, hogy ötéves kisfia a csillagképeket már ismeri, és a Jupiter bolygóról megállapította, hogy az nagyon messze lehet, mert egyformán látszik Domáldról, Bolyáról és Marosvásárhelyről. Marosvásárhely leendő nagy tiszteletű professzora, Bolyai Farkas fizetése egyelőre szerény, de lakást kap udvarral és kerttel a későbbi Köteles Sámuel utcában, kertjét befásítja szilvával, „pojnik-almával”, körtével. Ebben, a kollégium gondnokságában levő házban lakott haláláig. Ma emléktábla áll a hajdani professzori lakás helyén épült házban: „*E helyen állott az a ház, melyben Bolyai Farkas 1804. évtől az 1856. évben bekövetkezett haláláig lakott, s melyben fia, Bolyai János gyermek- és ifjú éveit töltötte. Az ősi Bolyai-házat az utca nyitása miatt lebontatta s helyébe az új házat az Evangélikus Református Kollégium 1901. évben építette.*” A matematikai zseni, Bolyai János egyetlen kinyomtatott munkája 1831-ben készül el a kollégium nyomdájában (Scientiam spatii, A tér abszolút igaz tudománya), ugyanez a munka egy évvel később ismét megjelenik apja, Bolyai Farkas Tentamen című munkájának függelékeként, Appendix címen. Többen is elolvasták, de nem értettek belőle semmit. A frissen vásárhelyi professzornak kinevezett ifjú matézis tanár könyvekért hajdani diáktársához, Gausshoz fordult, panaszkodott, hogy nincsenek könyvei, „...nálunk ökörmek tartják, akinek kevés a könyve.” (Folytatjuk)

A kommunizmus erdélyi áldozata

A székelyudvarhelyi titkosrendőrség félholtra verte, halálának okát államtitokká nyilvánították.

Nagyhatású szónoklatairól, Egyházáért és Magyarorszáért vívott elszánt küzdelméről híres erdélyi papra, a gyulafehérvári teológia és gimnázium tanárára, a székelyudvarhelyi főesperes-plébánosra, **Pálfi Gézára** emlékeztek 2011. február 25-én Budapesten, a Jézus Szíve templomában. A kommunizmus üldözöttje és áldozata mindössze 43 évet élt.

A **Jakab Antal Keresztény Kör** szentmisével egybekötött rendezvényén megnyitották a **Pálfi Géza-emlékvet.** A mártírsorsú főpapra **Gergely István**, Tiszti a **Csibész Alapítvány** elnöke (Csíksomlyó), **Vencser László** ny. teológiai tanár (Erdély/Linz), valamint **Vértessaljai László**, a Pálfi Géza-emlékév fővédnöke emlékezett (Bpest).

Kórházak kórtermeiben mindig mellé fektettek egy-egy besúgót

Ki volt Pálfi Géza? – tette fel a kérdést előadásában Gergely István.

Pálfi Géza 1941. április 14-én született Máréfalván. Márton Áron 1964-ben szentelte pappá. Káplánként Csíkszentdomokoson, majd Marosvásárhelyen szolgált. 1970 és 1979 között a gyulafehérvári Római Katolikus Kántoriskolában lelkipásztor-hittanár, a Hittudományi Főiskolán patológia-, kateketika- és homiletika- (egyházi ékesszólás, az egyházi beszéd elmélete és története) és retorikatanára volt. Szentbeszédeibe, tanításába mindig belefoglalta a magyar történelmet és irodalmat. Az állami felügyelet eltávolította

Gyulafehérvárról. 1979-től Gyergyóalfalu plébánosa, 1981-ben Székelyudvarhelyre került. A Márton Áron-i szellem, a magyar nemzeti kultúra és hagyomány ápolója és művelője volt. Egyenes jellemét, askéta életmódját mindenki csodálta. Karizmájával és rendkívüli szónoki képességével nagymértékben hatott neveltjei gondolkodására. Komoly elvi kérdésekben nem tűrt megalkuvást. Szókimondásáért, elveihez való ragaszkodásáért, magyarságáért életét a szekuritáté megkeserítette, állandóan figyelték, követték, még betegsége idején sem hagyták nyugton: a kórházak kórtermeiben is mindig mellé fektettek egy-egy besúgót.

Halálának oka máig tisztázatlan

1983 Karácsony (munka)napján az ünnepi szentmisén feltett szónoki kérdése – „*Eljön-e egyszer az idő, amikor nem munkával kell ünnepelnünk Krisztus születésnapját?*” – a szekuritátéval évtizedek óta vívott kálváriájának legsúlyosabb szakaszához s végső soron 1984. március 12-én bekövetkező halálához vezetett. Méray Tibor 1984-ben megjelent, Egy erdélyi magyar pap halála című cikkében így foglalja össze a történeteket: „*Pálfi Géza székelyudvarhelyi plébános 1983 karácsonyán a szentesti misén megemlítette a hívők előtt, hogy Magyarországon a karácsony hivatalos ünnep, míg Romániában még karácsony vasárnapján is munkanapot rendeltek el. Másnap reggel a székelyudvarhelyi titkosrendőrség elhurcolta és félholtra verte. Az ütések különös gonddal és szakértelemmel a májára irányították, amely ennek következtében a szó szoros értelmében szétrepedt. A fiatal, 43 éves papot beszállították a marosvásárhelyi kórházba, ahol kéthónapi kezelés után meghalt. A boncolás eredményét államtitoknak nyilvánították, és Pálfi Géza halotti bizonyítványán az áll, hogy májrákban halt meg. Temetésén, tüntetésszerűen, 206 pap jelent meg.*”

Varga Gabriella, a Jakab Antal Keresztény Kör egyik alapító tagja, a Pálfi-emlékév egyik szervezője megállapította: – A cikk szerint noha közvetve az okozta halálát, hogy a magyar és a román

Ernszt Árpádra emlékezünk (1952-2011)

Az egyik legnagyobb erdélyi, akit ismertem. Nem Erdélyben született és soha nem élt Erdélyben. Mégis jobban ismerte e Magyarországtól elcsatolt részt, mint sokan az őshonosak közül. Megmagyarázhatatlan szellemi és érzelmi köldökszinór fűzte e tájhoz és az itt élő emberekhez. Nagyon tisztelte és szerette az erdélyi embereket. Egyformán szót értett az egyszerű szántó-vetővel, a tanárral, a lócán beszélgető öreg bácsikkal vagy a fiatal végzősökkel. A belőle áradó belső nyugalom és önzetlen szeretet nagyon sok embert vonzott köréje. Azok közé a fiatalok közé tartozott, akik már a hetvenes évektől kezdve, a legsötétebb diktatúrában is, nem ismerve fáradságot és veszélyt, vitték a magyar ígét, a magyar szellemet Erdélybe. Kopott hátizsákjából, a hatalom által keresett és üldözött könyvek, folyóiratok kerültek elő. Nagy kincs volt ez akkor a diktatúra sötétségében. Sokszor gyógyszerrel segített a rázorulókon. Ugyanakkor visszafelé, Budapestre is vitte a Romániában elhallgattatott értelmiségiek kéziratát, újságot és nem utolsósorban híreket. Ma, az internet világában sokan el sem tudják képzelni, hogy akkor ez milyen kockázattal járó nagy tett volt. Életünk ugyan különböző irányba haladt, de mindig voltak találkozási pontjaink Tóth Karsicéknál Svédországban, vagy egy-egy interjú erejéig az ő lakásán, vagy kikapcsolódás céljából Nagymaroson. Nehéz lenne mindent felsorolni, pedig sok esetben érdeklődési területünk is interferált

Rengeteget dolgozott a könyvtár csendjében, vagy otthoni magányában. Munkásságát, Körösi Csoma Sándorhoz hasonlatosan a kitartás, a pontosság, a téma iránti elkötelezettség jellemezte. Amit létrehozott az felér egy egész intézmény munkájával. Ő, önmaga egy intézmény volt. Még felsorolni is sok volna, minden könyvet és tanulmányt. Mégsem tekinthetünk el a fontosabbak megemlégtetésétől, már csak azért is, hogy betekintést nyerjünk abba a hatalmas munkába, melyet élete utolsó percéig sem hagyott abba. Műveit Varga E. Árpád néven jelentette meg.

Fő műve: „Erdély etnikai és felekezeti statisztikája. Népszámlálási adatok 1850-1992 között. 1 – 6 kötet ((1998 – 2002) ua. 1850 – 2002. Bővített, javított elektronikus változat (2007)).”

Ha csak ennyit tett volna le a tudomány asztalára, ez már elég lett volna arra, hogy neve örökre fennmaradjon.

Egyéb munkái (A teljesség igénye nélkül): Az erdélyi magyarság főbb statisztikai adatai az 1910 utáni népszámlálások tükrében. = Magyarágkutatás. A Magyarágkutató Intézet évkönyve. 1988.

Románok, magyarok és más nemzetiségek Erdélyben - az 1910-es magyar, illetve 1956-os román népszámlálás tükrében. 1-6. = Európai Idő. I, 1990.

Népszámlálások a háború utáni Romániában. [1948-1977.] = Magyarok. III, 1991. 3/4. sz.

A romániai magyarság népességszökkenésének okairól. Néhány demográfiai szempont a 2002. évi népszámlálás előzetes közleményének értékeléséhez. = Magyar Kisebbség. Új s. VIII, 2002. 4. sz.

Erdély etnikai és felekezeti statisztikája, 1850-1992. Internetes adatbázis az Erdélyi Adatbank oldalán. Kolozsvár, 2005, Transindex.

Tudom odafent összevont szemöldökkel, megrovóan nézi, hogy önkényesen válogattam ki a köteteket és tanulmányokat. Mentségemre említem meg, hogy a www.kia.hu/konyvtar honlapon a teljes életmű megtalálható és el is olvasható. 1992-ben interjút készítettem vele: Népszámlálások Romániában. Hiteles vagy harci statisztika? = Világsvöettség. I, 1992. 9. sz. (Beszélgetés Varga E. Árpáddal, a "Népszámlálások a jelenkori Erdély területén" című könyv szerzőjével.) Ő többször is utalt arra, hogy számára ez nagyon fontos beszélgetés. **Most elment közülünk, de biztosak vagyunk abban, hogy hátrahagyott kézíratait avatott kezek fogják kiadásra előkészíteni.**

Kedves Árpád, nyugodj békében!

Spaller Árpád

viszonyokat Magyarország javára hasonlította össze, „*nincs tudomásunk arról, hogy a budapesti kormány vagy a Lékai László bíboros vezette magyar katolikus egyház vizsgálatot kért vagy tiltakozott volna Pálfi Géza meggyilkolása ügyében. A halálhírt egyetlen magyarországi lap sem közölte*”.

Annál nagyobb visszhangja volt az ügynek a francia sajtóban. Jelentést adott ki róla az AFP hírügynökség, cikket írt a Le Matin (francia napilap), a Le Monde, a La Croix (francia katolikus napilap) és a Réforme (francia protestáns hetilap). Az Európa Tanács 1988. október 3-án tartott 40. rendes ülésén David Atkinson jelentéstevő angol és francia nyelvű jelentésében név szerint megemlítette Pálfi Géza lelkészét: „1984-ben Pálfi Géza lelkész, magyar római katolikus papot letartóztatták, megverték, és ő ezt követően májelégtelenségben meghalt (Amnesty International jelentés, 1985, 282. old.). Egy szentbeszédében nyíltan tiltakozott az ellen, hogy az 1983-as év Karácsony Napja munkanap volt.”

A szekuritáté állandó megfigyeltje és zaklatottja volt

Tamás József, a Gyulafehérvári Főegyházmegye segédpüspöke

még nem publikált írásában így emlékezik meg Pálfi Gézaról: „... hivatásának magaslatán állva Istentől kapott talentumait becsülettel kamatoztatta. Mint ifjúsági nevelő sokaknak mutatta meg az utat a papi hivatás megismerésében és annak jó szándékú vállalásában... Abban a korban, amely történelmünk legsötétebb, leggyalázatosabb, embert leginkább megpróbáló időszaka volt, felsorakozott azok mögé, akik töretlenül megőrizték mindvégig jellemességüket, méltóságukat. Ha nem is lett vértanú, mint főegyházmegyénk tíz egyházi személye, ha nem is járta meg a börtönök poklait, mint sokan a papok közül, de a szekuritáté állandó megfigyeltje és zaklatottja volt. Jelenlétére még hosszú ideig szükség lett volna főegyházmegyénkben, hisz' most is csak 70 éves lenne. Voltak, akik főegyházmegyénk jövődöbéli püspökét látták benne. Kiválóságai fel is jogosítottak az ilyen vélekedésre.”

Hogy mi a teljes igazság Pálfi Géza atya halálával kapcsolatban, ennek tisztázása komoly kivizsgálást igényel. A kommunizmus erdélyi áldozata előtt Budapesten is fejet hajtottak.

Frigyessy Ágnes

(Megjelent a Kapu 2011 márciusi számában)

Vincze János

Prof. Dr. László János, akadémikus – a Marosvásárhelyi Orvostudományi Egyetem utolsó magyar nemzetiségű rektora – 1925–2011.

Rokonok, barátok, ismerősök és az elmúlt félvszázadban Marosvásárhelyen végzett orvos-nemzedékek tagjai megrendülve értesültek Dr. László János orvosprofesszor 2011. március 4-én bekövetkezett haláláról.

A Magyar Tudományos Akadémia 2010-ben háromnapos ünnepi, nemzetközi részvételű megemlékezést tartott Bolyai János halálának 150. évfordulója alkalmával. Ott mindenki úgy emlegette az 1860-ban Marosvásárhelyen elhunyt Bolyai Jánost, mint az évezred legnagyobb magyar tudományos gondolkodóját. Azt viszont nem értettem, hogy az MTA 2010-ben – 150 évvel a halála után – sem volt képes posztumusz bocsánatot kérni Bolyai Jánostól, amiért nem választotta tagjai sorába. Hasonlóképpen érthetetlen számomra, hogy az MTA nem választotta tagjai sorába a Marosvásárhelyen tevékenykedő és nemzetközi hírnév orvosprofesszort, László Jánost. E megemlékezés szerzője úgy 2006-ban, mint 2009-ben javasolta az MTA elnökségének, hogy mérlegelje Dr. László János professzor akadémikussá választását.

Íme az ügyben illetékes Orvosi Tudományok Osztálya elnökének válasza.

Magyar Tudományos Akadémia
Orvosi Tudományok Osztálya

Dr. Vincze János

Tisztelt Professzor Úr!

Az akadémiai tagválasztás, így a külső taggá történő választás is akkor lehetséges, ha az osztályra az előírásoknak, az akadémiai

ai törvénynek megfelelő ajánlás érkezik.

Sajnos László János Marosvásárhelyi professzor – elfogadva az Ön véleményét – nem érkezett javaslat. Amennyiben a jövőben ajánlás érkezik László János professzor külső taggá történő választására, az osztály foglalkozni fog a jelöléssel.

Budapest, 2010. február 15.

tisztelettel

Romics László, osztályelnök

Számomra érthetetlen, hogy a Román Orvosi Akadémia évtizedekkel ezelőtt a magyar nemzetiségű szakembert, Dr. László János professzort tagjává választotta, míg a Magyar Tudományos Akadémia – véleményem szerint – 2010-ben is képtelen volt felnőni saját feladatkörének teljesítéséhez. Úgy látszik, Kolozsvár vagy Marosvásárhely napjainkban is nemcsak térben, hanem időben, ismertségben és elfogadottságban is ugyanolyan távol van Budapeستől, mint 150 évvel ezelőtt, Bolyai János idején.

Dr. László János professzor úrral rendszeres levelezési kapcsolatban álltam, és amikor Marosvásárhelyre mentem, mindig felkerestem.

Íme az egyik válaszlevele.

„Igen Tisztelt Professzor Úr!

Május 15-i levelét megkaptam s hálásan köszönöm. A felvett anyagot át kéne nézni, a túl hosszú szöveget csökkenteni kellene. Ez természetesen az Önök dolga.

Próbálom az új szemüvegem, de nem valami szép az írásom, talán Ön el tud iga-

zodni rajta. Egy ideig gyengélkedtem, most próbálok megerősödni. A könyveit szorgalmasan forgatom, sok új dolog van azokban, ami számomra nagyon hasznos.

Ami Putnoky prof. hagyatékát illeti – én annak szerény folytatója vagyok csupán. Talán a diákjaim között akad valaki, aki továbbviszi. Kívánok Önöknek egészséget, jó munkát és sikert.

Feleségének üdvözetem és kézcsókom küldöm,

Öszinte tisztelettel

Dr. László János

M.vásárhely, 2009. május 27.”

E levelében is megemlékezik néhai főnökről és tanítómesteréről, Dr. Putnoky Gyula (1901–1985) professzorról. A későbbiekben ezt a megemlékezést magnóra mondta, és ebből közölnék részleteket:

„Dr. Putnoky Gyula professzor nagyon alapos ember és rendkívül színes egyéniség volt. 1948–1953-ig voltam Putnoky Gyula tanítványa. A professzor úrra az volt a jellemző, hogy ha azt látta, hogy a diák érdeklődik, akkor több feladattal bízta meg és szigorúan számon is kérte azokat. Bakteriológus, kórbonctanász volt, és rendszeresen részt vett a hetente tartott klinikai bemutató gyakorlatokon. Akkor az volt a szokás, hogy a többi tanszék tanárait meghívták az esetbemutatókra. Minket, diákokat is érdekelt, hogy hol láthatunk különleges eseteket.

Putnoky professzornak nemcsak a szervezőképességét óhajtom kiemelni, hanem a rendkívül széleskörű szakmai tudását is. Ez megnyilvánult a publikált cikkeiben és nagyfokú

igényességre igyekezett nevelni az intézetünk fiatal kutatóit is. Amikor irányított, figyelembe vette, hogy mi az, ami a legjobban érdekli a fiatal kutatót és arra törekedett, hogy a kutatási téma minél közelebb legyen a kutató érdeklődési területéhez. A későbbiekben a tölgyesi szanatóriumnál azt kutattuk, hogy a szarvasmarhák miért betegednek meg gümő nagyon körültekintő útmutatásának megfellelően cselekedtünk, a legapróbb részleteket sem volt szabad elhanyagolni, mert annak is jelentősége lehet, így kiderült, hogy a szarvasmarhák ivóvíze összekeveredett a szanatórium szennyvizével. Az erdélyi ásványvizek vegyi analízisét is végezte a közegészségügyi intézetben, a borszéki vizeket pedig nálunk analizáltuk és arról ő készítette a beszámolókat. Putnoky professzor dolgozta ki a csapadékos tífusz oltóanyagát és azt először saját magán kísérletezte ki. Okvetlenül ki kell hangsúlyoznom, hogy Putnoky professzor nemcsak elméletben javasolt megoldási lehetőségeket, hanem felismerte, hogy óriási jelentősége van a profilaxisnak is.

Nyílt, egyenes ember volt, és ha sikerült valamit megoldania, azt rögtön átadta nekünk, fiatalabb munkatársaknak. Az volt az egyik jellemző, gyakran használt mondása: „amit én tudok, és meg vagyok győződve az igazáról, azt nektek is átadom”.

Számos alkalommal járt nálam a lakáson, a feleségével együtt, és én olyan embernek láttam, akit a kötelességtudás és a lelkesedés jellemez és minden cselekedete, minden tevékenysége a közjó szolgálatában állt.

Kevesen tudják róla, hogy mennyire ragaszkodott ehhez a földhöz, nagyon szerette Erdélyt. Láttam rajta, hogy szívfájdalmat okozott számára, amikor 1953-ban a román hatóságok többet nem hosszabbították meg a marosvásárhelyi tartózkodását és végleg visszatért Magyarországra.”

* * *

László János Tövisen született 1925. február 21-én. Iskoláit a nagyenyedi Bethlen Kollégiumban, a dési II. Rákóczi György gimnáziumban járta, és a kolozsvári Unitárius Gimnáziumban érettségizett. A II. világháború végén szovjet hadifogságba kerül, ahonnan 1945-ben szabadul, és a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetemen 1951-ben szerez orvosi oklevelet. 1949-től már a mikrobiológiai tanszéken dolgozik, majd végigjárja az egyetemi ranglétra összes fokait, és 1960-tól a tanszék vezetésével bízzák meg. E feladatkört 1991-ig tölti be, amikor váratlanul nyugdíjazzák. Az egyetem 1991-es román vezetése egyszerre nyugdíjba küld számos magyar nemzetiségű oktatót: László János akadémikust, Bedő Károly, Ciugudean Kornél, Dienes Sándor, Farkas Imre, Fodor Ferenc, Koszta Árpád, Lázár László, Mülfay László, Rákosfalvy Zoltán, Szabó István

professzorokat. Az egyetem szenátusának az volt a célja, hogy lényegesen gyengítse a magyar nyelvű oktatást, egyszerre eltávolítva a legismertebb magyar oktatók nagyon nagy részét.

László János professzor 1968–1976 között az orvosi kar dékánhelyettese, majd 1976-tól 1984-ig az egyetem rektora. Mint rektor nagyon sokat tett annak érdekében, hogy a magyar nyelvű orvostudomány megmaradjon Marosvásárhelyen, mert ebben az időben a román politikai vezetés mindent elkövetett az erdélyi magyar nyelvű felsőoktatás elszorításáért.

A mikrobiológiai tanszék az elmélet és a gyakorlat szoros egybekapcsolására törekedett. Ennek kezdeményezése Putnoky Gyula professzor nevéhez fűződik, és ezt az irányvonalat követte utóda, László János professzor is.

Az oktatási munka elmélyítését segítette elő a tapasztalatcserék odahaza és külföldön (Budapesti Orvosi Egyetem, Moszkvai Orvosi Egyetem, Ivanovszkij Intézet, németországi egyetemek stb.), valamint a honi és külföldi konferenciákon, kongresszusokon való részvétel is.

Megemlítek néhányat a főbb kutatási területek közül. Marosvásárhely és a szomszédos megyék általános közegészségügyi problémáinak felméréseivel (a Közegészségügyi Intézet irányításával) az ivóvizek, a környezet bakteriológiai kérdéseinek tanulmányozásával különös gondot fordítottak az egyes járványos betegségek (hastífusz, dizentéria, szifilisz stb.) elterjedésének tisztázására, diagnosztikájának megoldására. Ennek a munkának az eredménye készítette a kutató csoportot a csapadékos tífusz elleni oltóanyag kidolgozására. Érdekesnek tűnnek a daganatsejtek felületi antigénjeinek megváltoztatására végzett kísérletek, melyek részben lehetővé teszik a szervezet részéről kialakuló sejtes immunválasz erősítését.

A vírustani kutatások 1957-ben indultak, s e tárgykör számos kérdését tanulmányozták. A legtöbb dolgozat és eredmény a hepatitiszvírusokkal kapcsolatos. Így beszámoltak a vírusok tenyésztetőségéről, a szervezet részéről kialakuló immunválaszról, növényi kivonatok vírusellenes hatásáról, a B hepatitiszvírus tenyésztéséről. 1965-ben a tanszék munkaegyüttese bemutatott egy kísérletes oltóanyagot, mely állatkísérletben védőhatásának bizonyult. A diszciplína több tagja (László János, Péter Mihály, Filep Győző, Kasza László, Piros Szanda) több mint 30 évig dolgozott a fenti problémakörben.

1970-től kezdődően László professzor doktorátuszvezető jogot is kapott és számos munkatársa az ő vezetése mellett szerzett tudományos fokozatot.

Dr. László János professzor tudomá-

nyos tevékenysége nagyszámú tudományos dolgozat publikálásában konkretizálódott: 287 publikált dolgozat külföldi és romániai szaklapokban, a dolgozatok több mint 65%-ában első szerző. Tudományos dolgozatok jelentek meg a külföldi szaklapokban. Több mint egy tucat könyvnyomatos jegyzetet írt magyar és román nyelven az orvostanhallgatók számára. Számos könyvnek szerzője ill. társszerzője. A hepatitiszvírusával kapcsolatos kísérleti eredményeit közel száz szerző referálja a nemzetközi szaklapokban, és ezirányú tudományos eredménye óriási nemzetközi visszhangot váltott ki. Így vált elismertté és megbecsült tudományos kutatóvá a nemzetközi tudományos életben.

Véleményünk szerint a XX. század második felében az erdélyi természettudományos életben jelentősebb tudományos felfedezést egyetlen szakembert sem tett, mint László János professzor. Nevét jól ismerték Japánban, az Egyesült Államokban, Németországban, a Szovjetunióban, Franciaországban, Olaszországban stb. A különböző nyelveken megjelent mikrobiológiai szakkönyvekben idézték eredményeit. Magyarországon az Akadémiai Kiadó gondozásában megjelent mikrobiológiai tárgyú kötetben (1980) szintén említést tesznek László professzor tudományos felfedezéseiről. Mindezek dacára a Magyar Tudományos Akadémia meglepő módon elzárkózott attól, hogy tagjává válassza.

Dr. László János professzor mint ember mindig a legnagyobb segítőkészséggel fordult embertársai, tanítványai, diákjai felé. A tudományos életben tevékenykedők nagy részét az irigység jellemzi és folyamatosan áskálódnak a környezetükben található tehetséges kutatókkal szemben. Ez egyáltalán nem volt jellemző László professzorra. Amikor értesült valamely ellene megnyilvánuló áskálódásról, rágalomról, igyekezett az áskálódó személy pozitív tulajdonságait kiemelni és minden ellenséges megnyilvánulástól elhatárolta magát.

Marosvásárhelyi találkozásaink alkalmával olyan tisztelettel viseltetett feleségem és az én irányomban, mintha ő lenne a mi tanítványunk. Ezt tükrözi a nekem írt válaszlevelének az a mondata is: „A könyveit szorgalmasan forgatom, sok új dolog van azokban, ami számomra nagyon hasznos.” Tudta értékelni a környezetében élők tudományos eredményeit és képes volt dicsérni is őket.

2011. március 7-én, hétfőn, 14 órakor helyezték végső nyughelyére.

Dr. László János professzor halálával a magyar nemzet egyik legnagyobb természettudományos gondolkodójává lett szegényebb.

Prof. Dr. Vincze János, Budapest

Egynyelvűség – többnyelvűség, jónyelvűség – rossznyelvűség

Láttam a tv-ben egy angol fickót, aki rájött, hogy egy hét alatt meg tud tanulni egy idegen nyelvet. Ezt bizonyítandó egy kerek hét alatt megtanult németül – hetedik idegen nyelvként –, és a nyolcadik napon a tv-ben egészen jól elbeszélgetett a riporterrel. Huszon- és egynéhány éves, leszámítva, hogy az autizmus enyhébb formájában, az ún. Asperger-féle szindrómában szenved – habár alapjában véve nem is szenvedés ez! – szervi betegsége nincs, Aix-en-Provence-ban él, a barátjával. Nos, minekutána megtanult németül, mi a véleménye a német nyelvről? – kérdezte a riporter, amire a válasz: kérem, a német nyelv rendkívül precíz és kifejező. És az angol? – mire a válasz lőn, az angolra jellemző teliszájú kiejtéssel: die englische Sprache ist ein großes Schlamassel.

(: az angol nyelv egy nagy slamasztika.)

Gondolom, nem kell magyaráznom, mit ért a magyar a németből átvett *slamasztika* alatt, inkább pár szót arról szólnék, hogyha az ember beszél, mondjuk...három nyelvet, s még további kettővel is szinte elboldogul, hát az ilyen állapotról sokan és sokat írtak. Erről csak annyit, hogy nem fájdalmas állapot. Arról szólnék inkább – ahogyan azt a magyar sajtóban olvashattam – hogy a lakosság alig 15-20 %-a beszél egy idegen nyelvet. (Ebben bizonyára azok is benne vannak, akik valamelyik kisebbségük nyelvét beszélik.)

Sok hozzám hasonló – akik évenete járunk Erdélybe – igazolhatja, hogy mihelyt az ember magyar földön megszólalt a német autóból magyarul, akkor úgy a közúti rendőr, mint a határrendész azonnal megkezdte kijátszani a státusából adódó valamennyi adalpját – azért, mert van, akit magyarul kioktathat. Saját esetemben ez csak gyarapodó éveim külsőleg felismerhető jeleinek szaporodásával párhuzamosan csökkent, főleg pedig Hegyeshalomnál az eddigi útlevélezés megszűnésével. Pro memoria: 1985-ben Hegyeshalomnál fényképet kellett mellékeljek az egyszerű tranzit-vízum kérdőívéhez, visszafelé jövet pedig Ártádon egy, a 40-es évekből való írógépen azt is be kellett pötyögtessem egy részletes kérdőívbe, mi volt anyai nagyanyám leánykori neve. Ilyen gyalázatos bürokráciára csak a magyarok voltak képesek az általam megjárt közép- és nyugat-európai határátkelő-helyeken.

Na már most, tétélezzük fel, hogy a magukat „anya” jelzővel díszítő ország lakói nekikezdték valamilyen idegen nyelvet tanulni, minekutána még csak szélhámoskodni sem lehet külföldön valamelyes nyelvismeret nélkül; lásd a román bűnözőket, akik – leszámítva nyelvrokonaik nyelvének könnyű elsajátítását – még németül is megtanultak annyit, amennyi a lopásokhoz-csalásokhoz feltétlenül szükségeltetik. A magyar, ún. trükkös tolvajkodáshoz persze csak magyarul kell tudni és otthon lehet gyakorolni.

Néhány szót a továbbiakban a jó- és rossznyelvűségről ejtenék. A Székelyföldön rossznyelvű jelzővel illetik azt, akinek szokásává vált a rágalmasz, valakiről néha valóst, de erősen eltorzított formában terjeszteni, vagy valótlanságokat, ugyancsak torzított formában. Ezek a valódi pletykások, leginkább fehérték.

Most azonban a magát „anya” jelzővel díszítő ország rossznyelvűiről akarok szólni, de először a jó nyelvről ejtenék néhány szót. Jól meggondoltam, mit akarok mondani: az igekötős nyelvekről szólnék! Mert ugyebár vannak nyelvek, jónéhányan, elsősorban a latin nyelvcsalád tagjai, melyek igekötők nélkül beszélnek. A magyar mellett a német nyelv is él véle, ami a mondanivaló pontos, világos és differenciált leírását teszi lehetővé. Az angol is használja, csak nem az igéhez ragasztva, hanem egyszerűen elejébe téve.

Az utóbbi évek során valakik a magukat „anyaországi” jelzővel díszítők közül ugyancsak nagy szorgalommal eddig nem használt új szavakkal tömük saját újságaikat, amely szavakat aztán a MTI címe alatt meggondolatlanul veszik át az erdélyi lapok, mint pl. a Népűjság és a Háromszék. (Lehet a többiek is, de azokba nem szoktam belenézni.) Érdekes módon csak a **be** igekötővel kombinálva újítják a magyar nyelvet. Feljegyeztem néhány otrombaságot:

A rendőrség *beazonosítja* a tettest; eddig csak egyszerűen azonosítás történt. Arról ne is beszéljünk, hogy a **be** igekötővel írott igéinknek megvan a **ki**-vel is használható variánsa:

bemenni és kimenni; bejelentkezni és kijelentkezni; eddigelé a rendőrségnél kiazonosítás nem történt.

Azt olvasom a MNO-on (Magyar Nemzet online) hogy valaki *bedühödött* – nyilván a feldühödés helyett; aztán a szörnyűség: a közegészségügyi szervek megkezdtek valamilyen élelmiszert gyártónál a *bevizsgálásokat*, így! És még tovább: *behatárolták* Gyóni Géza sírjának valószínű helyét, a körülhatárolás helyett. Nemrég pedig olvashattuk, hogy *belendült* valami folyamat, talán a termelés – holott eddig felendült. Egy házban pedig a gázpalack *berobbant* – holott nyilván a palack csak felrobbant.

Berobbanni különben is csak kívülről lehet valahová, ami a konyhabéli gázpalacknak nem esete, arról nem is beszélve, hogy általában azt írjuk le ezzel, amikor valaki úgy érkezik valakihez, mintha berobbant volna az ajtón, kintről jövet. A legújabb, amit feljegyeztem: *begyűrűző* bizalmatlanság. Nagyisten! Így!

Olvastam, hogy az akkumulátor *lemerült*; eddigi elkerülhetetlen állapota volt, hogy kimerült; hiszen magam se tettem rá a vízre, megtudakolni vajon lemerül-e?

Aztán amit orvosként a gyalázat csúcsának tartok, olvasható volt, sőt, szösz szerint vette át mindenféle meggondolás nélkül úgy a Népűjság, mint a Háromszék A *lovak járványos kevésvérűsége* c. hírt, ahol a magyar hírben az angol *infectious anemia* megnevezés szerepelt! Az pedig manapság köztudott – kivéve a magát „anya”- jelzővel díszítő bölcs lakosságot –, hogy az *anémia* azonos a *vérszegénység* fogalmával. Maga a kevésvérűség fogalma – habár orvosilag nem használatos – egy kivérzett állapot szokatlan és erőltetett megnevezése lehetne, amikor csökkent a keringő vér összmenyisége. A Háromszék-ben pedig évekkal ezelőtt már írtak „a lovak vírusfertőzés okozta *járványos vérszegénységéről*” – s most ugyanezt *kevésvérűségnek* nevezték.

Meg akartam nézni valamit Homoróddaróc (r: Drauseni;

n: Draas) nevezetű faluról. Nem egyszer jártam ott, lefényképeztem a faluközpont romokban heverő házait. Nos, a faluról olvastam már németül, azt is, hová tűntek el lakói, és utána benépesült székelyekkel. (1944. szeptember elején a Waffen-SS ürítette ki az egész falut, hajdani lakói soha nem is tértek vissza!) Most a Wikipedián a következő mondat ragadta meg figyelmemet arról, hogyan lett belőle egy székelyek lakta falu: *1945-ben a németek elmenekültek, a falut különböző helyekről érkező székelyek lakták be.* A *belakni* ige: *jól belakott* töltöttkáposztából.

Aztán – úgy látszik már a Duna TV is felcsapott nyelvjobbitónak – minap elhangzott a Duna TV-ben (!) a felvállal helyett a **bevállal** szó is. (*Nincs megállás!* ez volt a jelszó, amikor mindenki a szocializmus építésével volt elfoglalva.)

Aztán akarva-nem akarva a Magyar Nemezet-ben további szavak tűntek fel: **beüzemeli** (ezzel bizonyára valaminek az üzembe helyezésére gondolt); **becsődölni** (*csődbe jutás* helyett – a **becsődülni** azonban mást jelent); **beelőzheti** – ezzel azt akarta írójá mondani, hogy valaki, valamit utólér, netán meg is előzi: az eddigi beérni jelent utólérést is, de legfőbbképpen: *beérem* azzal, amennyit eddigelé szerény fizetésemből megvalósíthattam; aztán Stier Gábor a MN-ben írt a Hódorkovszki **gründolta** vállalatáról; ehhez már nincs is mit mondjak.

Anyasági eféle *“nyelvújítók”*: a magyar nyelvet rácsálólányek vagytok!

Azt is szeretném megtudni – hogy szemébe nézhessek – ki találta ki a *diplomázás*, újabban meg a *bankolás* szót! A diplomát – legyen az iparos vagy egyetemi – megszerzi az ember, tanulással, munkával, és sok-sok szorgalommal. Főnévből képzett igéink, lásd: *szekér* – *szekerezni*; *ló* – *lovagolni*; *lapát* – *lapátolni*; *fésű* – *fésülni* (kód)ni; *gereblye* – *gereblyélni*; *ostor* – *ostorozni*; *ecset* – *ecsetelni*; stb. stb., de a diplomából ezek mintájára ige nem képezhető! Aki diplomázik, mit csinál? Hát, például: bögyörget egy diplomát a kezében, mindaddig, amíg azt mondják neki, na...elég, most a tiéd, zsebre teheted?

Gondolatok a szabadságról

A szabadság egy luxus, amelyet nem mindenki engedheti meg magának.

(Otto von Bismarck, porosz kancellár; 1815-1898)

A szabadság mindig csak a másként gondolkozók szabadsága.

(Rosa Luxemburg - alias Rozalia Luksemburg - lengyel származású n. munkásmozgalmi aktivista; 1871-1919)

Szabadjon kijelentenem, hogy ... a tömlöcben sem kevesebb a jó ember, mint kint, szabadon.

(Karl May - n. író; 1842-1912)

A boldog rabszolgák a szabadság legnagyobb ellenségei.

(Marie von Ebner-Eschenbach, n. író; 1830-1916)

A szabadságról a legszebb álmokat a börtönben álmondják.

(Friedrich Schiller, n. klasszikus; 1759-1805)

Egyetértek Faludyval, amikor azt mondotta, hogy az ember anyanyelvét idegen környezetben fedezi fel és tanulja meg becsülni, értékelni. Ha valaki ezt tudja, akkor én tudom, és ezért beszélek! Amit nem tudhatok, vajon kik azok – mércém szerint útszéli szemét – akik a magyar nyelvvel csúfot űznek. És miért teszik?

Most először használok meglehetősen durva szavakat, de... másként nem tehettem. Van dolog, ami fáj, nem úgy, mint valamely testrészünk, talán annál jobban is. Erre nincs más orvosság, mint az, hogy legalább kimondjuk.

Befejezésül szabadon emlékeztetnem:

Günter Blobel német sejtbiológus az EÁ-ban, 1999-ben orvosi Nobel-díjat kapott. 2001-ben szülőföldjén járva, a Mainz-i orvosi egyetemen tartott előadásában külön hangsúlyozta az egyszerű és világos nyelvi kifejezési eszközök használatának a fontosságát, mondván: „Wenn Sie ihrer Großmutter nicht erklären können, was Sie machen, dann haben Sie es selber nicht verstanden.” Vagyis: ha önök a nagymamájuknak nem tudják elmagyarázni, mit csinálnak /vagyis: mivel foglalkoznak/ akkor azt saját maguk sem értették meg. (lásd: Ines Engelmohr in: Dt. Ärzteblatt Rheinland-Pfalz, 2001. Juni, 12-13 old.) 2002-ben leírtam az Orvosi Hetilapban egy referátumom végén, majd megírtam mindezt szószerint egyik vezető magyar intézetnek is; habár a titkárnő visszajelezte E-postámat, válasza nem méltattak.

2010 október – 2011 január

Dr. Szőcs Károly

Szerzőnek az *“anya”-országiakkal szembeni fenntartásaival, kellemetlen tapasztalataival és sérelmeivel kapcsolatos eddigi írásai:*

- *Margaritas ante porcos*, in: *Népújítás*, 2004. dec. 22;
- *Mit ér az ember, ha magyar* – *Nyílt beszéd az anyaságiakhoz*; *Átalvető*, 2006. decemberi szám;
- *Tanítómese és igaz történet*, *Átalvető*, 2008. márciusi szám;

Aki a politikai szabadságot összetéveszti a személyes szabadsággal és a politikai egyenlőséget a személyes egyenlőséggel, soha, még öt percet sem gondolkozott a szabadságról és az egyenlőségről.

(George Bernard Shaw, író; 1856-1950)

A korlátlan szabadságon nem tucatjával, hanem ezrével mennek tönkre.

(Jeremias Gotthelf - tkp. Albert Bitzius - n. lelkész és író; 1797-1854)

Az egyéni szabadság logikus határa a mások szabadsága.

(Alphonse Karr, n. író; 1839-1876)

Egyetlen eszköz van arra, hogy szabadnak érezd magad: ne rágd a póráz.

(Hans Krailsheimer, n. író; 1888-1958)

Szabadság azt jelenti, hogy mindent tehetsz, ami másnak nem árt.

(Matthias Claudius - n. költő; 1740-1815)

Teljesen saját maga maradhat mindenki csak addig, ameddig egyedül van. Aki tehát a magányt nem szereti, nem szereti a szabadságot sem; mert csak akkor szabad valaki, ha egyedül van.

(Arthur Schopenhauer, n. filozófus; 1788-1860)

P. Buzogány Árpád

Vidám emberek a csend birodalmában

Faluriportok Udvarhelyszékről

Alsóboldogfalvi nagyanyáim, újszékelyi P. Buzogány Dénesné Bán Anna (1893-1972) és gagyi Nagy Dénesné Rezi Polixénia (1908-1981) emlékére

Ha nem kértek volna fel e könyv ismertetésére, akkor is rég írnom kellett volna a szerzőnkéről, mert ez már a negyedik könyve, amelyet baráti dedikációjával jegyezve ajándékoz nekem, de ajándék ez a könyv mindannyiunknak, akik faluról jöttünk és féltő szeretettel ragaszkodunk a szülőhelyünkhöz és elődeinkhez.

A kötet címe alatt az írások műfaji megnevezése és földrajzi eredetük megjelölése után a szerző fontosnak tartja megemlíteni, hogy nemcsak úgy általában gondol őseire, de meg is nevezi azon szeretteit, akikhez vérségiileg tartozik: a Keresztúr fiúszéki apai és anyai nagyanyáit. (Az emlékirodalomban gyakoribb a nagyapák, férfi elődök felemlítése.) Gondolom, nemcsak a származás pontosításáért, hanem - a gyöngéd nemről lévén szó - inkább az érzelmi kötődés hangsúlyozásáért fordult ehhez a megoldáshoz. Igaz, hogy P. Buzogány Árpád fiúi tartozását is igyekezett leróni a falusi „kultúra hőse” (néptánc tanítása közben, a színpadon, „népnevelés frontján elesett”), néptanító édesapja iránt is a **Gyertek el kalákába** c. Nyikó menti faluriportos könyve ajánlásával.

A faluhoz való szoros kötődését nemcsak azzal a döntéssel jelezte, hogy, a magyar tanári szakot végezvén, a néprajzból való államvizsgázás mellett döntött, és hogy falusi általános iskolákban vállalt tanári hívatása során tudatosan gyűjtötte a még fellelhető szellemi folklorunk kincseit, de később azzal is, hogy az Udvarhelyi Híradó (UH) újságírójaként hitvallás-szerűen nyilatkoztatta ki: „*A falut dicsőítem*”. Nem elégedett meg azzal, hogy a napi penzum kötelességének példásan tesz eleget, amikor az udvarhelyszéki falvakról az új idők hozta változások hírével szolgált, hanem igyekezett ezeket a vidéki lap hasábjain megjelent néprajzi és helytörténeti témájú írásait külön kötetekben is szerkeszteni, és azokat illő köntösben meg is jelentetni. (Hiszen a könyvszakma avatott mesterének tartja P. Buzogány Árpádot a „céh”- Internet).

Hogy a szerző hullámhosszára tudjak hangolódni a **Vidám emberek a csend birodalmában** c. megnyerő borítójú és kitűnően kidolgozott szemléltető képekkel társított faluriportos könyve olvasásakor, elővettem a P. Buzogány Árpád korábban megjelentetett hasonló témájú könyveit.

A 2003-ban mejelent kötet, a hitvallástevő **A falut dicsőítem** alcíme népmiszereti írásoknak nevezi a közölt anyagokat. Azonosul a szerző az egyik adatközlő „*Mind jókedvemből írtam...*”- kijelentésével. Ez az alaphang végigkíséri mind a négy kötetet. Ez a figyelemfelkeltés nem öncél. Tárgyszerű világossággal írja le a megismertetni kívánt foglalkozásokat.

Bevallja indíttatása okát: „*Tisztelettel, alázattal és megbecsüléssel forduljunk mindahhoz, ami népünk jobb, teljesebb megismerését segítheti.*”

A 2005-ben mejelent kötet alcíme jelzi, hogy szerzőnk hűséges az előbb deklarált céljához, mert „*népi mesterekről és mesterségekről*” ír, de műfajilag szabadabb formát választ, mert a riport műfaja nem köti a néprajzi dolgozat megszabott kereteihez. Megnevezi az olvasói réteget is, melynek írásait szánja: „*elsősorban a fiatalokra gondoltam, akiknek egyre kevesebb lehetőségük van átfogó ismereteket szerezni bizonyos hagyományos, pár évtizeddel ezelőtt szélesebb körben űzött foglalkozásokról*”, s a szándéka is világos: „*a kézműves tevékenységek, népi mesterségek szépségei, értékei felé irányíthatják fiataljainkat.*” P. Buzogány Árpád riportkönyve megszerkesztésekor arra törekszik, hogy érdemükhöz mért elismeréssel és csodálattal adóz-

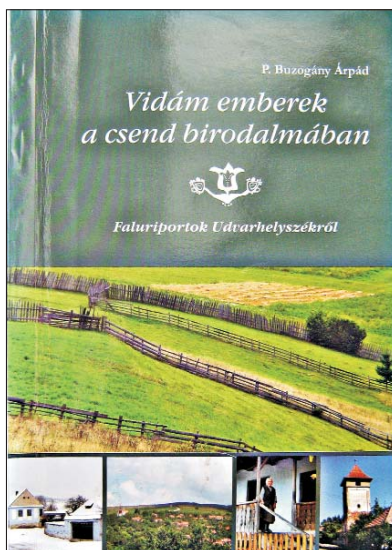
zon Keresztúr fiúszék és Sóvidék „*ügyes kezű, találékony, szívós akarátú és kedélyes mesteremberei*”-nek. Az olvasót „*hangulatos beszélgetésekkel*” akarja delektálni.

A 2007-ben kiadott **Gyertek el kalákába!** c. könyve is a falujárás egyik feledhetetlen eredménye/emléke. Faluriportoknak nevezi az írásokat. Kertelés nélkül megmondja, hogy egy kistérség, Siménfalva község Alsó-Nyikó mente falvairól akar helyzetjelentést előterjeszteni. Alaposan felkészült a dologra. Forrásmunkákat böngészett, kérdőívet állított össze, célja: „*A múlt ismeretében úgy beszélgetni a jelenről, na meg a közelmúltról, hogy a jövő felé is kacsintgassunk – nem éppen*

szívderítő a fogyó lakosságú kis falvakban”... A terepen: „*Magunkba szívtuk ezeknek a falvaknak a hangulatát, hogy minél többet tudjunk nemcsak történelmükről, helyismeretükről, hanem mindennapjaikról is.*” A „Bevezető gondolatokból” azt is megtudjuk, hogy annak idején az UH-ban a napi sajtóban való közlésükkor a riportok veszítettek eredetiségükből: „*én meg néha keserű, máskor varázslatos hangulatukat is igyekeztem betűkbe önteni, bár a tördelés során – mindig a tények tiszteletét érvényesítve éppen a líraibb hangulatú részekből kellett húznunk a terjedelem miatt.*” A 2005-ös árvíz rombolása után sem szűnik az író ragaszkodása a hazai tájhoz. Szerzőnk lelkesen biztat a megjelenített falvak látogatására: „*Látni kell ezeket a falvakat a tél szorításából szabadulva, tavaszi életmámorban, nyári eleji ragyogásban. Hogy magunkénak érezhessük.*” - biztat P. Buzogány Árpád optimizmusa.

Ezzel indítja a negyedik faluriportos könyvét: **Vidám emberek a csend birodalmában**. A címen elgondolkodom egy kicsit. Nem lep meg a vidámság emlegetése, hiszen az eddig mejelent könyveiben is hangsúlyozódik a szerző jókedve, a jó hangulat felmutatási igyekezete, a kedélyeskedése. Derülátóan indul egy olyan birodalomba, ahol a csend nem csupán a megelégedettség, a békesség, a jó hangulat otthona. Csupán a címszóveg dallamossága vonzotta szerzőnket? A csend sugallhatja a szomorú véget is, a lassú pusztulást is? Talán optimizmusának köszönhetően társítja P. Buzogány Árpád a vidámságot a csenddel? Lássuk a riportokat!

A megelőző kötet egyik riportjában, mint forrást emlegette szerzőnk Bözödi György **Székely bánja** c. történeti és szocio-

gráfiai munkáját. Más kor, más helyzet, más műfaj és más hozzáállás a Bözödi György! Miért emlegetem én is Bözödit? Nézzük csak, mit ír a R.M.Í. Lexikon I.(280. o.): „430- as évek falujának, a világgazdasági válság embertelenítő nyomorának a kisebbségi sorban tengődő erdélyi falunak hiteles rajzát adta.”

Mi a közös Bözödi György és P. Buzogány Árpád életében és írói tevékenységében? A szülőföld: Bözöd és Gagy a Székelyföldnek egymástól egy macskaugrásra található két faluja, ahol született, élt, gyűjtött és alkotott Bözödi György és született, élt, gyűjt és alkot P. Buzogány Árpád. És a vidék: Kórispatak, Bözödújfalú, és a többi Gagy vize menti, Nyikó menti stb. székely falu. A népelet, a néprajz., a folklór, népismeret, történelem és a székely nép élete és sorsa iránti ragaszkodás, valamint mindkettőjük felelősségtudata ezek iránt, ami alkotásaikban fokozott erővel és szenvedéllyel jelenik meg. Ha szabad így emlegetnem, a mester és a tanítvány viszonya lenne a legmegfelelőbb besorolás P. Buzogány Árpád számára. Kitüntetés és egyben kötelezettség is.

Most következzenek a különbségek!

Bizonyára mementónak tartja P. Buzogány Árpád azt a belyeget, amellyel a székely-romantika művelője Bözödit illeték: „nyomor-romantiká”-val operál, hogy a közfigyelmet felkeltesse. Ne vitassuk Bözödi igazát! Mikor és miért riadóztatott és kikre való figyelést akarta felébreszteni Bözödi György? A Trianon utáni Nagy-Romániában, az 1929-1934-es évek nagy világgazdasági válságának nyomorát nyögő székely nép sorsára való odafigyelés érdekében lármázott Bözödi. A közömbös szemlélők lelkiismeretét akarta felrázni. „Féltő szeretetből fakadó tárgyilagossággal tárta az olvasó elé az erdélyi magyarság e sok romantikus legendával övezett csoportjának valóságos sorsát és életét... a szociográfia és a riportázs eszközeivel oly komornak rajzolta meg.”

Akik a Baumgarten-díjjal jutalmazták őt, bizonyára erre figyeltek.

A „bajlított szülőföldre” a gyógyírt más recept után készítette a *Szülőföldem* írója, a Bözödi-kortárs, ugyancsak közös Székelyföldünk ábrázolásának másik avatott mestere, Tamási Áron. Nem bagatellizálja a bajokat, de nem is tussolja el. Derűsen, a legkínosabb helyzetekből is talál kiutat. Van kilátás. Van jövő! „...a nép zökkenő nélkül és mily hajlékonyon alkalmazkodott az időhöz...Érzéke és egészsége emberi módon oldja meg a kérdéseket...” - bíztat Tamási e remek művében.

P. Buzogány Árpád földrajzilag, tárgyi ismereteiben Bözödihez, de lelkileg, hangulatában Tamásihoz áll közelebb. Erről győződhetünk meg, ha a *Vidám emberek a csend birodalmában* cím indítására és annak üzenetére figyelünk. A jól hangzó cím turista-csalogató is lehet. Olyanok, amilyenek az állapotok 2010-ben – nem rejti véka alá a szerzőnk -, de érdemes eljőnni Udvarhelyszékre, mert van itt látnivaló - még a legeldugottabbnak hitt tanyán is, van néphagyomány, szellemi folklór-kincs, népalkotási remek, ki nem fogyó vendégszeretet, vendéglátás/elszállásolás és kulináris inycenségek várják az ide bátorakodókat. Ha valaki segíteni akar, már pedig P. Buzogány Árpáddal együtt erre törekszünk, akkor a faluturizmus az, ami a legkézzelfoghatóbb és a legtermészetesebb erőforrás, amelyből meríthetnek a vidékfejlesztő kistérségi vállalkozások. Ennek szalad elébe, készíti az utat, a néhol járhatatlan utak miatt alig megközelíthető helységek megmentése érdekében, ez a cím is.

Lapozzunk bele, de ne csak lapozzuk, olvassuk is el ezt a csábító köntösű, remekbe szerkesztett könyvet. A fejezetek cí-

mei is, nekem, ismét a könyv főcímében rejtőzködő kettősséget sugallják. A sokszor lehangoló valóság és a megmentésre biztató riporter szándék optimizmusa közti ellentétbe botlik az olvasó. Néhol írói fogásnak, stílusesszköznek tűnik.

„Téli hangulat abásfalvi zenészekkel. *Ötven esztendővel visszább az időben?*”

„Jóízű emberek és elvándorolt százak faluja – Atyha.”

„Sok állat, kevés gazda a napsugaras Sándortelkén.”

„Siklódról elszáguldoztak a fiatalok”.

„Kevés süköi gyermek eszi a híres cseresznyét”.

„A földművelés mellett étlen halhat a gazda Fancsalban”.

„A fejlődés ahogy jó, minden marad el”.

„Ilk vezér mezitlábasai. Mint az étel, amikor odasül, olyan az élet”

A kiemelt riportcímek mögött komor valóság rejtőzik, de a szerző nem szereti a „vaklarmát”, s ezért novellisztikus csattanóval kanyarodik vissza a főcélnak kitűzött derűhöz. Ezt az ellentétezt a könyvszerkesztés grafikai megoldásokkal is hangsúlyozza.

Az abásfalvi riport vége felkunkorodik, mint a jóllakott süldő farka. Az egyik alaphangulatot megadó fejezet alcíme után: „**a téesz levetköztette a népet**”, egy ilyen szövegre leszünk figyelmesek: „Mindenki olyan magányos lett most, hogy visszaadták a földet, csak néz ki a kapun s vissza is húzza a fejét, hogy ne kelljen a szomszéddal találkozni”. „Nem tudunk kimozdulni a faluból – ez is hatalmas hátrány. Régebb sokan ingáztak, most senki – 50 évvel visszább vagyunk”. A finálé: „Gazdakör, majálisok, három napig tartó mulatságok, konfirmáló bál, karácsonyi kántálás – megannyi kedves témája az estébe hajló emlékezőeknek. Mi pedig fülünkben a Majlát-zenekar muzsikájával indulunk haza Abásfalváról.”

Szerencsére nem mind ilyen vegyes hangulatúak a kötetben közölt riportok. Van ennél sokkal keserűbb ízű írás is: „*Újlak: huszonhét lakos közül egyetlen gyerek*”. „*Az sincs, akivel játszhatna a falu egyetlen gyereke*”- dübörgő kövek a sír fenekére eresztett koporsón! Itt aztán kiélezett a kontraszt. Az egyik riport alcíme: „**Gyönyörű, csendes hely**” -ordító ellentéte: „*Az ünnepek is hétköznappá váltak*”. Mély gondba fulladnánk, de szerzőnk nem hagy elcsüggedni: „*A kis falu csendje (amelyből már régóta kihalt a magyar szó- m.B. D.) nemcsak meditálásra készíttet, hanem el is gondolkodtat*” - a továbbiakban egészen jól hangzó költői kérdésekkel: „*Milyen lesz egy falu kakaskukorékolás, kutyaugatás, és különösen gyerekcacagás nélkül? De ne fessük az ördögöt a falra, erről egyelőre nincs szó. Bizakodjunk, hogy az elszármazottak legalább nyugdíjas korukra hazajönnek a közelebbi-távolabbi városokból, és talán magukkal hozzák a szénaitlatot, madárfüttyöt kedvelő unokáikat is. Közülük kerülhetnek ki azok a fiatal gazdák, akik megfiatalítják az öregedő Újlakot.*”

Egészen pozitív hangulatú riport, amelyekben a pusztulás, a romlás sötét szárnya nem érinti meg az olvasó lelkét: *Székelyvarság varázsa. Mindennapok és csodák határvidékén*. Az alapos megfigyelés, a néprajzi tárgyilagosság és a helyi adottságokban rejlő jövőbe mutató pozitív változások lehetőségének kihasználásával okosan élő székely rátermettség bemutatásával derűt és bizakodást ébreszt az olvasóban. Ezzel már összhangban van a költőien megfogalmazott finálé: „*Hogy a tüdőbe hasító levegő, a jókedvű emberek, a kristálytisza vizek vagy valami más adja Varság varázsát, azt mindenki magának kell felfedezze*”.

Ezek a riportok első rendeltetésük alkalmával az UH számára napilapban való közlésre készültek, amelyben az átlag

olvasót célozta meg a szerző. A közérthetőség és világosság alapvető követelmény volt, viszont a lap művelődési, irodalmi rovátaiban jelentek meg, s ennek olvasmányossági igényeit is ki kellett elégítenie. P. Buzogány Árpád olyan írói gyakorlatra tett szert, hogy természetes könnyedséggel tudta előadni vidéki kirándulásainak eseménydús élményeit. Nem tudta megtagadni szépírói mivoltát a történelmi forrásokból merített tudományos pontosságú információi és a néprajzi kutatásai eredményeinek valóságos közlései mellett sem. Az olvasói kedvet fokozó és figyelmet ébresztő stílusalakzatok nem haladják meg a szükségesség határait, ezért nem válnak sallangosokká az írásai. A megszemélyesítések és az ellentétezesek lendületességet adnak az elbeszélésnek: „*Aki erre jár, talán meglepődik, miért szánkóztatják a televíziót a délelőtti csipős hidegben, de nem kell nyomkeresőnek lenni ahhoz, hogy kitalálhassuk: azért, mert nincs búsjárat*”. „*nem olyan kicsi ez a falu, hogy hogy ne lehetne két üzlete*.” A szokatlan hasonlat megleveníti a különben egyhangú falusi utcarészletet: „*A tekintélyt sugárzó nagy kőházakat bámultuk utca hosszat. Úgy terpeszkednek a téli napfényben, mint a csibéit maga alá gyűjtő kotló*.” Megragadja a mikrorealizmus idilli mozzanatait: „*Kemény kőépület, a kapuja zárva van, csak belesni lehet... I. L. kolléganőm egy vörösbeget lát meg a kőfal tövében – háborítatlanul uralja az évszázados ház környékét*.” (Gyepes). Szerzőnk érzékeny az őszinte megnyilatkozásokra: „*Mi plasztelinből vagyunk-e? Hogy egyszer így formálnak, máskor úgy? A pártosok a templomban a legelső sorban ülnek*.” (Mondja V. E. tanítónő, Homoródkeményfalván) A szokatlan megszemélyesítés teszi feledhetlenné a portrét: „*Éles szél pirosítja arcunkat, megdiderget. Úgy áll be a csend közéink, mint hivatlan, kellemetlen vendég*” (Homoródszentlászló).

Minden optimizmusa és objektivitása mellett olykor

kibuggyan a szerzőnkől is a falut és népet féltő író őszinte lírai vallomása: „*Azokat a hosszú utakat látom magam előtt, amelyek egy kis faluból a másikig vezetnek, és amelyeket jártak az emberek, vásárba, adót fizetni, feketézni, mikor amiből megélhettek, és ezek az utak mondhatni egyik nyomorúságból a másikba vezettek... Mennyire másként járnak majd rajtuk azok az emberek, akiket az itteni föld szaga soha meg nem érintett, akiknek egyik falucska olyan mint a másik, nem jelenti azt az egyetlen világot, amely egyedül a mienk!*” (Jásfalva)

Ehhez hasonló szépírói fogásokkal teszi olvasmányossá az amúgy is vonzó és aktuális témát. Így a riportkönyv számunkra a falu iránti érdeklődésünk táplálója lesz, és az ott élők számára nemcsak renkívüli alkalmakkori látogatókat: katasztrófa-turistákat, hanem segítőkész vendégeket hoz, akiket viszont hagyományos vendégszeretettel, hozzáértően és felkészülten „szívesen lát” a falunépe.

Boldog leszek, ha a folklorista, a gyermekirodalom kiváló művelője, az avatott szépíró és költő, a számontartott könyvszerkesztő P. Buzogány Árpád egyre jobban kiteljesedő riporteri arcélének megrajzolásához szerény írással én is hozzájárulhatok. A csend birodalmában szorgalmaskodó P. Buzogány Árpád barátunknak azt kívánom, hogy sok vidám percet és órát éljen az alkotói sikereihez gratuláló olvasói között.

Székelyszentlélek, 2011. február 16.

Balázs Dénés

Irodalom:

Romániai Magyar Irodalmi Lexikon 1. 279. Bözödi György

Tamási Áron: A bölcső és környéke, Szülőföldem... Kriterion, Bukarest 1976. 79.

Internet - Google Chrome: P. Buzogány Árpád

P. Buzogány Árpád

Internet - Mozilla Firefox /Results/ Search/Yahoo: P. Buzogány Árpád

HŰSÉGBEN

Tamási Áron szentenciáiból

Népről, nemzetről, szülőföldről

Ezt a földet nekünk kell fénnel behintünk, ezt nekünk kell kedvel, kultúrával, sok vágy beteljesítésével... feldíszítünk.

(*Az erdélyi magyar irodalom körül*)

Miénk a fény, amit lelkünkbe fogadunk, s a föld, amelyen élünk és meghalunk.

(*Szülőföldem*)

A madárnak s a melegnek szárnya van s szabadsága, az embernek pedig egyetlen szülőföldje és számtalan kötelessége.

(*Ábel a rengetegben*)

Itt élünk a földön, mert ez az ember hazája. S ha ez a mi hazánk, áldás kell nekünk rajta. Víg öröm, melegség és mosolygó gyümölcsök.

(*Világló éjszaka*)

Mi olyan erősen eresztettünk sok keservünkben gyökeret, hogy az is erejét veszítené, aki innen kiszakasztani akarna.

(*Az erdélyi magyar irodalom körül*)

Hazám volt ez a föld, s egy virrasztó őrhelyet vállaltam rajta.

(*Interjú*)

Erdély számára az egymás testén való érvényesülés sosem hozhat megoldást, itt mindenkinek fönt és egymás mellett van a helye.

(*Interjú*)

A transzilvanizmus... nem is fogalom tán, hanem értelem és érzés, vajúdás és sors, valóság és titok... A transzilvanizmus különböző fajok életének találkozása fenn, az emberi magaslapon.

(*"Azok a baloldali erdélyi titánok"*)

Húségesek voltunk hozzá, ehhez a földhöz, mely bánatban is anyaföld, mint ahogy az volt örömben; s mégis az egyetlen, aki pusztán, egymagában és gazda nélkül jelenti a szót: Haza!

(*Időszerű tanítás*)

Én nem hiszem, hogy szereti Erdélyt, aki elmegy. Vegyen kalapácsot minden magyar, vagy bújék a földbe, de maradjon itt!

(*Hajnali madár*)

Nincs módunk kitérni a hűség elől.

(*Magyar Fohász*)

Székelyföld szabad föld nemcsak a rablók számára és a népet pénzért vakarók számára, hanem az idegen számára is, sőt a költők számára is.

(*Irodalmi házörzők Székelyföldön*)

Évtizedek sodrásában

Egy trilógia utolsó, egyben befejező kötetét tartja kezében a kedves olvasó.

Lenhardtné Bertalan Emma első könyve **Évtizedek sodrásában – Egy bakonyaljai parasztcsalád és egy evangélikus iskola a XX. században** alcímmel jelent meg először 1997-ben, majd 2003-ban a Czupi kiadó gondozásában. Az életrajzi ihletésű kötet két kiadást is megért.

Különösen izgalmassá és nagyon olvasmányossá az teszi ezt a kötetet, hogy őszinte, ezért hiteles, s a magyar történelem egy olyan szegmensét jeleníti meg a család és tágabb környezete történetén keresztül, amelyről viszonylag hiányosak az ismereteink. Ennek legfőbb oka a második világháborút követő célzott orientációjú történelemoktatás, ahol az elsődleges szempont nem a történelmi hűség volt. A történet Bertalan Emma gyermekkorában kezdődik, a két világháború közötti időszakban, egy egészen kis faluban, Patonán. Szól a gyermek évekről, a kőszegi Gyurácz Ferenc Evangélikus Leánygimnáziumban töltött évekről, az ott szövődött, életre szóló barátságokról. Oldalról oldalra bontakoznak ki előttünk egy paraszti család mindennapjai – annak minden keservével, nehézségeivel, örömeivel, szépségeivel és rútságával. S azért, mert a sorokat maga az élet mondja tollba. A mondatok helyenként a végsőig lecsupaszítottak, szikárak, mert a történetek önmagukért beszélnek, nem tűnnek semmiféle sallangot. Arról beszél, hogy Magyarországon két világégés között milyen volt egy falu, abban egy család élete. Az évszázadok során kialakult, elfogadott megtartó erejű rendet, ami egyúttal az életük folytathatóságát is jelentette, hogyan borul fel egyik napról a másikra, hogyan foszlik semmivé, s hogyan lesz a rendből káosz. Leírja, ahogyan a német hadsereg végigvonult falujukon, majd azt is, ahogyan a szovjet. A különbségekről a később születettek nem sokat tudnak, de Bertalan Emma ezt saját bőrén élte meg. Döbbenetes olvasni, megérteni, hogy egy addig működő rend miként fordul át viharos gyorsasággal az ellenkezőjébe, s hogyan lesz a falu dologtalan alkoholistájából tanácselnök – hogy csak egyetlen példát említsünk. Mindeközben megrázó őszinteséggel ír a szűkebb környezetét érintő személyes tragédiákról, melynek nyomán széthullott a család. A könyv az apa halálával ér véget, a hetvenes évek közepén.

Két évvel később, ugyancsak a Czupi kiadó gondozásában jelenik meg második könyve **Őszi szivárvány – Emlékek 1956-ból és más írások** címmel. Lenhardtné Bertalan Emma kevéssel a forradalom kitörése előtt hozta világra – nem hétköznapi körülmények között – lányát. Az anyaság csodálatos megélése elválaszthatatlanul fonódik egybe '56 semmihez sem fogható, egy egész nemzetet felemelő feledhetetlen élményével. Ismét csak személyesen megélt élményeit osztja meg az olvasóval. Szenvedéllyel, aggódással, emelkedettség-gel, büszkeséggel – néhol mások helyett való szégyenkezéssel. S azzal, hogy az utána következő nemzedéknek hitelesen adja át a látottakat, hallottakat, megerősítve őket abban, hogy a múlt el nem hazudható. Minden szavából sugárzik nem csak a hazaszeretet, de az a tudat, hogy Magyarország életében nagyon hosszú idő óta ez a tizennégy nap volt a leg-szebb. Annýira szép, hogy érdemes volt meghalni is érte. Sorait olvasva ott vagyunk vele minden percben, minden tör-

ténetben. Egyik eseményből a másikba, szinte kézen fogva vezeti az olvasót, s képes arra, hogy mindvégig ébren tartsa érdeklődését.

2010-ben, mintegy karácsonyi ajándékként jelent meg ugyanannak a kiadónak a közreműködésével a harmadik kötetet, amely a **Télidő** címet kapta. A címválasztásban szerepe van Bertalan Emma korának, hiszen 82. évében van. Egy tisztességesen megélt élet számvetése is ez a könyv, amelyben az érett kalász meghajtja fejét. A szerző utolsó könyvében azokról az évekről szól, melyek az eltiport, elcsalt, lehazudott forradalmat követték. Miként nyomorította meg a hallgatás családok életét, bomlasztott fel baráti kapcsolatokat, tett ellenségekké egymással addig békességben élőket. Tisztán kiolvashatóak a lélekgyilkosság különféle fázisai, ugyanakkor az is, ahogyan az életöszton felülír mindent, mert élni kell, az utódokat fel kell nevelni, a magukra maradt idősekről gondoskodni kell. E kötetben, ha nem is kifejezetten útleírások formájában, inkább élménybe-számolóként jelenik meg a póré tény: milyen volt az élet a legvidámabb barakkban, s milyen ott, ahol szabadon lehetett élni. Külföldi útjaikról is számot ad Bertalan Emma, amikor európai, tengeren túli útjairól ír, melyeken vele tartott férje, Lenhardt Antal és lánya, Kata. Az olvasó előtt is kitárul a horizont, annak ellenére, hogy ma már nincs jelentőségük a határoknak. Inkább talán egy szellemi, lelki horizont képe rajzolódik ki, amelyről az őt követő generációk nagyon keveset, vagy semmit nem tudnak. Éppen ezért sajátos történelemkönyv e három kötet, melynek elolvasása bármely korosztálynak jólélekké ajánlható.

Bizonyos mértékben kívülállóként nem mulaszthatom el felemlíteni a Czupi kiadó viszonyulását Lenhardtné Bertalan Emma könyveihez. Mert az, ahogyan e kiadó tulajdonosa gondozásába vette e három kötetet, abban annyi szív, lélek, emberség van, ami nagyon messze esik a pénz, az anyagiak világától.

Ez a könyv nem mai értelemben vett sikertörténet. Nem is lehet az, hiszen történelmünk utóbbi nyolcvan évének kínkeserves gyötrelmeiről, viharairól szól. Végső kicsengése mégis az, hogyan lehet a legvadabb, legkegyetlenebb történelmi időkben is embernek maradni. Bertalan Emma számára ebben egész életében hatalmas kapaszkodó volt mélységes istenhite, amely övével együtt átszűrte minden nehézségen, s meg tudott maradni hazáját, magyarságát mélyen szerető embernek.

Csongrád, 2010 decemberében

Lehoczky Leopoldina

Jellegzetes vársági táj

Scheffler János vértanúpüspök

**Először a szatmárnémeti Szentlélek templom oltárképén ábrázolták
Scheffler János püspököt istentiszteleti térben**

Scheffler János vértanúpüspököt 2011. július 3-án avatja boldoggá Szatmárnémetiben Angelo Amato bíboros-érsek, a Szentté Avatási Ügyek Kongregációjának prefektusa, a szentmisét pedig Erdő Péter bíboros, prímás, Esztergom-budapesti érsek vezeti - tudtuk meg Schönberger Jenőtől, a szatmári egyházmegye püspökétől. A szatmári vértanúpüspök életéről és első istentiszteleti térben való ábrázolásáról szól ez az írás.

Scheffler János (1887. október 29. Kálmánd – 1952. december 6. Zsiláva) elemi iskoláit Kálmádon végezte, Szatmárnémetiben érettségizett, majd a Pázmány Péter Tudományegyetem teológia karán szerzett oklevelet. 1910. július 6-án dr. Boromisza Tibor püspök szentelte pappá. Csomaközön káplán néhány hónapig, majd ösztöndíjat kap Rómába a Gergely-egyetemre, ahonnan jogi doktorátussal tér haza. Ungváron segédlelkész és hitoktató. 1914-ben a szatmárnémeti Papnevelő Intézetben filozófiatanár és az intézmény prefektusa. 1917-től a székesegyház hitszónoka és a Szatmári Katolikus Főgimnázium hittanára. 1920-ban a román hatalom elrabolja a Katolikus Főgimnáziumot (ebből lett az Eminescu Líceum). Püspöke megbízásból Scheffler János feladata lesz a római katolikus oktatás újrászervezése. 1926-ban részt vehetett Chicagóban a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszuson. Erről az útiról a helyi sajtóban, majd önálló kötetben jelent meg a Szatmártól Chicagóig című útinaplója. 1927-ben tudományos munkásságának elismeréseképpen bevásztják a Szent István Akadémia rendes tagjainak sorába. Székfoglalóját Hám János szatmári püspök emlékiratai 1848-1849-ből című munkájával tartja. 1930-ban Fidler István püspök a Nagyváradon székelő Papnevelő Szeminárium tanulmányi felügyelőjévé nevezi ki. Hamarosan hozzákezd Hám János abbamaradt boldoggá avatási eljárásának újraindításához. 1940 októberében Corvin-koszorúval tüntették ki, majd a kolozsvári egyetem egyházi tanszékének tanára. 1942. március 26-án a pápa kinevezte a szatmári egyházmegye püspökévé. „Az új püspök április 27-én Budapesten letette a hivatalos esküt, Horthy Miklós kormányzó kezébe, majd május 5-én hazajött, átvette az egyházmegyet, és a következő naptól május 13-ig lelkigyakorlatot tartott.” írja dr. Tempfli Imre¹.

Néhány bekezdéssel arrább, ugyanebben a könyvben, ezt olvashatjuk „1942. május 17-én került sor az egyházmegye egyik legnagyobb ünnepére. A püspökszentelést Serédi Jusztinián hercegprímás, dr. Glattfelder Gyula csanádi és dr. Madarász István kassai püspökök végezték.”

A püspöki székkal megkapta a történelem keserű poharát is Scheffler János. Ez a keserű pohár megpróbáltatásokkal, lelki, szellemi és testi fájdalmakkal volt szíinig töltve. Eddigi élete az alkotásról, nemzete és hívei felemeléséről szólt,

ezután csupa harc terheli mindennapjait a vértanúságig. 1944. szeptember 16-19. között szovjet bombatámadások zúzták romokká a várost. A püspöki palotában lévő óvóhelyet telitalálat érte. Az eredmény 21 halott, szinte az egész központi papság odaveszett. Scheffler püspök és öccse, dr. Scheffler Ferenc, valamint Pakocs Károly vikárius éppen Erdőd-hegyen voltak a bombatámadás idején. Aztán bejöttek a szovjetek. Nem elég, hogy lebombázták a püspökséget, utána mintegy 40 papot hurcoltak el az egyházmegyéből különböző munkatáborokba. Az új hatalom – a szovjet és román hadsereg – kifosztotta, kirabolta a várost és megkezdte az ártatlan lakosság deportálását. A román csapatok mintegy 6000 magyar embert hajtottak el a Brassó melletti Földvárra, ahol a foglyokat halálra éhezettették rabtartóik. Maniu gárdistáinak tömegmészárlásait már a szovjetek is megsohajtatták, és Észak-Erdélyt saját közigazgatásuk alá vették. Ilyen körülmények között

dr. Scheffler János püspökre szakadt az egyházmegyei élet elindítása, a háborús sebek gyógyítása.

1945-ben a magyar kormánytól kapott anyagi támogatással Scheffler püspök elkezdte a romeltakarítást, és sikerült a püspöki palota valamint a szeminárium épületét használhatóvá tenni. 1946-ban a kommunista kézben lévő magyar kormány lemond Erdélyről. Az egyház és magyarellenes elnyomás egyre erősödött. A román kormány már adminisztratív per lefolytatását is fontolgatja Scheffler püspök ellen. „1947. december 2-án írásban válaszolt a Szentszéknek arra a 12 kérdésére, amelyet az a magyar időkben kifejtett politikai tevékenységével kapcsolatban állított össze. Az írásban megismételte azt, amit ezzel kapcsolatban a szatmári rendőrségnek írt.” - olvassuk Tempfli Imre könyvében.²

1948 decemberében letartóztatják a püspök öccsét, Ferenc kanonokot. 1949 tavaszán dr. Bogdánffy Szilárd püspöki titkárra kerül sor. 1949. június 20-án Erdély püspökét, Márton Áront is elviszik. 1949. december 17-én Pakocs Károly viká-

¹ Tempfli Imre: Dr. Scheffler János szatmári püspök és nagyvárad apostoli kormányzó pásztorlevelei és utolsó írásai, Otthonon Szatmár megye 14 – 2002.

² u. o.

riust szinte ellopták az éjszaka leple alatt. Dr. Scheffler János püspök 1948. szeptember 17-ig vezette egyházát, ekkor a kommunista kormány nyugdíjba helyezte, majd 1950. május 23-án Körösbányára száműzték. 1952. március 11-én letartóztatták és a zsilávi börtönbe hurcolták. 1952. december 6-án a vallatásokat, kínzásokat, az embertelen körülményeket

Szatmárnémeti, Szentlélek templom, oltárkép részlet
Scheffler János, Hám János, Márton Áron, Tomori Pál

már nem viselte el az esendő test, de a lélek ragaszkodó hűséggel kitartott Jézus mellett, Róma mellett, egyházmegyéje hívei mellett, s a börtönben vértanúhalált szenvedett Scheffler János, Szatmár tizenharmadik püspöke.

Az alábbiakban dr. Tempfli Imre könyvéből idézzük Scheffler püspöknek az Aula lakóihoz írt utolsó leveléből.³

*„A testvérek csomagja, ruha és élelmiszer, megérkezett egészen és teljesen. Hálas köszönet mindenkinek érte. Sokáig fog tartani. Egészen gazdaggá tettek bennünket vele. Isten fizesse meg. (...) Arra is gondolok, hogy talán az utolsó, ha elköltöznék. Ebbe és mindenbe alázatos fejhajtással megnyugszom. A jó Isten eddig is gondoskodott, ezután sem fog elhagyni (...) Életem nem önálló érték, csak amennyiben Neki használhat még. Ha igen, Ő fenntartja; ha nem kívánja megtartani, az annak a jele, hogy már nem óhajtja szolgáltatatomat. Ez esetben nekem is jobb Nála. Áldott legyen szent neve mindenért. A próbákért is! Edus bátyánkat, Margit néniéket, a Pátriárkát és az összes igen kedves fiatalokat szeretettel köszöntöm, megáldom. Örök elvek szerint éljenek. Mindenkiel találkozni óhajtók Otthonon. Csak azért érdemes élni. Artistes”*⁴

1965 őszén Pakocs Károly levélben tájékoztatta Czumbel Lajos ordináriust, hogy a 13 éve halott Scheffler püspök földi maradványainak exhumálása már hét éve törvény adta lehetőség, élni kell vele, és haza kell hozni a zsilávi temetőből a vértanú csontjait. Czumbel a székesegyház káptalanját,

Galambos Ferencet bízta meg a feladattal. A zsilávi ortodox pap segített a sír felkutatásában és kiásatásában. Az ásással csak másnap jutottak a csontokhoz, már Pakocs Károly jelenlétében, aki összeszedte a maradványokat. Galambos hozta haza Scheffler János püspök földi maradványait. A koporsót itthon Hám János püspök koporsója mellé helyezték.⁵

Hihetetlen az a hatalmas életmű, amit Scheffler püspök alkotott. A napi teendők sokasága mellett számtalan újságcikke, irodalmi igénnyel megírt körlevele és 21 könyve jelent meg. Egész életét végigkísérte a huszadik század minden történelmi nehézsége és csapása; a román fasizmus, a náci, majd a kommunista hordák kísértetjárása, közben a második világháború a bombázásokkal és a kísérő deportálások. A szatmári egyházmegye kiemelkedően nagy, vagy éppen legnagyobb személyiségének, Isten szolgájának, dr. Scheffler Jánosnak a boldoggá avatási pere Őszentsége pozitív döntésével zárult, és 2011. július 3-án dr. Scheffler János püspököt boldoggá avatják. Az igazság és a méltányosság kapott csillagos kitüntetést, amikor a Szentszék igent mondott erre a perre, és a szatmári egyházmegyének is lesz egy közülünk kikerült, hitelesített példaképe Boldog Scheffler János vértanúáldozatának drága árán.

Dr. Scheffler János püspök ábrázolása istentiszteleti helyen először a Szentlélek templomban valósult meg, Szatmárnémetiben. A Reizer Pál püspök és Merk Mihály plébános idején épült templom oltárképe 1998 nyarán készült. Merk Mihály plébános azt kérte Paulovics László festőművésztől, hogy az oltárképen Szatmárral kapcsolatos személyeket és épületeket jelenítsen meg. Kérésének megfelelően, a mű központi mezőjében azoknak a főpapoknak a csoportját láthatjuk, akik tevékenységük folytán az egyházmegyéhez kötődtek. Ott van Tomori Pál, Hám János, Márton Áron, Scheffler János. Merk Mihály néhai templomépítő-plébános őket jelölte meg, mint legméltóbbakat arra, hogy a hívek soha ne felejtsek el őket. Úgy gondolta, hogy az ő tiszteletük, a rájuk való folytonos emlékeztetés helyes és üdvös. A képet 1998. szeptember 20-án szentelte fel Reizer Pál püspök.

Paulovics László nagyszabású oltárképe fentről érkező energiák viharában ábrázol mintegy két tucat embert. Az oltárképen átjárás van ég és Föld között, jelenet-együttesséivel, városképeivel összeköti közeli és távoli múltunkat is. A művész szabadon mozog térben és időben. Ugyanabban a társaságban látjuk a tizenötödik században született Tomori Pált (1475-1526.), a tizennolcadik században született Hám Jánost, (-.), a tizenkilencedik században született Márton Áront (1896-1980.) és Scheffler János (1887-1952.) vértanú püspököt. Az oltárképén, a négy főpásztor közül egyedül Scheffler János püspököt ábrázolja ülő helyzetben a művész. Merk Mihály néhai plébánosnak az élet és az egyház ügyeiben való tisztánlátásának, lokálpatriotizmusának köszönhetően már 1998-tól ott állnak a követendő példaképek a hívek serege előtt, csak nyitott szemmel kell járnunk, hogy meglássuk őket.

Csirák Csaba

³ Tempfli Imre: Dr. Scheffler János szatmári püspök és nagyváradi apostoli kormányzó pásztorlevelei és utolsó írásai, Otthonom Szatmár megye 14 – 2002.

⁴ Artistes = főpásztor

⁵ Dr. Tempfli Imre: Sárból és napsugárból, Budapest, 2002.

Az emberi lélek

Az emberről szóló tudás a lélek megértésén nyugszik.

Hamvas Béla

Mindenki, akinek volt valaha valamilyen háziállata, tudja, hogy az állatoknak is van lelke (érzelmei, ragaszkodása, hűsége, akár önfeláldozó készsége is), sőt a magasabb rendűeknek még egyénisége is van. Ám azt is látnunk kell, hogy az állatok ösztönös viselkedését a híryanagy (az információ) mindig pontosan meghatározza. Az emberek azonban ugyanarra az információra meglepő módon egészen különbözőképpen is válaszolhatnak. Érdemes ezért az emberi lelket az információ útját követve vizsgálni.

Rengeteg olyan információ van, melyeket meg sem halunk, vagy meg sem látunk, illetve észre sem veszünk, mert egyszerűen nem érdekelnek minket. Annak a lelki képességnek, amelyik az információk befogadása előtt kaput tár (vagy zár), tulajdonképpen két szárnya van: az egyik az *érzékenység*, a másik a *nyitottság*. Az érzékenység minden ember, sőt minden élőlény iránti általános, személytelen jószágot jelent, és ezáltal a kulturáltság alapjául is szolgál. (Emberség nélkül ugyanis nincs kulturáltság. Még az állat is az emberséget szereti az emberben). A nyitottság ezzel ellentétben a *dolgok* (tárgyak, jelenségek és gondolatok) iránti érdeklődést jelenti (e szóban bizony benne van az "érdek"), miáltal a civilizációs fejlődés (a termelő gazdálkodás) előtt nyit kaput. Ha azonban az *érzékenység* kapuszárnya mindeközben csukva marad, akkor bizony minden túlzás nélkül állíthatjuk, hogy az emberi lét a pokol bugyrainak halálos örvényébe zuhan.

A beérkezett információk feldolgozása ezután az *ösztönökkel* és az *értelemmel* történik. Az embernek nemcsak ösztönei, hanem értelme is van, mert az Isten értelemre méltatott bennünket, hogy Őt megismerve, önként és szabadon dönthessünk mellette, és nem holmi genetikai program által kényszerítve.

A feldolgozott információk alapján létrejött lelki állapot az *érzelem* és a *tudat*, vagyis létrejön bizonyos érzelmi és tudati állapot.

Végül mindezek alapján valamilyen viselkedés vagy magatartás alakul ki, amelyhez adott esetben több-kevesebb *lelki-erő* és *akaraterő* szükségeltetik.

Az Isten lélek (Já. 4/24), aki a saját hasonlatosságára teremtette meg az embert (1 Móz. 1/26, 27), azaz a maga lelkéből adott nekünk (Já. I. lev. 4/13). Mivel azonban férfinak és nőnek teremtett minket, bizonyos mértékig megosztotta lelki ajándékát a két nem között. Emiatt a nők inkább érzékenyebbek, ösztönösebbek, érzelmesebbek és a lelki erejük nagyobb, míg a férfiakra főleg a nyitottság, az értelm-i-esség, a tudatosság és az akaraterő a jellemző. Ám ezáltal a két nem mintegy lelkileg is kiegészíti egymást.

Mivel az érzékenységből következik a szeretet, a nőknek a szeretetre való készsége is általában nagyobb. Az őskorban, vagy társadalmi-lélektanilag meghatározva a matriarchatus idején az emberek összetartó közösségekben éltek és szerették egymást, hiszen a vadban bővelkedő végte-

len vadászmezőkön az egymás elleni küzdelemnek nem is lett volna semmi értelme. Így hát béke volt, az élet virult, és ebben a légkörben megfogant az emberi lelkekben az *önzetlenség*, ami azt jelenti, hogy tenni kell a jót, mit sem várva érte (hiszen az embereknek ekkor még amúgy sem volt semmijük, bár övék volt az egész nagyszerű természet), vagyis megszületett az *erkölcs*, ami tulajdonképpen a bűn hiánya. Hát ilyen volt a földön az aranykor, a paradicsom, az éden.

Később azonban az értelem és a dolgok iránti nyitottság szükségszerűen megteremtette a termelő gazdálkodást, majd az árutermelést is, és így a *dolog* az emberek értékrendjében mindinkább előtérbe nyomult, miközben az élet értéke és méltósága emiatt mindjobban háttérbe szorult. Ezzel pedig megjelent a *bűn* is, ám az elveszett éden és a frissen kialakult civilizáció határán önfeledten átcsörtető ember felé felhangzik Isten figyelmeztető szava, amikor is így szól: "*szeresd felebarátodat, mint önmagadat!*" (3 Móz. 19/18), vagyis ne tégy rosszat másoknak, ami fordított esetben neked is éppen olyan rosszul esne.

Az emberiség azonban – tudjuk – nem figyelt az égi üzenetre, bizodalomát inkább földi dolgokba vetette, és letért az Isten által kijelölt útról, nem számolva azzal, hogy ezzel a lépéssel valójában a saját megásott sírja felé lépett. Hogy ez az öngyilkosság mégse következze be, eljött az emberek közé Jézus Krisztus, az Istennek fia, hogy elvegye a világ bűneit, önként vállalva a kínhalált a bűnösökért, a bűnösök helyett. De a történelem végén még el fog jönni egyszer, ítél-ni élőket és holtakat. Ez pedig egyben azt is jelenti, hogy Jézus Krisztus nem ígér megváltást válogatás nélkül, mindenki számára; de megsegíti és megáldja azokat, akik szereteteikért, egymásért áldozatot is vállalva segítik egymást. Mert Jézus Krisztus az *önfeláldozó* szeretetre adott parancsot és példát, hogy Őt követve, akár a saját kárunk ellenére is tegyünk meg minden lehetséges szükségeset és jót, minde-nek előtt azok számára, akik reánk vannak bízva és utalva, és akiknek első sorban tartozunk, vagyis a saját nemzetünknek és a saját családunknak.

A mai vészterhes időkben megdöbbentő látni, hogy a magyar férfiaknak egy növekvő része (hála Istennek nem mindegyike) egyszerűen elférfiatlanodik (ennek okai: apa nélkül felnőtt fiúk, az évezredek tapasztalatokon nyugvó nevelési minták elsorvadása, a vegyes iskolák gyakorlata, a sorkatonaság eltörlése stb.), míg a nők mind nagyobb hányadánál éppen az elférfiásodás folyamata figyelhető meg (ennek okait is hosszan lehetne sorolni...). A nők elférfiásodásának a jele, hogy értékrendjükben mindinkább a *dolog* (pl. a karrier) és önmaguk önző céljai kerülnek előtérbe, és emiatt háttérbe szorul az, ami ennél sokkal fontosabb: a család és a gyermek. A férfiak elférfiatlanodásának a legfőbb tünete pedig az, hogy magatartásukból kezd eltűnni a felelősségérzet és a kötelességtudat (tisztelet a kivételnek). Ezért van pl. az, hogy nagyon sokan nem vállalják fel jogilag is azt a nőt, akit (szép magyar kifejezéssel) „magukévá tettek”. Ezért nincsenek javarészt családok, csak párok, és ha jobban belegondolunk, bizony ebből adódik a tragikus magyar népességfogyás elég számottevő része. (Nem kell mindjárt mindent az „anyagiakra” fogni.)

Mindebből látható feleim, hogy nagyon nagy szükség lenne a férfiás, illetve a nőies lelki (ezen belül erkölcsi és val-

lasi) nevelésre, ami középiskolás korban csakis külön fiú- és leányiskolákban volna eredményes (már csak azért is, mert a lányok ebben a korban a fiúknál 1-2 évvel érettebbek).

Összegezőként megállapíthatjuk, hogy Istennek a két nem között megosztott lelke Jézus Krisztusban újra egyesült, hiszen Őbenne, amellet, hogy kemény férfi volt, megvolt a

szeretetre való önfeláldozó készség is, példát mutatva arra, hogy az értelemnek és a szeretetnek, a szívnek és az érzeknek, az önálló gondolkodásnak és az érzékeny lelkületnek csakis együtt van értelme. Ezt és csak ennyit kíván tőlünk az isteni bölcsesség.

Dr. Veér Győző, Szováta

Tudományos meggyőződése: Isten van!

Prof. Danis György a sors kegyelme folytán magas kort ért meg (ez év márciusában lesz 90 éves). Otthonában nemcsak a szavak segítségével, az emlékek felidézésével kerülünk egy ismeretlen világ különleges szépségű kellei közé - thaiföldi kék fából faragott műemkek bútorai sajátos hangulatot kölcsönöznek beszélgetésünknek, amikor felidézi nem hétköznapi emlékeit.

Édesapja gróf Teleky Pál birtokán volt gazda, édesanyja szintén ott dolgozott. Javaslatára szerzett okleveles jegyzői vizsgát, s úgy tűnt, ő is a mezőgazdaságban találja meg a helyét. Nem így történt. Tíz évig küzdött azért, hogy orvos lehessen, így viszonylag későn, 28 éves korában került be az orvosi egyetemre. Pécsen nyert felvételt.

Előtte azonban egy kis faluban, Mórágyn volt jegyző. A rend feloszlását követően oda „száműzték” a pécsi Pius gimnáziumból a jezsuita szerzetes paptanárt, igazgatót: pater Bodolayt, több rendtársával együtt. Bodolay páter természetesen ott sem szűnt meg papi hivatását folytatni. Igyekezett a szélnek eresztett idősebb lelkészeket és szerzetes nővéreket összefogni, karitatív tevékenységet folytatott, maga köré gyűjtött minden jóakarátú tanárt, tanítót a környékből, s mellette a falu templomában misézett. Az akkor pályakezdő Danis Györgyöt latinra tanította. Egyik alkalommal huszonötven jöttek el a Bodolay páter által összehívott gyűlésre. Az eseményt azonnal beárulta egy besúgó, Danis György azonban mielőtt még a rendőrök odaértek volna, elsiegett Bodolay atya lakására, s így mindannyiuknak sikerült időben elmenekülni, s elrejtőzni. Következő évben Danis Györgyöt felvették az orvosi egyetemre, s a pécsi manrézában, ahova került, nagy szeretettel és hálásan fogadta az ott élő közösség. Segítőkészségük elki-sérte egész életén át. Pater Bodolayt egészen a hetvenes évek végéig rendőri

megfigyelés alatt tartották, s bár okíthatta a kommunista elit gyerekeit, egykori latin tanítványával soha többé nem találkozhattak. Azt mondta: nem szeretné bajba sodorni. Így, ezzel a tudattal halt meg a nyolcvanas években.

Az egyetemi évek idején, majd azt követően Völgyesi Ferenc professzornak több mint húsz esztendőn át tanítványa, majd munkatársa, akinek lélekkutatásai, szemléletmódja, egész habitusa nagy hatással van rá. Völgyesi Minden a lélek című könyve egy egészen más perspektívába helyezi a gyógyítást, s miután ekkor már nem csak tudja, de alkalmazza is a hipnózist a gyógyítás csaknem minden területén, igen szép eredményeket ér el. Az 1960-ban kezdődött kutatásokat leíró tanulmánya megjelenik a British Journal-ban.

Orvosi működése során több szakvizsgát szerzett. Gyakorlatra tett szert sportorvoslásból, trópusi-, indiai tradicionális orvostanból. Tagja a Magyar-Japán Társaságnak, (ill. a Társaság orvoscsoportjának vezetője), a Kőrösi Csoma Társaságnak, az Orvostörténeti társaságnak, a Nemzetközi Hipnózis- és a Fájdalomkutató Társaságnak.

Egyetemi hallgatóként ébred fel benne a vágy, hogy megismerje az idegrendszert, így kerül közel Pavlov tanaihoz, ami arra inspirálja, hogy elsőként a neurológiai szakvizsgáját szerezze meg. A kor felfogása szerint akkoriban Európában mindent a freudizmus hatott át, ami a hipnózis értelmezésének egészen más magyarázatot, értelmet adott, mint a pavlovi. Danis Györgyhez az utóbbi szemlélet állt közelebb.

Felismeri, minden a lélekben kezdődik; úgy a betegség, mint a gyógyulás. A lélekhez egy módosult tudatállapotban a gyógyító szavak erejével vezet út, amely sokkal tágabb annál, semmint hétköznapi értelemben gondolnánk. Ehhez eszközként a szuggesztiót alkalmazza, s mielőtt bárki valamiféle ör-

dögtől való dologra gondolna: a hit, a gyógyítás, a szeretet erejével kimondott szavak szuggesztíven hatnak az elmére – meggyorsítva általa a gyógyítás – gyógyulás folyamatát.

Az egyetem elvégzése, a szakvizsgák letétele után kezdődik igazán kalandos életútja. Elmegy falura dolgozni, különböző pozíciókat tölt be, majd fél éven át hajóorvos. Eljut Vietnámba, Kínába, Indiába, Japánba, az akkori Szovjetunióba – némelyik országba többször is. Mindenütt a keleti medicinának gyökereit kutatja, - így jut el Tibetbe-, s keresi a választ, hogyan lehet azt a nyugati gyógymódokkal összehangolva a beteg érdekében hasznosítani. Találkozik a Dalai Lámával - az ősi gyógymódokról, a kínai, tibeti gyógyászatról beszélgetnek. Felfedezi, hogy a ma japánnak gondolt tudás eredője valójában koreai. S hogy sok idővel ezelőtt Kínában az akupunktúrához csont-tűket alkalmaztak. Indiában a fájdalomcsillapítás módszerét tanulmányozta. Szüntelenül tanul, gyűjti az információkat, s integrálja be addig szerzett ismereteibe.

Tizenkét nyelvet beszél – közöttük számos távol-keletit. A felhalmozott tudás birtokában, már nyugdíjasként találkozott Masaru Emoto A víz információja című könyvével, ami segítette abban, hogy addigi ismeretei, kutatásai letisztulva, egy merőben új információval gazdagodjanak. A könyvben leírtak s a mellé társuló tudás birtokában felismerte: Masaru tudománya új iskolát teremtett a gyógyításban, abból kiindulva, hogy az emberi test kétharmada folyadék, s mint ilyen, kiváló információhordozó. S ismét csak ne gondoljunk megfoghatatlan dolgokra, hiszen bizonyára már többen megtapasztalták, hogyan viselkedik az a cserepes növény, amit otthonunkban szeretettel ápolunk, vagy az, amelyikre nem sok gondot fordítunk. Ez is információtovábbítás, s no-

ha nem kézzel fogható, az eredmény mégis egyértelmű. Az ősi elem nem csak ivásra való, megőrzi, továbbítja a benne tárolt információt. Danis professzor állítja, élettanilag csak tiszta víz lenne szabad fogyasztanunk, ami azt jelenti, hogy csak pozitív információt tartalmazhatna a víz, amit magunkhoz veszünk. Hogy ez mennyire nincs így, ahhoz gondoljunk bele, milyen információkat hordozó vizet fogyasztunk nap, mint nap... Korát messze megelőzve alkalmazza a gyógyításban az információt, információhordozókat. Vezérlőelve a test-lélek-szellem harmóniájának megteremtésére való törekvés.

Egész életében szakadatlanul tanul. Hol azért, hogy a meglévő tudás birtokába jusson, hol azért, hogy saját felfedezéseit öntse érthető, tanítható formába. Tanulva dolgozott, s dolgozva tanított. Egész orvosi pályafutását az őszinte tanulási vágy, az érdeklődés motiválta. Ideggyógyász szakvizsgát is azért szerzett, hogy pontosan értse a szervezet vezérlőrendszerét. Korábban, körzeti orvosként pedig számtalanszor megtapasztalta, mennyivel többet ér sokszor a szép szó, mint a medicina.

Tudása így bővül lépésről lépésre, követ kőre rak, hogy végül szerves egységgé álljon össze, s a megszerzett, megtapasztalt tudás minél komplexebbé váljon a gyógyítandó beteg érdekében.

Felismeri: a betegségek, az egymásra épülő, egymást kiegészítő különféle gyógy módok gyakorta meghozzák a teljes gyógyulást. Ma már inkább csak a tájékozatlanok vitatják a komplementer (kiegészítő) tudás hasznosságát.

Ötven évig volt magánrendelője, ahol az általa megismert terápiákat alkalmazta – szép eredménnyel. „Mindent a betegeimtől tanultam” – mondja.

Nem hiszi, hanem tudományos meggyőződése: van Isten. Struktúra nélkül nincsen lélek, s lélek nélkül nincs struktúra. Korunk legnagyobb tévedése Danis professzor szerint, hogy a nyugati orvoslás a testet és a lelket külön kezeli, s nem szerves egységként. Több évtizedes orvosi tapasztalata: bármit teszünk is, azt a szervezet igyekszik jóra fordítani. Ugyanezért csak bizonyos ideig rendeli vissza betegeit, mert a folytonos beavatkozással újabb információt továbbítana a szervezet felé.

A tudomány meg van győződve a

maga organicitásáról, miközben nem lenne szabad megfelelni a nil nocere (nem ártani) elváról. A hipnózisról azt vallja: út a gyógyításban, amikor a fizikai valóság kikapcsolásával a szó, annak jelentése akadálytalanul jut el a lélekig. Felismeri, a szó a leghatalmasabb inger, amely tartalmával hat.

Sorsával elégedett. Azt mondja, az embereket szeretni kell. Mindent nem tudunk elérni, megtanulni, de nem is kell. Választhatunk: vagy Isten, vagy a szétesettség.

A kérdésre, ha újra kezdhethné, mit tenne másként, azt feleli: „Csak ezt csinálnám újra. Olyan jó, hogy nem mentem el külföldre, mert itt annyit kellett küszködni.”

Nem teszi hozzá, mekkora felhajtó erő lehet a küzdés, a lemondás egy nemes, önmagunkon túlmutató cél érdekében. Danis professzor lemondott, küzdött, s az orvoslásban nem kisebb eredményre jutott, minthogy minden korábrinál közelebb hozta két, egymástól látszólag távoli kultúra amúgy egyetemes tudását, s azt tanítandó szintre emelte.

Lehoczky Leopoldina

Templomudvar

Juhász Gyula

Az utolsó vacsora

János a Mester nagy szíven pihen,
E tiszta szíven, e csöndes szíven
pihen, de lelke a holnapra gondol,
S fiatal arca felhős lesz a gondtól.

Mély hallgatás virraszt az asztalon.
Az olajfák felől a fuvalom
Hűsen, szomorún a szobába téved,
Be fáj ma a szél, az éj és az élet!

Tamás révedve néz a mécsvilágra,
Péter zokog, és árvább, mint az árva,
Júdás se szól, csak apró szeme villan,
Remegve érzi: az ő órája itt van!

Csak egy nyugodt. Nagy, sötétkék szemében

Mély tengerek derűs békéje él benn.
Az ajka asztali áldást rebeg,
S megszegi az utolsó kenyeret!

Életkép

a Nem idejemúlt történetek sorozatból

Enyhe novemberi reggelnek örvendünk, háromnegyed hét. Élelmiszerbolt bejárata melletti szemetes kosárhoz bőrpórázzal kötött gyönyörű boxer kan kutyára leszek figyelmes. Nyugodtan ül, de időnként oda-oda fordul, és figyelve néz a bolt üvegajtájára.

40 év körüli, rövid hajú, az átlagosnál magasabb, kissé gyűrött arcú nő közeledik a bejárat felé. Meglátja a kutyát, tesszik neki, hozzá is szól:

- Szia kutyus, de szép vagy! Várod a gazdit?

A kutya persze nem válaszol, de fejét, szép fekete pofáját érdeklődve fordítja a nő felé, meg is emeli kissé hátsóját, mint jól nevelt úriember, de aztán megint a bolt ajtajára néz, mint akinek ez a legfontosabb feladata. A nő annyira merészkedik, hogy óvatosan simít egyet a kutya őzbarna rövidszőrű hátán, aztán ő is belép a boltba.

A vásárlók közben jönnek-mennek, a kutya ül és figyeli a belső mozgást. Pár perc múlva ismét felbukkan a magas nő a bolt ajtajában, és megint érdeklődve szól a kutyához:

-Még mindig itt vagy, szépségem? – és most már kissé bátrabban közelít a

kutyához, amely mintha már ismerősként fogadná köszönését, feláll, ráz néhányat rövid farkán, figyelmesen nézi a simogatni készülő kezét, és úgy tűnik, hogy nincs ellenére. A nő egyszer-kétszer végigsimít a kutya hátán, közben beszél hozzá. A kutya elfogadja közeledését, látszólag semmi ellenvetése nincs, közben oda-oda néz a kijárat ajtóra.

Néhány másodperc múlva hatvanon felüli ballonkabátos nő szigorú arccal lép ki a bolt ajtaján és határozottan a kutyához lép, nyilván ő a gazdája. A kutya most már csak órá néz. Az idős nő, mialatt a pórázt bogyozza, fakó arccal mondd valamit az egy lépést hátráló, de még mindig mosolygó kutyabarát magas nőnek. Nem hallom, hogy mit, de látom, hogy annak arcára fagy a mosoly, és ő is válaszol valamit. A kutyát nézem, ő teljesen nyugodt, aztán egészen érhetően hallom:

-Görény! – mondja az idősebbik.

Értetlenül nézem a két nőt, de pár lépésről is érzem a közöttük vibráló feszültséget.

-Tudod ki a görény? Ő a görény! – és ismert politikus nevét mondja hangosan a fiatalabbik.

- Nézett már tükörbe? – kérdezi villanásszerűen és elég hangosan az idős nő.

A fiatalabbik mintha megunt volna a rövid csörtét, megfordul és tesz néhány lépést, aztán hirtelen visszafordul, és egészen hangosan odavágja:

-Köcsög, jobboldali kurva!

Másodpercenyi néma csönd után a közelben lévő zöltségárusok, akik látták és hallották a jelenetet, belehahotáznak a levegőbe. Csak a kutya ül nyugodtan gazdája lábánál, aztán megrándul a póráz, és megy mindenki a dolgára, mintha mi sem történt volna. Történt egyáltalán valami?

-Ismeri egymást ez a két nő? – kérdelem halkan az előttem elhaladó kutyától.

Felém fordítja fejét, gyönyörű, szomorúnak tűnő dióbarna szemét, de nem válaszol.

Átlagalatti magyar

Képek a XXI. százat kezdetéről.

Júniusi meleg reggel van. Hét óra. Az újságot tároló doboz mellett a HÉV megállóban néhány nyugdíjas toporog, várják a Metró újság aznapi számát. A naponta várakozó társaság tagjainak száma enyhén változó két-három alaptag kivételével, most éppen két alkoholista formájú gyűrött figura, három kopott nyugdíjas férfi és két idős asszony várakozik. A két alkoholistán kívül mindenki nagy cekkert szorongat. Az egyik asszony szatyrán nagy zsírfolt éktelenkedik.

Megérkezik a zöld színű személygépkocsi, amelynek csomagtartójából a kihordó-fiú két csomag újságot emel ki, lerakja az újságos dobozba, átvágja a csomagokat összekötő szalagot és indul is tovább.

A következő jelenet mintha a friss zsákmány körül tolongó, csapkodó ragadozó madarak mintájára készült volna, emberek közreműködésével.

Az első lecsap az újságrakásra és amennyit egy markolással bír, elemel.

-Ne vegyen annyit!- mordul az egyik alkoholista, közben nyújtott kézzel nyomul a doboz felé.

Aztán a foltos cekkeres idős asszony nyúl az újságokért, és alig tudja kiemelni a megmarkolt mennyiséget. Érkezik is azonnal egy másik érces dorgálás, férfiasan, az öregek bölcsességével, hangosan:

-Vén kurva, mért jössz ide, húzz el innen!

-?

Az asszony látszólag nem veszi tudomásul az inzultust – különben a többiek sem, nem szokatlan ez az ilyen csapatjátékban. Aztán az érces hangú nyugdíjas kerül sorra, ő is belenyúl a rakásba és elemel egy tucatnyi újságot.

Majd felgyorsul a jelenet, mint a csapkodó szárnyak mozgása, és néhány másodperc alatt elfogy az újságrakás. Morogva, de a zsákmány birtokában, elégedetten szétszédlednek. És ez holnap és holnapután is pontosan ismétlődni fog.

Az egyik nőt megkérdem, mit csinál ennyi újsággal?

- Öregeknek viszem. Sajnálja?- csap vissza halkan.

- Dehogy sajnálom – válaszolom -, csak nehezen hiszem el azt, hogy azért jön ide minden reggel lökdösődni, hogy öregeknek vigye az újságot. Nem jellemző ez mostanában a magyar társadalomra, még az öregekre sem.

- Higgyen amit akar! – válaszolja, és fanyar mosoly jelenik meg fakó arcán.

Valószínű valamelyik boltba vagy sörözőbe viszik – egyik-két kivétellel - némi ellenérték fejébe. És ahogy ez átvilán az agyamon, én érzem magam kínosan – pedig az öregasszony nem tudhatja, hogy mire gondolok -, de így már jobban megérttem őket.

Sajnos.

Keszegh Tibor

Szűrös Mátyás

Kudarc Aradon

Emlékek és tanulságok (1988)

(Folytatás előző lapszámunkból-befejező rész)

2.) Mélypont és kudarc a csúcstalálkozón (1988. augusztus 28.)

1988. augusztus 25-én N. Ceausescu román államelnök és pártfőtitkár magához kérte bukaresti nagykövetségünk ügyvivőjét (nagykövetségünk szabadságon volt), s a két ország között feszültté vált súlyos helyzetre való hivatkozással sürgős találkozót kért, illetve kezdeményezett új magyar partnerrel, Grósz Károly miniszterelnökkel-pártfőtitkárral. Nyilvánvalóan arra számított, hogy könnyebb dolga lesz vele, mint Kádár Jánossal volt.

A román fél szerint ezt a súlyos helyzetet elsősorban a magyar sajtó idézte elő azzal, hogy folyamatosan lejárató torzképet festett Romániáról, kibővíti elért nagyszerű sikereit. Többek között ilyen szellemben tudósított például az 1987 novemberében lezajlott brassói munkásrendülről, ahol „Munkát, kenyeret!” jelszóval rendszer- párt- és Ceausescu-ellenes megnyilvánulásokra került sor. Ugyanígy a valóságnak megfelelően tudósított a magyarországi sajtó arról az 1988. június 27-én megtartott budapesti „Erdély tüntetéséről”, amelyen sok tízezer ember tiltakozott a romániai falurombolás ellen Ezeknek a híre elterjedt szerte Európában, ami érzékenyen érintette a hazugságokhoz, dicshimnuszokhoz és sikerpropagandához szokott pártvezért, valamint híveit. Kifogásolták azt is, hogy a magyar pártvezetők nem „vállalnak egyértelmű szolidaritást a szocializmus építését oly eredményesen irányító román párttal.”

A csúcstalálkozóra három augusztus végi napot (27, 28, 29) és helyszínül három várost (Nagyvárad, Arad, Bukarest) jelöltek meg. Bár a megadott időpont rendkívül közelinek, szinte ultimátumszerűnek tűnt, némi tanácskozás után elfogadtuk a meghívást. Időpontul a középső napot, augusztus 28-át, helyszínül szintén a középsőt, Aradot választottuk. Több okból nem is igen volt más választásunk, mint elfogadni az ajánlatot. Először is, senki le nem mosta volna rólunk a vádat, hogy az elutasítással csak tovább akarjuk feszíteni a húrt. Grósz Károlyra pedig erőteljes nyomást gyakoroltak Moszkvából, a keményvonalas Ligacsov PB tag révén, aki M. Gorbacsovot követte a párt-rangsorban. Nyugaton is inkább a Moszkvával gyakrabban szembehelezkedő Romániát ajnározták. Ugyanakkor Grósz Károly maga is többször nyilatkozott úgy, e meghívástól függetlenül, hogy kész bármikor Romániába látogatni. (Ezek „könnyed” megnyilvánulások voltak, sajnos nem épültek rá pl. Kádár János idevonatkozó tapasztalataira.) Jómagam a hír hallatán némi időbeni halasztásra gondoltam, de beláttam, hogy a kialakult helyzetben annak sem lenne sok értelme.

A román fél nagy felhajtást csapott a találkozó körül. Nyilvánvaló volt, hogy a fényes protokolláris formaságok előtérbe állításával: -látszatkeltéssel és szemfényvesztéssel igyekeztek elterelni a figyelmet a valóságos problémákról, pl.

a romániai magyarok nehéz sorsáról. A látogatás ugyan szaknyelven szólva munkajellegűnek minősült, a magyar pártfőtitkárt mégis államfőnek kijáró pompával fogadták Arad főterén, az impozáns városháza előtt. Volt itt vörös szőnyeg, zászlódísz, katonai díszegység, a két vezető nagyméretű fényképe, virágözön és himnuszok, stb. Így akarták a románok mindjárt az elején levenni a lábáról a magyar vendéget, akin látszott is, hogy e fényes ceremóniát hízelgő gesztusként fogadta.

A város népét viszont igyekeztek elszigetelni a magyar küldöttségtől, alig lehetett helyi lakost látni. Az államhatártól a városig terjedő útszakaszon itt-ott az útszélen, de leginkább, illetve legfeljebb a kerítések mögül integettek. Arad lezárt központi része kihalt város benyomását keltette. Elutazáskor már valamelyest más volt a helyzet, mert híre ment a magyar küldöttségnek, s több helyen összegyűltek az emberek. Azonban az ilyen utcákat és tereket a szervezők „jóvoltából” többnyire igyekeztek elkerülni a kocsisort irányítók.

A találkozó klasszikus értelemben vett érdemi tárgyalásokra nem került sor. A felek inkább a pártvezetőkre jellemző megbeszélést folytatták: tájékoztatták egymást országaik helyzetéről, illetve ismertették álláspontjukat valamint együttműködési szándékukat, s konkrét javaslatokat a feszült helyzetből való kivezető utakat, módokat illetően. A baj csak az volt, hogy a két fél mondanivalója, politikai szándéka és javaslat-csomagja nem találkozott, „elment egymás mellett”. Mintha a „süketek párbeszéde” zajlott volna - nem először.

Ceausescu bevezető üdvözlő beszédét hamis és célzatos történelmi eszmefuttatással kezdte, mondván, a történelmi sors szomszédokká tett bennünket, ami megkerülhetetlen körülmény. „Nekünk itt már több mint kétezer éve létrejött az első központosított államunk, s annak is már ezer éve, hogy az első magyar törzsek idejtek...A román és magyar kommunisták együtt ítélték el a bécsi diktátumot” stb.

Grósz Károly, hangsúlyozva együttműködési törekvésünket, javaslatunkat tíz pontban terjesztette elő, nem egészen félóra alatt. Ez formailag és tartalmilag is jobban megfelelt, illetve közelebb állt az államközi tárgyalások követelményeihez, mint a román főtitkár expozéja, aki ugyanis hosszú, két és félórás monológ formájában válaszolt magyar vendége javaslataira és felvetéseire, nem fukarkodva az öndicsérrel.

A magyar fél javaslati Grósz Károly előadásában, röviden összefoglalva, a következők voltak:

1.) 1989-ben tartsunk legfelsőbb szintű hivatalos tárgyalást, és fogadjunk el előremutató nemzetközi példaértékű közös nemzetiségi deklarációt;

2.) A gazdasági együttműködési bizottság dolgozzon ki elképzeléseket az árucere-forgalom növelésére, a közvetlen vállalati kapcsolatok s a harmadik piaci együttműködés bővítésére, valamint magyar-román vegyes vállalatok létesítésére;

3.) Még ez évben üljön össze a kulturális vegyes bizottság és írja alá a nemzetiségek igényeit is kielégítő munkatervet, amely rögzítse kultúrházak nyitását Budapesten és Bukarestben;

4.) Az illetékes magyar és román szervek haladéktalanul kezdjenek tárgyalásokat a Romániából menekültek helyzetének rendezése érdekében;

5.) Még ez évben tartson ülést a történész vegyes bizottság és dolgozza ki ötéves munkarendjét;

6.) A kolozsvári magyar és a debreceni román főkonzulátus már októberben kezdje újra működését;

7.) Folytassuk a haladó történelmi hagyományok közös megünneplését;

8.) Állítsuk vissza a menetrendszerinti autóbuszjáratokat Magyarország és Románia között;

9.) Román részről fogadják a már jelzett újságírócsoportot, hogy a helyszínen ismerkedjék a Romániában élő magyarok helyzetével;

10.) Románia vizsgálja felül az u.n. településrendezési terv – falurombolás – végrehajtását;

Ez a javaslatcsomag mértéktartóan, de egyértelműen körvonalazta a magyar álláspontot az adott helyzetben. A cél az volt, hogy ismételten ráébredjünk a románokat vállalt nemzeti és nemzetközi kötelezettségeik teljesítésére és szorgalmazzuk intézkedéseiket. Egyidejűleg arra is törekedtünk, hogy legalább közvetve tájékoztassuk a mérvadó európai közvéleményt a kisebbségi sorban élő magyarság helyzetéről, legfőképpen a romániai falurombolási tervekről.

Abból indultunk ki, hogy Románia már 1919-ben nemzetközi szerződésben vállalta a kisebbségi jogok életbe léptetését. A trianoni szerződés pedig kimondta, illetve biztosította a nem románok számára az általános jogegyenlőséget, a szabad nyelvhasználatot, a nemzetiségi oktatást, a székelyeknek és a szászoknak némi kulturális autonómiát helyezett kilátásba, és felhatalmazta a kisebbségek képviselőit, hogy sérelmeikkel jogorvoslatért a Népszövetséghez fordulhassanak.

A nemzetiségek számára az uniót kimondó gyulafehérvári határozatban (1920) is ez áll: *„Teljes szabadság az együtt lakó népek számára. Minden népnek joga van a maga neveléséhez kormányzásához és igazságszolgáltatásához saját anyanyelvén, saját közigazgatással, saját kebeléből való egyének által”* stb. A nemzetiségi jogegyenlőséget elvben megerősítette az 1923-ban elfogadott román alkotmány is, noha az országot „román nemzetállammá” nyilvánította és visszavonta a gyulafehérvári határozat fontos tételeit. – Nos, az alkotmányos és nemzetközi rendelkezések, valamint a romániai valóság között mindvégig óriási szakadék tátongott, kötelezettségeiket és ígéreteiket sohasem tartották be. (A trianoni békeszerződést sem mi magyarok, hanem Románia, Csehszlovákia és Jugoszlávia szegte meg e vonatkozásokban.) Ceausescu expozéjából ismételten és pontosan ugyanez derült ki Aradon és utána is. A szerződések pedig annyit érnek, amennyit betartanak belőlük. – Nem lehettek illúzióink!

Ceausescu a Grósz Károly előterjesztésére adott két és félórás válaszában, illetve későbbi újabb kétórás beszédében lényegében csak a gazdasági együttműködés bővítésére vonatkozó javaslatainkkal értett egyet, mondván, „haladéktalanul hozzáfoghatnánk a kooperációhoz”. Továbbá a közös hagyományok ápolását és a turizmus fejlesztését támogatta. Kulturális együttműködési megállapodást is elfogadhatónak tartana – mondotta –, ha az államközi kapcsolatokat foglalna magába, nem pedig nemzetiségeket.

Kultúrházak létesítését kategorikusan elutasította. „Rosszak voltak a tapasztalataink a konzulátusokkal kapcsolatban is... A kolozsvári, magyar konzulátus durván beavatkozott Románia belügyeibe, amelynek munkatársait le kellett volna tartóztatni” – mondotta. Itt Grósznak azonnal tiltakoznia kellett volna, hiszen a román fél egyoldalúan rúgta fel az idevonatkozó egyezményt, és a magyar diplomaták

letartóztatásával kapcsolatos fenyegetés valóra váltása durva megsértése lett volna a nemzetközi jognak (bécsi konvenció), hiszen kolozsvári főkonzulátusunkat diplomáciai mentesség illette meg.

A tárgyalások szüneteiben Ceausescu különszobájába invitálta magyar vendégét négyszemközt beszélgetésekre. Furcsa és udvariatlan, sőt durva volt a román vezér eljárása egy-egy szünetben, amikor kizárták Grósz magyar tolmácsát – a románul kiválóan beszélő Rudas Ernő diplomatánkat. Így ilyenkor csak a román főtárgyaló tolmácsa, az általunk jól ismert Lemneanu román diplomata volt jelen. Grósz itt is hibát követett el, mert kérhette-követelhetette volna magyar tolmács közreműködését. Így ugyanis a magyar küldöttség tagjai nem tudhatták, miről szólt a különtárgyalás, ami ezért csak egyoldalúra sikerülhetett.

Délután már kötetlen formában folytatódott a tárgyalás: oda-vissza válaszadások formájában replikáltak a felek. Sajnos az ebédidő- és szünet úgy alakult, hogy Grósz Károllyal nem tudtunk érdemben szót váltani a tárgyalások folytatásáról, pedig lett volna mondanivalónk, hiszen a délelőtti plenáris tárgyaláson mindkét fél részéről elhangzottak meglehetősen kijelentések, román részről pedig egy sor hamis állítást is megfogalmaztak.

Grósz például a következőképpen reflektált – nem szó szerint idézem - Ceausescu állásfoglalásaira: „Ha a román elvtársak szerint nem kellene a kultúrházak, akkor mi azt tamásul vesszük, és vegyük is le a napirendről, hogy ne terhelje kapcsolatainkat. A konzulátusokra vonatkozó román „elvi” álláspontot is tudomásul vesszük, bár érthetetlen számukra”, és így tovább. Tehát nem tiltakozott, hanem még hozzáfűzött annyit, hogy keressük továbbra is diplomatáink kiutasításának igazi okait! – Ekkor már látszott, hogy az aradi tárgyalások révén a magyar-román viszonyt illetően még rosszabb helyzetbe kerültünk, mint annak előtte voltunk, s a romániai magyarok helyzetén sem tudunk érdemben javítani. A küzdelem tehát újabb akadályokon át fog folytatódni az önrendelkezésükért.

A kudarcot azonban méginkább felerősítette Ceausescunak néhány durva, fenyegető célzása és primitív eszmefuttatása, amelyek közül „csokorba szedek” itt néhányat: „A román ipart úgy felfejlesztettük, hogy képesek vagyunk mindent gyártani, beleértve a nukleáris eszközöket, sőt atomfegyvert is! – Önök beavatkoznak Románia belügyeibe, hogy szembefordítsák népünket a pártvezetőséggel. - Magyarországon ma a néptömegek félrevezetése folyik, a hamis tájékoztatás pedig nem szolgálja a nép érdekeit. – A magyarországi reform nem vezet jóra, abból kapitalizmus lesz. – A magyar nemzetiségű állampolgárok teljes jogegyenlőségben élnek Romániában.” Újra és újra kíméletlenül ostromozta a magyar sajtót, felszólítva, hogy vessen véget a lakosság dezinformálásának. „Nem igaz, hogy korlátozzuk a vallásgyakorlatot, de a szektákat valóban nem engedjük működni. A zsidó felekezet is meg fog szűnni Romániában! – Nem nemzetiségi alapon vagy vallása szerint kell megítélni az embereket, hanem osztályalapon. - Romániában nem falurombolás folyik, hanem a városok és a falvak közötti helyes arányok szisztematikus rendezése a jobb és egyenletesebb kulturális és szociális körülmények és ellátás megteremtése érdekében. Valójában tehát közigazgatási reform zajlik az országban” – és így tovább.

A közös záróközlemény körül is hasonló szellemben folyt a vita, mígnem Grósz egy kézlegyintéssel elintézte az ügyet, s az egyoldalúan román szemléletű lett. De közös jelzővel tették közé. Holott sem a nemzeti kisebbség helyzetéről, sem az u.n. településfejlesztésről nem volt benne említés. Szűts Pál nagykövet teljesen tisztában volt a helyzettel és átlátta a románok politikai és tárgyalási taktikáját egyaránt. Már esteledett, amikor arra emlékeztetett, hogy a programban szerepel az Aradi Vértanúk Emlékművének a megkoszorúzása, amit magam is fontosnak tartottam. De a két vezető továbbra is elkülönülve tárgyalt. A románok talán húzni akarták volna az időt, hogy elmaradjon a koszorúzás? Később kiderült, hogy nem. Ekkor szóltam a protokollfőnöknek, intézkedjék, hogy bemehessek a főtitkárhoz, akivel fontos dolgot kell közölnöm. Az ajtót ugyanis egy tábornok és testőrök állták el. Grósszal közöltem, hogy nem mehetünk – én legalábbis nem megyek - úgy haza, hogy ne koszorúznánk meg az Aradi Emlékművet. Neki is ajánlottam, hogy jól gondolja ezt meg! Ő azt válaszolta: „ti menjete, látod, nekem még megbeszél-ni valóm van Ceausescu elvtárral.” Nos, ilyen volt pártfőtitkárunk nemzeti érzékenysége. Mi a nagykövettel és néhány munkatársunkkal el is mentünk, s kiderült, hogy a románok erre is felkészültek, hatalmas koszorúkat készítettek elő. Már sötét volt, amikor a helyszínre érkeztünk, alig láttunk valamit. Az emlékmű körül azonban magyar emberek kitaró csoportja várakozott és tapssal fogadott bennünket. Ekkor, bár szomorúak voltunk, örömmel töltött el az a tudat, hogy azért mindig és mindenütt vannak – hol többen, hol kevesebben, de vannak – igaz magyar emberek, akik adnak magukra ilyen helyzetben is. Grósz Károly pedig még mindig valahol a torz internacionalizmus sötét mezőin botorkált. Ilyen magyar miniszterelnökkel és pártfőtitkárral nyilván nem tudjuk igazunkat Európa-szerte igazsággá transzformálni, de szűkebben véve még a Kárpát-medencében sem.

Visszatérve Szegedre, s az ottani televíziónak nyilatkozva, Grósz Károly minden aradi melléfogásra csak rálicitált azzal, ahogyan összefoglalta a Ceausescuval folytatott tárgyalását. Kijelentette ugyanis, hogy látogatása előtt nem kapott megfelelő tájékoztatást a romániai helyzetről, hiszen ott nem is falurombolás zajlik, hanem - Ceausescu szavait idézve – köz-igazgatási reform van folyamatban immár 20 esztendeje. Más szóval, igazságtalanul próbálta dezavuálni saját külügyi szakértőinket és a magyar sajtót, amelyről a román államelnök – pártfőtitkár oly gyűlölettel beszélt. Összeért, aminek össze kellett érnie!

Az aradi csúcstalálkozó tehát egy újabb eredménytelen kísérletnek, lényegében csődnek bizonyult. Sajnos nem nyithatott új fejezetet sem a magyar-román kapcsolatokban, sem a romániai magyar nemzeti kisebbség életében. Az erdélyi menekültek áradata tovább hömpölygött Magyarországra! Ez a magyarok tízezreinek kemény megpróbáltatásokat, szenvedéseket hozott.

Az erdélyi magyarok és a hazai közvélemény egyaránt keserű csalódottságának adott hangot. A románoknak viszont imponált az aradi találkozó kimenetele, hiszen reményeik várakozáson felül teljesültek úgy a látszat miatt, mint azért is, mert a magyarok szinte mindent „tudomásul vettek”. A román fél valósággal megdicsőült.

Az aradi kudarc és a rendszerváltás utáni kül- és nemzetpolitika s a határon túli magyarság helyzete, valamint a szom-

szédos országokkal való kapcsolatok áttekintése újabb összefoglaló elemzést igényelne. Ezért itt röviden csupán két dologra térek még ki, abból kiindulva, hogy mint minden hasonló eseménynek, az aradi találkozóknak is voltak – igaz csekély mértékű - előremutató mozzanatai, utóhatásai is.

Az egyik ilyen mozzanat az volt, hogy 1988. szeptember 20-án Ion Stoian külügyi titkár meghívására két munkatársammal Bukarestbe utaztam, hogy – a románok kifejezésével élve - tárgyaljunk „az aradi megállapodások” végrehajtásáról. Ennek a vége természetesen ugyanaz lett, mint Aradé. Lényegében semmire sem jutottunk, de alkalmam nyílt újra és újra nagyon részletesen, érvekkel és tényekkel alátámasztva ismertetni álláspontunkat, még N. Ceausescu előtt is (Ez a tárgyalási vázlat megjelent a „Magyarságról, külpolitikáról” című könyvemben, Kossuth Könyvkiadó, 1989 - 342-359 old.) Az történt ugyanis, hogy kértem Stoiant: valamiben állapodjunk meg, ha már Bukarestbe jöttem, ne menjek haza üres kézzel. Válasza ez volt: de hát a főtitkárok sem tudtak meg-egyezni az általam szorgalmazott kérdésekben. Erre azt találtam mondani: nézze, nem csak kezdő diplomaták vannak, hanem kezdő főtitkárok is lehetnek. Ez szöveget ütött a vezér iránti hódolatban szenvedő románok fejébe, gondolván, hogy sokat tudhatok, ha így nyilatkozom Grósz főtitkárról, aki talán csak átmeneti figurának számíthat. Legalább is így magyarázta egyik diplomatánk a románok feltételezett okoskodását. Jőmagam csupán arra akartam utalni, hogy a politika formálásának alapvető tényezője a tapasztalat, Grósz pedig ennek nem volt birtokában a külpolitikában. Tudniillik ezek után. Ceausescu nem egyszerűen udvariassági látogatáson fogadott, hanem tárgyalóasztalhoz ültünk, ami közel három órás program lett. Az elnök-főtitkár hol grimaszokat vágva, hol ide-oda járva a szemét és rángatózva, de meglepetésünkre váratlanul végighallgatott, természetesen megjegyzéseket téve.

A program keretében elvittek bennünket Sepsiszentgyörgyre, ahol ott tartózkodásunk idejére magyarra cserélték ki az utcanéveket. Ellátogattunk a híres és nagy múltú Mikó Kollégiumba, ahol tanulókkal érdemben nem találkoztunk, csak virágot átadó gyerekekkel. Így nem is beszélhettünk velük. Viszont az utcán sok ember összegyűlt és lelkesen üdvözöltek bennünket magyarul, pedig az odavezényelt rendőrök próbáltak ennek gátat vetni. Végül találkoztunk Rab Istvánnal, Kovászna megye első titkárával, aki csupa jóról tájékoztatott bennünket. Ekkor kissé kifakadtam: mi az ördögnek törjük mi magunkat, ha itt minden olyan jó? Rab István, meglepődve szavaimtól, csak annyit mondott, hát azért nem minden jó. Ezekre azért érdemes utólag emlékezni, mert jellemző vonásai és jelenségei voltak romániai látogatásainknak, tárgyalásainknak, illetve a román párt és állami vezetők magatartásának, ami szinte általános hagyománya a román külpolitikának és diplomáciának. Ezt a jövőre nézve is érdemes szem előtt tartani.

Az aradi találkozó másik – és számunkra fontosabb utóhatásaként említem meg, hogy röviddel Arad után nem publikus találkozóra jöttünk össze Pozsgai Imre államminiszteri dolgozószobájában az ellenzéki nemzeti demokratákkal. Ezt első sorban utóbbiak kezdeményezték, mert nagyon elégedetlenek voltak a csúcstalálkozóval. De mindkét oldal hangsúlyozta érdekltségét a kölcsönös tájékoztatásban és a közös gondolkodásban. Részünkről, Pozsgai Imrén és rajtam kívül részt

vett a találkozón Tabajdi Csaba, Szokai Imre, Vas László, az ellenzékiek oldaláról pedig Csoóri Sándor, Bíró Zoltán, Für Lajos, Joó Rudolf, és megjelent ott Antall József is; továbbá jelen volt Mészöly Miklós író, valamint Bodor Pál és Molnár Gusztáv, akik Erdélyből költöztek át korábban. Az aradi találkozó értékelésében és bizonyos teendők kijelölésében nagyfokú összhang volt közöttünk. Ennek a találkozónak az igazi jelentőségét azonban az adta, hogy ez volt az első komolyabb átfogó kül- és nemzetpolitikai véleménycsere és egyeztetés közöttünk, nemzeti baloldaliak és ellenzéki nemzeti demokraták között. S ez már előjátéka volt a rendszerváltásnak.

Végül is Arad kudarcos példája azt a meggyőződésünket mélyítette el, hogy csak erős és egységes nemzet képes érdekeinek érvényesítésére, méghozzá úgy és akkor, ha élen nemzettudatban elkötelezett és önrendelkezési törekvéseiben határozott vezetők, illetve kormányok állnak. Csak így tudnak érdemben és hatékonyan segíteni kisebbségben élő nemzettársaiknak.

2008. szeptember

Szűrös Máttyás

Irodalom, forrásmunkák.

- 1.) Tabajdi Csaba: Mérleg és számvetés – tizenhárom év után, A magyarságpolitikai rendszerváltás kezdetei. Codex Print Kft. Budapest, 2001.
 - 2.) Szűts Pál: Bukaresti napló, 1985 – 1990, Osiris Kiadó, 1998.
 - 3.) Székelyhidi Ágoston: Debreceni napló Erdélyről, - Két haza között - Második kiadás, Csokonai Kiadó Kft. Debrecen, 1989, 2008.
 - 4.) Ablonczy László: Nehéz álom – Sütő András 75 éve. Második kiadás Codex Print Kft. Budapest, 2002
 - 5.) Illyés Gyula Emlékkönyv, Válogatta Illyés Gyuláné Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1984, 162-165. old.
 - 6.) A költő felel - Beszélgetések Illyés Gyulával – Összegyűjtötte, sajtó alá rendezte és a jegyzeteket írta Földes Anna. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1986, 435-485 old.
 - 7.) Csoóri Sándor Tenger és diólevél Összegyűjtött esszék, naplók, beszédek 1961-1994, Budapest, 1994, Püski
 - 8.) Gyurgyák János Ezzé lett magyar hazátok A magyar nemzeteszmé és nacionalizmus története, Osiris 2007.
 - 9.) Földes György: Magyarország, Románia és a nemzetiségi kérdés Napvilág Kiadó, Budapest, 2007.
 - 10.) Hitel, folyóirat – Nem, az nem lehet. – Vallomások és elemzések 2004. december 5-éről. Budapest, 2005. február.
 - Hitel, folyóirat, - Mi történik velünk? – A rendszerváltás „regénye”. Budapest, 2006. február.
 - 11.) Magyar Füzetek, 19/20 – Új Magyarország felé? – Párizs, 1988.
 - 12.) Szűrös Máttyás: Magyarorságról, külpolitikáról. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1989.
 - 13.) Szűrös Máttyás: Cselekvő politikával magyarságért, Politikusi portré (1988-1996) Heraldika Kiadó, Budapest, 1997.
 - 14.) Erdély története – három kötetben, - Harmadik kötet, Szerkesztette Szász Zoltán, Akadémiai kiadó, Budapest. 1986.
 - 15.) Molnár János: Az aradi állásfoglalás. – A magyar-román diplomáciai kapcsolatok a Vasile-dosszié tükrében. 2008. Partium Kiadó.
- (Hitel, XXI. Évfolyam 12. szám, 2008. december)

Wass Albert

Kolozsvár; 1930

Kitekintek a vonatablakon:
a régi város ismerős nagyon.
Az öreg Szamos halkan bandukol
és ballagtában régi dalt dúdol,
a Hója-szélen rügyeznek a fák
s hiszem, mint régen: most is van virág,
az ég felettem pompás tiszta-kék,
fecskék suhannak, éppen úgy, mint rég,
a házsongárdi fák is intenek
és lepkét űz egy régi kisgyerek...

A varázs megtört. Tompán. Hirtelen.
Zakatoltunk a váltósíneken.
Az állomás állt szürkén, hidegen...
A régi város más lett: idegen.
Az utcalárma zagyva hangzavar.
A szembejövőket hiába lesem:
Ismerős arcra nem talál szemem.
Idegen szó. Idegen felirat.
Az embertömeg futkosó, riadt.
(A régi emberek tempósan jártak
s a boldogságra mégis rátaláltak!)

Lassan-lassan a temetőhöz értem.
Fák őrizték némán és sötéten.
Bent minden régi helyet sorra jártam:
- itt tanultam... itt írtam... itt leányra vártam... -
Kísért, kísért egy ismerős gyerek
s amerre néztem: ismerős nevek...
és megtudtam, amire este lett,
hogy bár kint minden, minden elveszett,
e hely, hol mindent kis halmok takarnak,
Örök Város a bujdosó magyarnak...

Mert míg Kolozsvár utcáit bejártam,
csak egyetlenegy ismerőst találtam,
komor volt, vén volt... mondjam a nevét?
rámemelte zörgő csontkezét:
Tudd meg, a fecske itt hiába szálldos,
meghalt - mondta -, meghalt a régi város,
annyi maradt csupán belőle élve,
amennyi belefér
szíved egy rejtett, ócska szögletébe!

S míg vágattam vissza a síneken,
idegen voltam én is, idegen.

(1930)

Csörgör István

Emlékek édesapámról

(második, befejező rész)

De mit is mondanak a jogászok, hogyan határozzák meg a hazaárulás tárgyát, mit árul el a hazaáruló? „Az a magyar állampolgár, aki abból a célból, hogy a Magyar Köztársaság függetlenségét, területi épségét vagy alkotmányos rendjét sértse, külföldi kormánnyal vagy külföldi szervezettel kapcsolatot vesz fel vagy tart fenn, büntetett követ el, és öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.” Tehát a jogászok szerint a haza fogalma az ország függetlenségére, területi épségére és alkotmányos rendjére szorítkozik. Alkotmányos rend alatt értik az alkotmányt, az alkotmányba foglalt elveket és intézményeket, valamint az azok zavartalan működéséhez fűződő érdeket.

Hogy ez a két fogalom: a haza és az alkotmányos rend, illetve azok szolgálata miképpen válhat el egymástól (sőt kerülhet egymással szembe), azt az Édesapámék perével kapcsolatba került Demeter Béla tragikus sorsa jelzi. Benkő Samu tanulmányában részletesen van róla szó. A vele kapcsolatos irat Édesapám 2003 július 8-án bekövetkezett halála és a román archívumok megnyitása után került a kezembe: 1947. április 2-án Budapesten kelt hét oldalnyi szöveg román nyelvű másolata. Minden oldalon pecsét és aláírás igazolja, hogy a jelen másolat azonos az eredetivel (Prezenta copie este identică cu originalul, aláírás Lc. Moldovan?). A pecséten az ország címere látható, körülötte felirat: R.P.R. Ministerul Securității Statului U.M. Nr. 0123/0. Fejléc: Autoritatea sigură de stat (Államvédelmi Hivatal). A szöveg címe „Proces verbal de suspect” – Gyanúsítottí jegyzőkönyv.

A „gyanúsított” a magyar állampolgárságú Demeter Béla, akit 1951. április 18-án Magyarország kiadott Romániának, s aki két héttel 43. születésnapja előtt, 1952. december 24-én, karácsony estéjén halt meg a Vác-Regesti-i rabkórházban. A Varsói Tájékoztató Iroda 1947 végén hozott határozatának buzgó magyarországi végrehajtói a nemzet érdekeit egy életen át önfeláldozóan szolgáló és védő, a béketárgyaláson Magyarországot hűségesen szolgáló magyar állampolgárt – és ezzel természetesen az őt segítő erdélyi magyarokat – kiszolgáltatták Romániának. Van-e ennek az árulásnak párja a magyar történelemben?

És most a nagyváradi tárgyalásról egy kis előzetes Barabás Béla videointerjújából:

– B. B.: A védőddel tudtál beszélni tárgyalás előtt?

– Nem.

– B. B.: Ilyen azért még nem volt...

– De mondom, az általam felkért tanúk vagy megidézett tanúk, azok

mind a legkedvezőbb véleményt mondták ott el, és ennek az lett a következménye, hogy egyikünk sem ismerte be azt, amivel vádolták.

– B. B.: Tehát a bukaresti beismerő vallomás ellenére, amikor téged kihallgattak, akkor azt mondtad, hogy kérem szépen...

– Hát természetes, hogy nem ismertem el. Nem ismertem el semmit.

– B. B.: És a többiek?

– A többiek sem.

– B. B.: Tehát van egy választott védőügyvéd, akit a családod választott, és vannak általad megidézett tanúk...

– Román és zsidó tanúk, ami lényeges különbség.

– B. B.: ...román és zsidó tanúk, akik mentő vallomásokat tesznek.

– Igen.

– B. B.: De mit csinál az ügyész? Ki volt az ügyészek?

– Nem tudom, hogy ki volt az ügyész. Nem tudtam erre úgy figyelni, hát ott volt a feleségem is, és teljes izgalomban folyt a tárgyalás... Aztán egyszer csak befejezték a tárgyalást. Nem tudtuk, most mi következik, mert hiszen nem tudtuk, hogy ez csak megszakítás-e vagy mi. Ténylegesen az következett, hogy ez a bíró nem volt hajlandó tovább...

– B. B.: Ki volt a bíró?

– A bíró nevét nem tudom, de Demeter János mondta később, amikor szabadlábra kerültünk és beszélt ezzel a bíróval, hogy ez neki tanítványa volt az egyetemen, és a bíró azt mondta – igaz, nem igaz, én nem tudom –, hogy ő még azt az utasítást kapta, hogy halálra ítéljen minket. És miután látta, hogy a mentő tanúk, románok satöbbi mind kedvezően vallanak, ő ezt nem tudta vállalni, s kérte, hogy helyezték át Bukarestbe az ügyet.

Az Édesapámék hazaárulási perének résztvevői és követlen megfigyelői szemszögéből Tunyogi Csapó Gyula védőügyvéd így emlékszik vissza:

„A Csörgörék pere speciális bíróság elé került, mert amikor az ő perükre került a sor, már kétféle katonai bíróság volt. Volt

a belügyminisztérium alá rendelt fegyveres erők katonai törvényszéke, és ezen kívül volt a – hogy így mondjam – klasszikus katonai törvényszék. Ennek a speciális bíróságnak a székhelye Váradon volt, az illetékessége egész Brassóig terjedt. Ott indult el a per. A tárgyaláson elhangzott védőtanúk vallomása olyan frapáns volt (például Telia Liviu, valamint ifjabb Vescan Teofilé, aki önként jelentkezett védőnek), hogy a bíróság nem tudta, hogy mit csináljon. A tárgyalást elhalasztották, illetve elnapolták, hogy jöjjön utána a távirati intézkedés és rendelkezés, hogy az egész ügycsomót a vádlottakkal együtt áttesszék a hasonló összetételű bukaresti bírósághoz. Bukarestbe az ügyet.

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
SERVICIUL PENITENCIARE

Anul 1955 luna 05 ziua 27.

Penitenciarul Văcărești

Bilet de Liberare Nr. 359/955 195
(pentru condamnatii)

Numit: CSÖGÖR L. LUDOVIC născut în anul 1904 luna Martie ziua 18 în Comuna Sarmas Raionul Cluj Regiunea Cluj Filul lui Ludovic și al Asa de ocupație Prof Universitar a executat în acest penitenciar, de la 03.XI.1949 până la 27 Mai 1955 pedeapsa de 6 sase ani M.S. la care a fost condamnat de Trib. Mil. Terit. Buc. prin sentința Nr. 302/954 din 08.05.1954 cu mandatul de arestare Nr. 3378/954 al Trib. Mil. M.A. pentru faptul de Crima de înalta trădare astăzi: 27 Mai 1955 s'a pus în libertate, în urma adr. Nr. 430/955 al Dir. Free Milit pentru Init. M.A.I. Buc. urmând a se stabili în comună Trg Mures Str. Liast Francisco Nr.2 Raionul Trg Mures Regiunea Aut. Maghiara În afara de mandatul susmenționat numit... a executat fără a fi descarcerat mandatele	SEMNALIMENTE Talia 1,75 m. Fruntea mare Nasul mare Gura mare Barbia ovala Fața roseovana Ochii caprii Părul castaniu Sprâncenele castani Înțărba rade Urechile mari Mustața rade Semne particulare (semne, cicatrice, tatuaje, etc.) Mare
---	--

Munca depusă în penitenciar (meseria învățată):

Numărul certificatului de calificare

Conform legii în vigoare susnumit... poate munci în întreprinderile de Stat sau particulare.

Drept de muncă i s'a eliberat prezentul.

DIRECTOR

Secretar de grafie

restben a tárgyalás légköre már rendkívül durva volt, olyannyira, hogy az első tárgyalást valami formai ok miatt elhalasztották. Amikor vitték ki a vádlottakat, bólintottam feléjük, és már elég is volt ahhoz, hogy az őr belém üssön és félrelökjön. Azt akarja, hogy maga is közéjük kerüljön? – mondta. Egy hónap után átkerültek Csőgörök egy másik tanács elé, ahol aztán kihallgatták a tanúkat, de már nem Teliát és nem Vescant, hanem a vád hozott elő tanúkat. Ilyen volt Venczel József (akit már tizenhárom vagy tizenöt évre ítélték) és gróf Teleki Ádám. Ez volt a két preparált tanú. Teleki szóról szóra mondta fel a betanított leckét, olyan mértékben, hogy az elnök rászólt, hogy na-na! Utána jött Venczel József. Csont és bőr volt. Civil ruhában volt, de teljesen szakadtan, rongyosan. Már ez lesz az igazi tanú gondolta az elnök – egy tábornok.

– Ismeri a vádlottakat? – kérdi.

– Ismerem, hogyne – felelte Venczel.

– Milyen viszonyban volt velük?

– Én velük viszonyban? Én római katolikus voltam és vagyok, azok pedig kommunisták. Köztünk semmi sem volt! Nem is lehetett baráti viszony – mondta Venczel. Nagy leforrálás volt... Ekkor mutatta meg Venczel Jóska, hogy milyen nagy lélek is ő, és milyen ember maradt továbbra is. Venczel Józsefnek ez a tanúkenti magatartása eredményezte valószínűleg azt, hogy ő kitöltötte a tizenhárom és fél évet vagy mennyit, és az alatt se csomagot, se levelet nem kaphatott a családjától, teljesen izolált állapotban tartották. Csak Asztalosról tudok [valószínűleg Lakatosról van szó], aki ilyen helyzetben volt.

Nagyváradon hazaárulással vádolták Csőgöröket, amely abból állt, hogy adatokat gyűjtöttek az itteni állapotok negatív voltáról, melyeket a magyar kormány révén a párizsi béketárgyalásokon kívántak hasznosítani az erdélyi magyarság javára. Ez volt az egyik. A másik az volt, hogy Csőgör kapott tízezer dollárt, és ezt nem jelentette be az illetékes állami szerveknek akkor, amikor a valutatörvény ezt szigorúan előírta. Csőgör azzal védekezett, hogy ezt ő közölte Jakab Sándorral, és neki lett volna a feladata ezt az információt továbbítani. Jakabot persze nem hallgatták ki.

Bukarestben is ugyanezek voltak a vádak. Demeternél előhozták azt, hogy tárgyalta két angol újságíróval, és részletes információkat adott nekik a helyi állapotokról, negatív viszonylatban. Jordákynál megint azt hozták fel vádként, hogy valakivel tárgyalta. Mindezek 1945-ben történtek, és lám, mikor kerülnek bíróság elé...

A védelemnek volt egy nagyon kényes része, amit én – megmondom őszintén – nem mertem előadni. S ezért egy Zeizmann nevű bukaresti zsidó ügyvédet kértem meg, hogy legyen a perben társvédő. (Ez a Zeizmann a pert megelőzően országos szinten ügyvédi felügyelői funkcióban volt, tehát megvolt neki a politikai védettsége.) Ez a kényes kérdés az volt, hogy a vádlottak terhére írt cselekmények mind 1947. február 17. előtt történtek, márpedig '47. február 17-ig ezen a területen Romániának csak adminisztrációs joga volt, tehát nem volt román felségterület! Márpedig a hazaárulást nem lehet elkövetni, csak román állampolgárnak. Ők pedig a nemzetközi jog szerint csak '47 februárja után lettek román állampolgárok, azelőtt nem voltak román állampolgárok. A védelemnek ezt az érvelését persze nem fogadták el. [A Tribunalul Militar Teritorial București 1954. április 26-án hazaárulásért Édesapámat 6 évi kényszermunkára ítélte.] Hogy mivel indokolták ennek az álláspontnak az elutasítását? Ezt nem tudom, mert a legfelső bíróság ítéletét

sose láttuk, s ezt a védekezést ott adtuk elő. De volt aztán ennek következménye, mert a per lezajlása után egy beadványt szerkesztettem. (Nincs már meg, mert az egész dossziét odaadtam Demeter Jánosnak.) Ebben a memorandumban kifejtettem a fenti álláspontot, és alátámasztottam a nemzetközi joggyakorlattal is. A beadványt követően pár hétre jön Nyilas Gyuri, akiről már beszéltem, Groza bizalmija. Groza foglalkozott a memorandummal, átnézte az egész iratcsomót – mondja. (Mert egy példány szigorúan az ő kezéhez ment, amit Nyilas Gyuri vitt el, és egy pedig ment a hivatalos úton a legfőbb ügyészhez.) Gyuri – mondja Groza –, ezeket az embereket ártatlanul ítélték el! A védőnek igaza van! Intézkedem a szabadlábra helyezés iránt. És azonnal intézkedett is. Minden további nélkül haza küldte a társaságot. Előbb felöltöztették őket Bukarestben. Aztán jött megint Nyilas Gyuri, hogy jó volna megkérni ezeket az embereket, hogy menjenek el Grozához megköszönni ezt a gesztust. Így adta értésére ezeknek Groza Nyilas Gyurin keresztül, hogy az ő kegye eredményezte a büntetés megszakítását. Így is történt, felmentek. Groza nagyon kedvesen fogadta őket (ezt mind Nyilas Gyuritól tudom), és elmondta, hogy »sajnos Kínában voltam akkor, amikor ez az ügy bíróság elé került, ezért nem tudtam mostanig intézkedni. A védőnek igaza van. Átnéztem a memorandumot, maguk nem hibásak, nem vonhatók felelőségre hazaárulás címén«.

Obál Ferenc professzor, a Vásárhelyen tanított magyar állampolgárságú tanárok egyike szerint Groza "Öntudatos, művelt erdélyi román nemzeti érzelmű ember volt, aki a magyarokat becsülte, kedvelte, támogatta... Amikor a 80-as években a sovén kommunista mozgalom emlékéért már árulásnak minősítette, majd szobrait lerombolni kezdték, látva, hogy Pesten rakpart viseli a nevét, a fia ekkor nekem úgy jellemezte, hogy nacionalista volt. Tehát nem világpolgár, nem árulója a román népnek, mert a Bolyai Egyetemet és nevében a Magyar Autonóm Tartományt létesítette. Igaz, ez sem volt tulajdonképpen autonóm, ahogy a székely irónia jellemezte: az autó ugyan magyar, de a sofőr román... Amidőn Csőgör hazaérkezett, felment az egyetemre, ott azonban nem tudták, mit csinálhatnak vele, mit szabad mondani. Azt mondták, menjen csak haza, majd hívják. Amint szokásos, nem hívták többet. Azonban hetek múlva Vásárhelyre érkezett Groza államelnök, felkereste az egyetemet is, és azt mondta az ünnepélyesen fogadó vezetőségnek: »mit szóltak hozzá, milyen ajándékot küldtem az egyetemnek?« Nem értették a párt- és állami vezetők, mire azt mondta: »hát hol van Csőgör?« Rögtön futottak és előhozták Csőgört, most már értették, hogy szabad, sőt kell örülni. Groza reklamálta, hogy miért nem rektor újra, de ő egyelőre nem vállalta, csak a Fogklinika és Fogorvoskar vezetését vette át." (Obál Ferenc, Erdély és az Orvostudomány Szolgálatában, Státus Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003. 105. oldal).

Mára már nemcsak tanártársainak, de tanítványainak, ismerőseinek sora is erősen megritkult, s ha mindazok eltávoznak, akik személyesen ismerték, szinte észrevétlenül, elkezdődik számára is az utókor – amiben az ember a történelem névtelen vagy neves részévé válik. A csaták történetét nem a harcmezőn nyugvó áldozatok, hanem a győztesek beszélik el, s az elbeszélésekből mondák lesznek. A munkásmozgalom történetét minden pártkongresszus után újraírták. A „történelem” így gyors „alakulása” a tanúkat visszaemlékezéseik megírására és lehetőleg dokumentumokkal való igazolására kötelezi – a jövő érdekében.

Ennek tudatában kell még Demeter János börtönviszámlekezőseiből idéznem: „A nagyváradi tárgyalás még hagyott bennünk néhány fullánkot egymás miatt. Az államvédelem művészi taktikája és megfélemlítő eszközei kihasználták emberi gyengeségeinket és jóhiszeműségünket, amihez kezdetben a hatóságok iránti bizalmunk is járult. De bármennyire is rossz néven vettük ezt egymástól, mégis, amikor cementen, a pártálon, a kígyólabban, viaszszárgán vagy falfehéren, csonttá és bőrré aszottan, természetesen nem tudtunk haragudni egymásra. Veszekedtünk is, szemrehányásokat is tettünk, de azért sokért nem adtuk volna, hogy együtt lehetünk. Valósággal kis családot alkottunk, amely, ha mással nem is, de közös emlékeinkkel, témáinkkal, közös sorsunkkal és számításainkkal némileg enyhítette a családi és társas élet hiányát. Miután a még rejtett tartózkodások is feloldódtak, fokozatosan, adagoltan, kezdtük elmesélni egymásnak az ankét lefolyását és azokat a letartóztatásunk előtti mozzanatokot, amelyek az ügyszőz tartoztak, és amelyek sok mindent megmagyaráztak.”

A Jordáky története után olvasható: „Csőgör bukása drámaibb volt. 1949 őszén, amikor letartóztatták, fantasztikus vádakát találtak elé. Azzal fogadták, hogy egy nagy erdélyi összeesküvés lepleződött le s azért fogták le, hogy „segítsen” ennek a felgöngyölítésében. Még térképet is rajzoltak neki az összeesküvésről. A térképen minden szál Márton Áron római katolikus püspökhöz vezetett, tőle ágaztak el a különböző összeesküvő vonalak: a MNSZ, az EMGE, a HANGYA és a BOLYAI T. Egyetem. Őt az egyetemi vonal élére állították és ugyanott én is szerepeltem valahol. Minden vonalnak volt egy imperialista láncszeme, többnyire Magyarországon (Rajk stb.) keresztül. Csőgör elképesztőnek találta a vádat és ellenállt. De meddig lehetett ellenállni? Százharmincöt órán át tartották fenn egyfolytában, álmatlanul, éjjel, nappal. Az ankétörök hat óránként váltották egymást, de ő nem mozdulhatott. Az utolsó napokban összeroppant és elvesztette a kontrollt önmaga felett. Maga előtt látta a feleségét, amint rémült arccal belép, majd követi Vescan. Felugrott a székről és hangosan megszólította őket. Mégis úgy hiszi, hogy végleg akkor tört meg, amikor megfenyegették, hogy letartóztatják a feleségét.

- Azt hiszi, hogy mi nem tudjuk, hogy a felesége trockista – ismételték nyomatékosan –, és nincs kellő adat a birtokunkban?

- Ezek után aláírtam mindent, a térképet, és több más súlyos vallomást önmagam ellen. Aláírtam egy olyan nyilatkozatot is, amelyben nem kevesebbet mondok, minthogy pénzt fogadtam el Magyarországtól az erdélyi reakció finanszírozására s arra, hogy az Egyetemet a reakció fellegvárává építem ki. Még azt is megtették velem, hogy a vallomás nagyobb hitele érdekében az ő általuk fogalmazott szöveget kézzel írtatták le velem. (Zsilava odúiban. Részletek Demeter János börtönnaplójából [!]. Közzétette Demeter Zayzon Mária. Honismeret 1996/1. 58-70. Újraközölve Romániai Magyar Szó, 1996. márc. 30/31., ápr. 6/7.)

Én ezt az utolsó bekezdést kötelező olvasmányának tartom mindenki számára, aki a securitativitól származó „vallomások” a kezébe veszi! Megjegyzem, én azt a százharmincöt óra vallatást biztosan nem bírtam volna ki, vallatásból a százharmincöt óra egy százaléka is elég, egy vagy két tizede már nagyon is sok!

Gyergyay Ferenc egyetemi tanár 2003. augusztus 10-én így vigasztalt bennünket, az elárvult fiukat: „Lajos bácsi azok

közé tartozott, akiket én „bölc embernek” nevezek, aki minde nélkül és minden alkalommal tudta mit kell mondani, hogyan kell cselekedni. Mindnyájan tudjuk, az ő érdeme, hogy eltérően az első világháború utáni helyzettől, még ma is van, bár megnyírbált formában, magyar egyetemi oktatás Erdélyben.”

A magyarok iránti szimpátiával igazán nem „vádolható” Teohar Mihadaş pedig így írt valamikori rabtársáról, akivel a piteşti-i börtönben volt együtt: „Bár külsőleg a hun fajra jellemző összes antropomorf jellegzetességekkel rendelkezett: lapos és széles orr, a szemgödörben mélyen bent ülő apró szemek, durván előreálló arccsontok, erős és láthatóan kiütőző (cracoşa) csontozat, természetére nézve mégis szelíd, engedékeny, mást megbánni képtelen ember volt. Bölc embernek tűnt, noha e bölcesség mögött volt egy kis ostobaság is (fond de nitica gogomanie). Az embernek az volt az érzése, hogy mindabban, amit gondol és amit tesz, nem a maga akaratát követi, hanem a feleségét. Kedves lemondással mosolygott.” (Teohar Mihadaş: Pe muntele Ebal. Ed. Clusium, Kolozsvár, 1990.252.).

Csak feltételezem, mert még a családban sem beszélt róla, hogy a börtönben egy adott pillanatban Édesapám célszerűnek látta vállalni bizonyos közreműködést fogvatartóival „az ellenséges elemek leleplezésére”. A nagyváradi tárgyalás azonban véget vetett jóhiszeműségének. Ettől kezdve nyíltan megtagadott bármilyen közreműködést vallatóiával. A börtön körülményei között a meggyőződéséhez való töretlen ragaszkodás és az együttműködés nyílt visszautasítása olyan tett, melynek mérlegelését elfogultságom miatt az olvasóra kell bíznom!

Tíz éves voltam, amikor Édesapámat elvitték és apátlan-ságom az érettségi vizsgáig tartott. Ezekre az évekre vonatkozólag talán érdemes ideiktatni András bátyámnak egy gyermekkori versét:

ÉDESAPÁM

Földig ledőltek mind az őszi ágak,
Mert terhei nőttek a kéktűzű nyárnak.
Tudod-e, milyen régóta várlak,
Olyan rossz nélküléd, Édesapám.

Éjszakák jöttek. Évek teltek.
Fények és árnyak között kereslek.
Az évek arcodon árnyakká lettek
És nem látni tőlük már, Édesapám.

Magas, tűzszemű rémek a házak.
Elhagyott utcán csak lámpák csodálnak.
Ne hagyj, hogy egyedül járjak,
Nagyon rossz nélküléd, Édesapám.

(1951, Marosvásárhely)

A felnőtté válás kritikus időszakát apai tanácsok nélkül éltem át, a vita kultúrája helyett az adott esetben életmentő hallgatás vagy elhallgatás „bölcességére” tanított környezetem. A bölcesség Gyergyay tanár úr megfogalmazta találó és eredeti értelmezése számomra ezen kötet kiadásakor nagyon is elgondolkoztató: tudhatom-e, hogy hol, mikor ki is lesz a tisztelt olvasó, s hogy jóindulattal nézi, hallgatja és olvassa-e a kötetet, vagy esetleg megpróbálja bumeráנגgá változtatni? E veszély ismeretében sem marad más választásom a „létvégi hajrában”: vagy hátrahagyom az egész anya-

tönévekre ítélték – miért vajon? Vallott és vállalt magyarságáért, megalkuvást nem ismerő ragaszkodásáért az anyanyelvi oktatáshoz, az önrendelkezéshez.

A poklok poklából szabadulva küzdelmét ott folytatta, ahol a sátáni és velejéig magyargyűlölő hatalom azt megszakította: a nemzetiségi jogainkért vállalt cselekvésben. Erdélyi sorsunkban Illyés Gyula költői szavai szerint: a legnagyobb bátorság a remény. Példás életének szenvedéseinek és hitének összegezéséeként talán éppen ezt hagyakozzáránk: Madách géniuszának mégis-mégis konokságát s a remény bátorságát. Drága Lajos, drága barátom! Olyan időben, mikor a némaság erős, fájdalmas kiáltásként határok fölött is messzire hallik, Erdély üzenetét, nemzedékek gyászát és kegyeletos emlékezését bízom szavaimra. Nyugodj békében!

(Megjelent Sütő András *Létvégi hajrában* című kötetében, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2006.)

Bár kiskorúként én is közvetlen statisztája voltam Édesapám börtönéveinek, mégis valahol a résztvevők és az utókor között találok magam. Amit megírtam, annak zömét vagy közvetlenül az események szereplőitől hallottam, vagy írásukból ismerem. Így aztán nem fogalmazhattam szabadon: mondanivalómat e szubjektivitásuk ellenére is kétségtelenül hiteles mozaikkövekből, gyakran szó szerinti idézetekből és

ugyancsak szubjektív emlékezetem képeiből raktam össze. Ez a magyarázata a stílusbeli „töréseknek” is.

A kilencvenéves Csögör Lajossal 1994-ben készített videófelveleles nagyinterjú Barabás Béla munkája, ennek a börtönévekkel foglalkozó részét adjuk közre itt a csatolt DVD-lemezen és szerkesztett változatban is. Hálás vagyok neki az interjúért és köszönettel tartozom azért is, mert mindig segítőkészen állt szüleim mellett.

Egy videointerjú „törései” a film vágásával eltüntethetők, de a „zökkenők” eltüntetése könnyen a hitelesség rovására mehet. Csodáltnivaló művészet az összeférhetetlenek egyeztetése, de sajnos én nem nagyon értek ehhez, és ha az összekötő szöveg félresikerül, akkor a végén egy törésből még kettő lesz. Az interjú szövegének szerkesztésekor ezt a veszélyt vállalta magára és került el bravúrosan Veress Zoltán – ezért, valamint további hathatós segítségéért és a bátorító szavaiért is hálás köszönet illeti.

Benkő Samu hatvanöt éve ismeri családukat, ezért kértem meg Őt, hogy foglalja „erdélyi keretbe” a börtönévek történetét és átadtam neki egy vaskos iratcsomó keretében Demeter Béla kihallgatási jegyzőkönyvének románra fordított szövegét. Nem csak Édesapám életének történelmi háttere, hanem egy egész erdélyi generáció sorsának kerete készült el, amely kulcsot ad azok kezébe, akik a magyarság 1945 utáni története felé fordulnak.

András Zoltán

VOLT

Úgy, egy estefelé látták először.
A felvégen.

Sovány volt és nagyon poros.

A csordakútnál lelt
egy rotos csutakot.

Leült, egy rongyos tarisznyaféléből
valamit vacsorált

s nézte, ahogy feljő,
a vacsoracsillagot.

Éji szállásra egy félig dőlt
istálló hívta.

Másnapról a pállott szalma
tartós kovártélyt adott.

A kutyák hamar befogadták.

Sem vicsorgás, sem harsány csaholás
a kerteken.

Alázat, meleg nyelvek
a csontos kézfejen.

Az emberek?

Kerülték is, nem is.

Hisz ki, mi, honnan, miért jött,
nem mondta sohasem.

Igaz, nem is igen kérte számon
senki sem.

Szorgosan gyürkőzött,
ha itt-ott adtak valami munkát.

Hasított fát, őrzött disznót,

télen havat hányt,
tavaszon sáncot pucolt.

Néha erdült is.

S nem bánta, ha végig karmolta
egy-egy dacosabb ág.

Kapogatott kevés tüzelőt,
puliszkalisztet, pityókát,
tejjet, vén tyúkot, pár tojást.

Az évek lassan görnyesztették.

Satnyúlt a szív is,

szörcsölt a tüdő,

fakult, szürkült a haj,

ahogy ráhamvadzott az idő.

Az utolsó tél megsorvasztotta kegyetlen.

Tavasszal látták, lécsóványan

csak imbolyog.

Egy délelőtt a marton elesett.

Egy szekeres zörgött a városba vele.

A kórházban még élt néhány napot.

Aztán a hullaházban vagy két hetet
fagyott,

míg a polgármester kijárta,
hogy a szűkös községi pénzből
elkaparhassák valahogy.

Azért a pap szépen beszél.

a három sírásónak

s a két hársnak,

amely a dombhajlaton

vagy ötven éve ácsorog.

Tán a homokos föld is szánta.

Nem dübörög, dobog,

a lapátrozsdáról sustorogva reácsorog.
Semmi jel.

Sem kereszt,

sem név egy kopjafán.

szapora burján,

száradó giz-gaz

A halomnak horpaszán.

Néha hallani,

az arra kószáló szél

valamit elmormolt,

ami emberi nyelven

csupán annyit teszen:

volt.

Varsági temető

Támogatóink

(a megjelölt előfizetői díjakat meghaladó befizetéseket tekintjük támogatásnak)

Ádám Sára	Budapest	3500
Antal László	Csetény	500
Balázs József	Gödöllő	500
Boér Ferenc	Kolozsvár	3500
Boross Tibor	Fadd	500
Csergő Vilmos	Paks	3500
Csiszér Márta	Budapest	3500
Csucs Róbert	Budapest	500
Dalmay Árpád	Nyíregyháza-Sóstóhegy	1500
Dénes Péter	Érd	1000
Dr. Búzás János	Sopron	2500
Dr. Czákó József	Göd	1000
Dr. Dóczy Katalin	Budapest	3500
Dr. Filipp György	Budapest	5000
Dr. Gönczy Béla	Nagykörös	3500
Dr. Horváth Sándor	Pécs	500
Dr. Inczeff Zsolt	Ózd	3500
Dr. Kaizler László	Mátranovák	3500
Dr. Kegyes Emese	Pécs	500
Dr. Máthé B. Lajos	Veresegyház	3500
Dr. Miklós Ildikó	Mátészalka	500
Dr. Miklós Ildikó	Mátészalka	500
Dr. Molnár Csaba	Szekszárd	1500
Dr. Péterffy Árpád	Debrecen	3500
Dr. Sebestyén Gyula	Nagyvázsony	3500
Dr. Szabó Ilona	Budapest	3500
Dr. Székely Ferenc	Budapest	1500
Dr. Szemes Ferenc	Szekszárd	3500
Dr. Szilágyi Ágnes	Budapest	1500
Dr. Szilágyi András	Barnag	3500
Dr. Szövérfy Károly	Jászberény	3500
Dr. Szűcs György	Kecskemét	10.000
Dr. Szűcs György Lajos	Laskod	10.000
Dr. Tamás Attila	Pécs	3500
Dr. Úry Előd	Sopron	20.000
Filipp István	Budapest	3500
Gergely Erzsébet	Budapest	500
Germán O. András	Budapest	1000
Gulyás Imre	Kecskemét	1100

Horacskó Judit	Budapest	500
Horváth Magdolna	Jászf.sz.györgy	1500
Joseph Varga	USA	1400
Juhos-Kiss János	Budapest	1500
Kádár István	Budapest	500
Kiss Kornél Iván	Budapest	500
Kömöcsi László	Dunavarsány	1000
Kristyák Istvánné	Oroszlány	1000
Kurkó János	Sz.udvarhely	800
Lelkészesség		
Lenhardtné B. Emma	Budapest	1500
Magdó Attila	Monor	1000
Máriás József	Nyíregyháza	1500
Mokos Ferenc	Érd	500
Molnár Szabolcsné	Budapest	1500
Orbán Miklós	Budapest	500
Pintye Tamás	Győr	1000
Placz Józsefné	Esztergom	3500
Placz Józsefné	Esztergom	3500
Prof. dr. Fazakas Béla	Marosvásárhely	30 RON
Prof. Dr. Istvánfi Gyula	Szigetmonostor	3500
Prof. dr. Kisgyörgy Árpád	Marosvásárhely	50 RON
Prof. Dr. Szabó T. Attila	Balatonfüred	1500
Rittner Erzsébet	Százhalombatta	500
Szabó György	Tatabánya	500
Szabó Ildikó	Marosvásárhely	5000
Szakáll Károly	Enying	500
Szegedi Éva	Ercs	500
Szelba Vilmosné	Gödöllő	1000
Szent Pál Kat. Egyetemi	Sopron	3800
Szolnay Ádám	Németország	1000
Szűcs Lajos	Kozármisleny	1500
Tanker Kft.	Eger	10.000
Tunyogi Károly	Budapest	1500
Ugrai László	Budapest	1200
V. Bakó Árpád	Németország	2000
Varga István	Tengelic	500
Vargyasi Mózes	Szekszárd	1500
Végh Péter	Pilisjászfalu	500
Z. Zwada András	Békéssz.andrás	500 Ft

Emlékeztünk rá: lapunk függetlenségét és erdélyi olvasóinkhoz történő díjmentes eljuttatását teszik lehetővé a nagylelkű adományok. Köszönjük!

Lao-Ce

(Kr. e. 6 sz.)

(rögtönzött fordítás németből, drSzK)

Egy kerék abroncsát
a küllők tartják, de a
közöttük lévő üres tér
teszi lehetővé a kerék
használatát.

Nedves agyagból gyúrnak
edényeket, de benne az üres
tér ad helyet a korsóban
mindenféle italnak.

Fából ácsolnak
ajtót és ablakot, de
bennt az üres tér által lesz
a ház lakható.

Így, ami látható
hasznos ugyan, mégis
a lényeg inkább marad
láthatatlan.

Egy kis patak

„Előző lapszámunk 39. oldalán tettünk ígéretet Dr. Kovács Lajos egyik régebbi írásának közlésére. Íme.

A tűzérőrnagy hazatérése

Éppen tizennyolc esztendeje, hogy lassan sárguló, félkarton borítóban leveleket, fényképeket, meghívókat, újságcikkeket őrizgetek. A gyorsan múló, hajszolt évek folyamán néha beleolvasgatva egyik-másik levélbe, tűnődve merül fel bennem a kérdés: mit is akarok hát e sárguló iratsomóval? Egészenben ugyanis úgy hat, mint régen az adóslevél, azaz törlesztésre kötelez múltunk azon nagyjaival szemben, akik munkát, tudást, vért, s ha kellett életet adtak a közösség fennmaradásáért, de erkölcsi téren is máig ható, sőt jövőt ígérő példaként állnak előttünk.

Az iratsomó „címe”: A tűzérőrnagy hazatéréseinek története – 1970. jan. 15-1971. szept. 8. A tűzérőrnagy pedig nem más, mint Gábor Áron, a lehetetlent nem ismerő, elszánt forradalmár és ágyúöntő, a szabadságharc tűzértisztje, a kedvezőtlen harcéri körülmények nyomán magára maradt székelység önvédelmi harcának hőse.

* * *

A népek azon fiainak, akiknek élete, életműve és szelleme a közösségi életre mély és maradandó hatást gyakorolt, az utókor szobrát állít. Gábor Áronnak azonban a Székelyföldön - tudomásom szerint - az 1970-es évekig a próbálkozások ellenére sem állítottak szobrát, bár e tény korántsem a szelleméhez való hűtlenség, még kevésbé a felejtés számlájára írható. Hiszen Gábor Áron mindig is élt népe lelkében, és ez a láthatatlan „szobor” csak a nép megsemmisítésével dönthető le.

Gábor Áron szobrát életemben először a nagyváradi régi múzeum udvarán, az épület egyik törésvonalában levő sarokban láttam. Bár a korhadó gerendavégek és a kopott autókerek-köpenyek szinte derékig takarták, Gábor Áron ágyúcsőre támaszkodó alakja mégis kimagaslott a hulladékhalmazból.

Hogy Székelyföldről Váradra kényszerült eszem-lelkem hogyan rezdült a látvány hatására, minek beszéljek róla? Csupán annyit vallhatok önérettel és tiszta lelkiismerettel, legfőnnebb némi szubjektívizmussal, hogy az „élőnek” sem jutott sokkal különös bánásmód, mint a „kőszobornak”. S ha időnként nekem is a nyakamba akasztottak egy-egy „gumike-reket”..., az udvarra mentem elszívni egy-egy cigarettát, s közben tanulni a kimagasodást, a sarokban is helytállást – a kőszobortól... Néha irigyeltem is, hiszen a kőnek, állítólag, nincs lelke...Az egykori tűzérőrnagy közkeletűségének éreztem magam, kinek csupán tartásában megnyilvánuló néma parancsát követnem kell: helyt kell állni!

Emlékszem, egy alkalommal valaki második világháborús, rozsdás rohamsisakot tett a negyvennyolcas szabadsághős fejére...A sisakot levéve egy közeli hulladékrakásra dobtam. Később újra az őrnagy kőfején találtam, s most már átdobtam a szomszédos kertbe. Természetesen a játékot nem tekintetem „bűnnek” – bár nem gyermek üzte ártatlan játékát -, de megalázásnak igen, melyet kőnek és nem kőnek egyaránt el kellett viselnie.

A gyakori találkozások, a szótlán társalgások nemsokára

tudatosították bennem, hogy Gábor Áron szobrát és szellemét itt, e környezetben a megsemmisülés veszélye fenyegeti, hiszen nem lehet mások hőisévé „restaurálni”. Azon is töprengtem, ha „menetlevelet” szereznek számára, vajon a közvetlen szülőföldjén befogadnák-e hivatalosan is? Azzal ugyanis, hogy egyik sarokból a másikba állítjuk, mint a fegyelmetlen gyereket, semmit sem érünk el. Nemsokára meg is írtam első, az óvatosságra intő körülmények közt született, tájékozódó leveletem, melyből az alábbiakat idézem:

„Amennyiben pontos címét visszaigazolja, szívességre szeretném kérni egy Váradon tartózkodó közös ismerősünk, sőt igen jó barátunk ügyében, aki itt elveszítette állását, s bármennyire is jól esik itt látnom egyetlen barátomat, mégis állást kell szerezniünk számára, mégpedig otthon!” – (1970. jan. 15.)

Idézet a válaszból: „Nagyon szívesen teszek eleget bármilyen kérésének, s ha hazakívánczoló közös ismerősről van szó, még inkább!” – (1970. jan. 22.)

Idézet második levelemből: „Közös barátunk: Gábor Áron tűzérőrnagy, kinek Nagyvarjasi Oláh Sándor által 1942-ben készített kőszoborra néhány évig a váradi volt Tűzér-hadapródiskola bejárata előtt állt. Állása – mint már írtam – megszűnt, nem is tudom pontosan, mikor. Mióta Váradon élek (1966), s a múzeumnál dolgozom, gyakran

állunk szemben egymással, s hangtalanul beszélgetünk: ő a múlt-ról, én a jelenről. Beszéde azt a hatást kelti, mintha 120 év alatt semmi sem változott volna! 'Ha erger-berger nevű volnék vagy Mecénásom lenne – mondja keserűen – rég tisztességre emeltek volna. Nem, soha nem fogja... a katonát elé vinni az ész, jellem és derékség, hanem a németség, a servilizmus és protekció.' ...Ha Önök is jónak látják, hivatalosan érdeklődjenek a váradi múzeum igazgatóságánál... E kérdést az ottani Kultúrostálynak kellene intéznie, ha van ott valaki, aki megérdemli Gábor Áron bizalmát.” – (1970. febr.1.)

Idézet a válaszból:

„Mondanom sem kell, felkunkorodott bennem a jókedv levele olvasatán... Egyébként akadt valaki, aki megérdemli Gábor Áron bizalmát... A megyei művelődési bizottságtól levél ment, s a levélre válasz is érkezett... Remélhetően az öreg harcos teherautón térhet haza Háromszékre.” – (1970. márc. 25.)

Idézet harmadik levelemből:

„Ne adják fel a harcot, a cél a fontos (neki is az volt...)... Még tudniuk kell, hogy a szobor pillanatnyilag sem a múzeum, sem más helyi intézmény leltárában nem szerepel.” – (1970. ápr. 5.)

Idézet a válaszból:

„Az illetékes volt már Váradon, és az örömhírről érkezett: mehet Áron apánk után az autó..., az emelődarut Váradon biztosítják.” – (1970. ápr. 28.)

Idézet negyedik levelemből: „A tudat, hogy bár ennyit tehettem azért az ügyért, melynek szolgálatát bármilyen módon és fokon, életem egyetlen igazi céljának tekintem, őszinte örömet okozott... Tudni szeretném a szállítás pontos idejét... aggódom, amíg az autó innen elindul...” – (1970. május 3.)

Idézet a válaszból: „Az ügy eleven, s a kocsit nemsokára megy.” – (1970. szept. 7.)

1970. szeptember 12-én, bár terepre kellett volna mennem

– így hívják ott a kiszállást –, azt elhalasztva, a városban intéztem valamilyen ügyet. Dél előtt 10 körül érkeztem vissza a múzeumba. Erős teherkocsi állt az udvaron, s egy hatalmas daruskocsi akkor próbált az udvarra kanyarodni, de a daru egy kőrisfa ágai miatt sehogy sem tudott az udvaron elfordulni. A múzeumi személyzet nagy része az udvarra csődült. Segíteni kellett volna, de senki sem mozdult, a karbantartók sem...

Az öröm s az izgalom villámként járt át, mert tudtam, hogy végre az őrnagy úr indulhat haza...

- Mi ez a csődület? – kérdeztem egyik-másik kollégától.
- A szobrot viszik el.
- És hová?
- Nem tudom.
- Annál jobb! – gondoltam magamban.

Közben el-elhangzott egy-egy ügyetlen tanács a darukezelőnek, hogy hogyan forduljon.

- Kérek egy fűrészt – szoltam a karbantartóhoz, hiszen a darus már lemondott a befordulásról.

A fűrésszel pillanatok alatt a fán voltam, s lefűrészeltem a jelentős vastagságú ágat, melybe a daru csúcsa beleakadt. Mire elhangzott a „kár volt levágni”, már a daru fordult is a szobor felé.

Miután a gépkocsivezetővel, a darussal, illetve kérésemre a karbantartóval a szobor mellől eltakarítottuk a gerendavégeket és gumiabroncsokat, a drótköteleket a szobor talapzata alá erősítettük, a darus lassan emelni kezdte. Az első mozdításra a talapzat pereme pattogva töredezni kezdett a drótkötelek alatt.

- Vissza! – kiáltottam a darusnak. – Tegyük a drótkötelek alá gumiabroncsokat! Megtörtént.

- Föl, lassan föl! – vezényeltem, immár felejtve az óvatosságot.

A gépkocsivezető a szobor alá tolatott.

- Lassan le!

Még le sem engedte egészen, már lehajlott a kocsí platója.

- Vissza! – hangzott az újabb vezényszó.

S milyen szerencse: a Fekete-Körösből nemrég beszállított 8-10 méter hosszú, elszenesedett csónak alatt tölgyfa fosznik végét pillantottam meg. S a valamit megsejtő, derék gépkocsivezető máris billentette a csónakot. Kihúzta a deszkákat, melyeket a szobor alá a platóra fektettünk párhuzamosan, egymástól kellő távolságra.

- Lassan engedje le!

Aztán kiszedtük a gumiabroncsokat, s végül a szobor biztonságosan, „tartással” állt a kocsiban.

Közben a múzeumi személyzet ebédre szállingózott. Gyorsan az épületbe mentem, s az egyik asztalnál egy pár sort írtam, kusza írással, örömtől, kis fáradtságtól, izgalomtól remegő kézzel.

Az írást összehajtogatva, a fiatal, keménykötésű, értelmes arcú gépkocsivezetőhöz léptem.

- Pár sor írás, boríték hirtelen nincs kéznél, de a cím rajta van. Átadja-e a címzett kezébe?

- Átadom!
- A kezébe?
- A kezébe!

- Hová teszi?

- Ide a szívem fölé... - tette az írást lajbija bal felső zsebébe, s közben mélyen nézett a szemembe.

- Ott is a helye, mindnyájunk szívében! – ráztunk kezet, mint akik nem csak azonos nyelven beszélnek, de értik is egymást.

- Vigyázzon az utasára, tüzérőrnagy volt Háromszéken '48-49-ben. Otthon majd figyeljenek rá! Örökké!

Aztán felzúgott a motor, fordultak a kerekek, s az őrnagy úr Váradról, ahol még '48-49-ben is ellenségesen fogadták, elindult haza, Sepsiszentgyörgyre, onnan Kézdivásárhelyre, nagyszerű élete színterére. Azóta is ott áll a főtéren, s hiszem, ha valaki kérdezi, a tanácsát senkitől sem tagadja meg: helytállni!

A gépkocsivezető átadta a levelet a címzettnek.

Idézet a válaszból: „Hát ezt is megértük! Kimondhatatlanul sok meleget hozott utolsó levele, nem is beszélve arról a pillanatról, mikor megpillantottam az őrnagyot... Isten adjon nekünk mindig utánpótlást olyan emberben, mint Ön!” – (1970. szept. 13.)

Éppen egy év múlva, 1971. szeptember 8-án, gyönyörű vörösmárvány talapzatra állítva, Kézdivásárhely főtéren avatták fel a szobrot. A meghívón Holló Ernő versének egy szakasza állt:

„Ágyuk kaszálták végig a mezőt, és
az Olt lefelé vérben zuhogott,
s Ő meghalt inkább, mintsem éljen,
ha győzni nem tudott.”

Ugyancsak a meghívón a hazaszállított szobor képe, illetve annak hátoldalán Gyárfás Jenő Gábor Áron halála című, befejezetlen festménye látható, melyen a művész halála előtt 20 órával még dolgozott.

Az eseményről helyi és országos magyar nyelvű lapok közöltek írásokat, illetve ismertették az avatás műsorát. Az avatóbeszédet Király Károly, Kovászna megye pártbizottságának akkori első titkára, az RKP Központi Bizottságának tagja tartotta, akit azóta a lenini nemzetiségi politika hiányát számon kérő beadványai miatt száműzték a politikai életből. (Budapesten a Bethlen Gábor Alapítvány kuratóriuma 1987. november 2-án Bethlen-díjjal jutalmazta.)

Ki tudja, mióta, akkor újra sok száz ember ajkán hangzott el az ének: Gábor Áron rézágyúja fel van virágozva... Ez alkalommal közölték Magyar Lajos Gábor Áron Kökösnél című versét, melyből csupán egy szakaszt idézek:

„Én tudom már, hogy nincs menekvés,
csöpp örlemény vagyunk igen nagy malomkövön,
roppannak a csontok túl súlyos tehertől
de megverve igazunktól, megtöretésig
újra felkelünk. Embertelen kelj-fel-jancsi-
játék ez az elménkkel és az életünkkel.
Elásott rugó pattan így fel, fel újra,
újra, hogy visszatapoassák.”

1849. július 2-án Gál Sándor ezredes hatezer fős székely csapata, melynek tüzérségét Gábor Áron tüzérőrnagy vezényelte, a Kökösi-hídnál az ellenség huszonnyolc ezres seregével ütközött. A közel ötszörös túlerő győzött. Gábor Áron testét ágyugolyó terítette a földre, de szelleme a bármilyen és bármekkora túlerővel szemben a megmaradásért folyó önvédelmi harc vezénylője volt és maradt.

Dr. Kováts Lajos, Fehérgyarmat

(Megjelent: Magyar Ifjúság – Budapest, 1988. 11. szám)

Irodalom – B. Osvát Ágnes rovata

Eleven hagyomány

CZÓBEL MINKA

(Anarcs, 1855. jún. 8. - 1947. jan. 17., Anarcs)

„Évekkel Ady költői forradalma előtt, élt a Szabolcs megyei Anarcspusztán, a világ végén egy különös boszorkány. Egy istenáldotta költő, Czóbel Minka, irodalmunk egyik legnagyobb, legtitokzatosabb varázslója, akiről közvéleményünk láthatóan nem akart és ma sem akar tudomást venni. Megelőzte pedig korát, több köze volt metafizikához, illanó sejtelmékhez és századvég-hangulathoz, mint bárki másnak.

Azon az áttörhetetlennek látszó falon, mely Arany János varázslatos világa és az Adyé között húzódik, s melyet évtizedekig hiába ostromoltak a magyar poéták, Czóbel Minka szabadon átvált, mint egy test nélküli tündér, aki – ha neki úgy tetszik, - szellemalakot ölt. Átvált a falon, legalábbis átszellemült pillanataiban, mert kevés olyan költője volt valaha is a magyar Parnasszusnak, aki egyenletlenebb életművet hagyott hátra, mint ő. Ám ahhoz kétség nem férhet, hogy ez a testi valójában rút boszorkány*, ez a sugallatai és spirituális színérzékelése szerinti nő-Verlaine olyan vers-zenéket hallott meg, és a magányos szellem olyan sóvárgását fogalmazta dalokká, az ezredvégi széttörözöttségben is olyan misztikus áhítatú és démoni fényudvarú szavakat mondott ki, melyek ma is modernnek.” – olvashatjuk Szepesi Attila tollából.

Hosszú élete, titokzatos személyisége különleges irodalomtörténeti csemege. Rejtély, ugyan mit keresett ez a művelt, világlátott úrásszony a „sötét Szabolcs” sárga, poros zugában, Anarcspusztán, aki a család birtokán, Anarcsban született 1855. június 8-án, s ugyanígy halt meg csaknem 92 esztendőskorában, 1947. január 17-én.

Ifjúkorától fogva verselt és kedvtelve fordított idegenből magyarra, magyarról idegen nyelvekre. Amikor már felnőtt leány volt, Mednyánszky megmutatta a verseit Jókainak, aki ekkor – a hetvenes években – a hazai irodalom tekintélye volt. Jókait elbűvölte a jól verselő leány, és biztatta: folytassa, ahogy kezdte.

Czóbel Minka jókedvvel és jó reményekkel került irodalmi körökbe és összebarátkozott Justh Zsigmonddal, akivel közös izgalommá vált a francia irodalom. A nagyon jó ízlésű Justh igen nagyra tartotta mindazt, amit Czóbel Minka az irodalomban csinált. Fontosnak látta műfordítói munkásságát is. A franciául igen jól tudó és Párizsban is megforduló Czóbel

Minka figyelmét alighanem a franciául még nála is jobban tudó és a párizsi irodalmi körökben otthonos Justh hívta fel a naturalisták mellett azokra, akiket dekadenseknek neveztek. A dekadencia szó hanyatlást jelent: a századvég dekadensei megéreztek a hagyományos polgári világ hanyatlását, nem tudták, mi következik, de azt igen, hogy valami a vége felé jár. Ennek az elmúláshangulatnak a legnagyobb hatású, legzeneibb hangú, leggazdagabb hangulatvilágú költője volt Paul Verlaine, akinek költészete később Adyra és a Nyugat nemzedékére oly jelentős hatással volt. Nos, Verlaine-t Czóbel Minka fedezte fel a magyar olvasók számára, ő fordít először nálunk Verlaine-verseket. De Verlaine mellett a kor más divatos-modern költőit is tolmácsolja. Ezzel párhuzamosan lefordította *Az ember tragédiáját* németre és Petőfi jó néhány versét angolra. Ha csak ennyit tett volna, akkor is jobban kellene emlékeznünk rá.

De Czóbel Minka mindenekelőtt költő volt. Költészete festőien színes, verselése zenei. Ő az impresszionista festőktől tanult látni és a francia dekadensektől tanulta a hangzás árnyalatait. Költészetében a valami elmúlásának dekadens érzelemvilága kapott hangot. Helye ott lett volna Reviczky körében, hiszen kortársak voltak, és törekvések sem idegenek: az újak felé néző, közben Baudelaire-t fordító Reviczky nem lehetett idegen az újakat hozó és Verlaine-t fordító költőnőtől. De a nagyvilági életet élő földesúrlány és a nyomorgó pesti poéta sehogyan sem került össze. Így Reviczkynek, a nyomorgónak a hatása döntő a következő nemzedékre, Czóbel Minka, az úrlány pedig pusztába kiált. Holott Czóbel Minka még tovább is lép a modernség útján, mint Reviczky. Szűknek érzi a tervezett formájú verseket. Ő egyenest Walt Whitmantól, a szabadvers fő klasszikusától tanulta a felszabadított ritmikát és elkezdte magyarul, - ahogy ő mondja – „rhythmicus prózát” írni. (Itt jegyezném meg, hogy az 1999-es kiadású *A Nyugat költőelődői* című kötetben mindkét költő szerepel és Cz. M. is, a költészete súlyának megfelelő rangsorolást kap. Szerk. megj.)

A magyar szabadversnek addig alig-alig volt előzménye. Valamikor, nagyon régen Kazinczy, ez a lázas kísérletező, ezzel is próbálkozott, utána még csak Petőfi, de játékos kísérleten túl költői gyakorlattá csak Czóbel Minkánál változott a szabad verselés. És olyan jól érezte a szöveg szabad hullámozását, hogy lírájában talán éppen szabadversei a legszínesebbek és legzeneibbek. Idővel párhuzamosan írta modernséget előkészítő verseit az Ignotus-Heltai-Makai fémjelezte budapesti városi költészettel, amely ugyanúgy fordult el a provincializmustól, mint ő. De az utak nem találkoztak. A nagyvilági úri kisasszony nem kellett a vidéki és göröcsösen vidékies úri világ-

nak. A dekadenseket közvetítő és szabadverseket író költőnk nem kellett a hivatalos akadémizmusnak. De a gazdag földesúrnő idegen maradt az irodalmat formáló fővárosi nyomorgó poéták számára is. A századforduló öntudatos polgárainak nem kellett a bárók unokája. Így történt, hogy amikor végre Ady szellemi vezérségével és Ignótus irányításával megindult a **Nyugat**, - mégcsak észre sem vették, hogy az ő legközvetlenebb elődjük az akkor már ötvennégy éves költőnk. Ettől kezdve végképpen nem volt jelen az irodalomban. És nem is háborgott ellene. Évtizedeken át visszavonultan élt a szabolcsi birtokon. A világ megfedkezett róla, ő megfedkezett a világról. Csak nagyon kevesen tudták, ki volt. A halála óta eltelt öt évtizeden át a nevét is alig említették.

A Czóbel Minkáról szóló visszaemlékezésekből, feljegyzésekből igencsak ellentétes személyiségvonások rajzolódnak ki. Hol a felvidéki fertálymágnási társaság sokat emlegetett tagját látjuk, hol a magányra ítélt, különc vénkisasszonyt. Hol a bölcséletben jártas, világlátott hölgyet, aki úgy ismeri Baudelaire (és a kommün) utáni Párizst, mint a tenyerét, hol meg a nyírségi homokbuckák közt évtizedeket pergető, mindenkitől elfeledett és elhagyott élő kísértetet, aki még megéri, hogy géppisztolyos szovjet katonák nyitják rá az ajtót. Hol a világtól elfordult, életidegen ábrándozót, hol a népi élet kiváló ismerőjét, aki társadalmi kérdésekről levelez barátaival, s a mileneumi önelégültség közepette a történelmi Magyarország értékeinek átmentésén töpreng. Ő maga így ír egy Justh Zsigmondnak szóló, 1891-es levélben: „*Tudja, mi hibázik itt nekem a legjobban? Hogy senki, de absolute senkivel nem beszélhetek azon dolgokról, amelyek legjobban érdekelnek. Forgách Lászlóval ugyan jól értjük egymást, az ő magyar egyszerű esze mindent helyesen, egyenesen fog fel. De ő kissé sportsman – lenézését affektálja a szellemi értékek iránt. Keresztet vet, ha Zolát említik, bár soha egy sort sem olvasott tőle. Ugyanígy, ha Wagnert említik – bár kitűnő hallása van, s talán jobban érti a zenét, mint sok az-azal foglalkozó etc.etc.etc. Nincs ugyan szárnyam, fájdalom, de ha volna, itt biztos elégetnének, mint a boszorkányokat.*” Abban pedig, amit ő maga elmond – akár líráját, akár elbeszélő prózáját nézzük-, az önarckép vonásai összesomosódnak a vágy és a fantáziaképekkel.

Mint fentebb már említettem, Justh Zsigmond (1863-1894), a századvég egyik legnagyobb ambíciójú, legfelkészültebb írója, különösen nagy hatással volt Czóbel Minka életére és írói fejlődésére. Ő bízta versei publikálására, s vele tudott eszmét cserélni azokról a poétikai vagy világszemléleti kérdésekről, amelyek leginkább foglalkoztatták. Ismeretségük néhány éve alatt többszáz levelet váltottak. S hogy ez nem csupán személyes rokonszeny vagy értékközösségen alapuló barátság, hanem két szuverén írói program kölcsönhatása is volt, arról Justh **Fuimus** című regényének egyik párbeszéde is tanúskodik.

Justh korai halála súlyosan érintette Czóbel Minkát. Nemcsak azért, mert elveszítette barátját, pártfogóját, hívét és műveinek legfőbb értőjét, hanem - visszatekintve látszik -, azért is, mert Justh életművének kiteljesedése és a velejáró recepció ráirányította volna a figyelmet Czóbel Minka hasonló szellemiségű, sok tekintetben hasonló kvalitású munkáira. Így viszont Justh Zsigmond halála után fokozatosan elszigetelődött, az irodalmi élet periferiájára szorult. Pedig éppen a rákövetkező húsz évben, 1894 és 1914 között zajlott élete legtermékenyebb időszaka, ekkor írta általunk ismert legjobb mun-

káit, s ekkor még volt kedve és lehetősége, hogy publikálja őket. Megjelent verseskötetei: **Nyírfalombok** (1890), **Maya** (1893), **Fehér dalok** (1894), **A virradat dalai** (1896), **Donna Juanna** (drámai költemény, 1900), **Kakukkfűvek** (1901), **Opálok** (1903), **Az erdő hangja** (1914).

Elbeszélőként három könyvet adott közre: a **Hajfa** című kisregényt (1891), amelynek tömörebb, kiérleltebb változata **Mitter menyasszonya** címmel olvasható a **Pókhálók** című elbeszéléskötetben (1906) és a **Két arany hajszál** című balladisztikus meseregényt (1908). Hagyatékában legalább egy kötetre való vers, ezen kívül novellák, regények, elbeszélő költemények, naplójegyzetek és levelek százai voltak. Ezek nagy része azóta elveszett vagy lappang valahol.

Az első világháború után, bár még mindig írt, már nem publikált. Ismeretséget konzervatív irodalmi körökkel, főleg a Petőfi Társasággal tartott fenn, ám ahogy ismerősei, barátai sorra meghaltak, ez a szál is mindinkább meglazult. Utóéletében a hetvenes évek elején következett be fordulat, amikor Pór Péter monográfiát tett közzé róla és Justhról. Ezt követően, 1974-ben jelentette meg a **Boszorkány-dalok** című válogatott verseskötetét. Még inkább ráirányította a figyelmet Weöres Sándor **Három veréb hat szemmel** című antológiája, amelyben Czóbel Minka kitüntetett fontossággal szerepel, s lírikusként Reviczky Gyulával és Komjáthy Jenővel van párhuzamba állítva. Weöres Sándor rendkívül sokra tartotta költészetét, és hét verssel válogatta be ebbe a sajátos irodalomtörténetet teremtő antológiába.

Czóbel Minka az 1890-es években sokat foglalkozott a buddhizmus eszméivel is, majd érdeklődése a keresztény misztika, az ókori filozófia felé fordult, de ismerte Schopenhauer és Nietzsche műveit is. Magas szintű filozófiai műveltsége költészetének meghatározójává vált, hiszen majd minden költeményében felbukkan egy-egy filozófiai probléma. Műveinek ihletője – a párizsi élményeken és a filozófiai írásokon túl – a Nyírség, ahol életének java részét töltötte. Szerette a tájat, az embereket, akikkel igen jó kapcsolatban volt. Gyakran segített a falusiaknak apróbb problémák megoldásában, a betegeknek gyógynövényeket adott, melyeket maga szedett kertjében. Szenvedélyesen szerette a természetet, s annak ellenére, hogy soha nem ment férjhez, nem érezte magát boldogtalannak.

Mennyi titkos vágy és felismerés, abban a költőietlen, száraz korban, amiben élt. Mennyi gátlás és belül kiélt mámor. Mennyi önvizsgáló döbbenet attól a feneketlenül fekete pokoltól, amely a lélek mélyében feltárul, s melyet még nem nevezett néven a pszichoanalízis. Ugyanaz az ég borult otthon-talanul e költőboszorkánynak nevezett nő fölé, mint bárhol a világon, ahol a lelkekben kristályfényeket és soktűkrű drágaköveket dédelgető látnokok élnek, akiket a szabad röpléstől visszahúz a föld sara és a mindennapok megannyi, kisszerű ceremóniája. Bizánci irodalmunkban, ahol a múlt szinte fontosabb a szerep, netán a botrány, ez a rejtőzködő poéta kívül rekedt az irodalmon. És ha egy mű a maga korában nem kerül a helyére, utólag már oda visszailleszteni szinte lehetetlen. Czóbel Minka nem tartozott semmiféle írói csoporthoz, ezért is fitymálhatták le a térdéig sem érők. Volt pedig időszak, amikor Anarcpusztán születtek a legmodernebb, legizgalmasabb magyar versek. S mindmáig sem szokás visszaemlékezni rá, hogy a modern magyar költészetnek, Adynak és a **Nyugatnak** az egyik legfontosabb előfutára volt, sőt olyasmit

A Czóbel Minka emlékére állított harangláb

kezdeményezett a XIX. század végén, ami abban az időben merőben új volt nálunk, és a Nyugat nemzedékénél vált irodalmi gyakorlattá. Pedig Czóbel Minka túlélte kortársait, túlélte utódait, túlélte utódainak utódait és vénséges vénen úgy múlt el, hogy szinte már senki sem tudott arról a hajdani lobogó leányról, aki magyarul, franciául, angolul, németül verselt, magyar klasszikusokat fordított nyugati nyelvekre, nyugati moderneket fordított magyarra, először szólalt meg magyarul a franciás dekadencia hangján, szinte előzmények nélkül elkezdett magyar szabadverseket írni. Helye a klasszikusaink között volna – és már életében ismeretlenné öregeedett. A mi nagyon igazságtalan kritikánk és igazságot nehezen tevő irodalomtörténetünk is kevés jelentékeny költővel volt oly méltánytalan, mint Czóbel Minkával.

Földi porhüvelye egyszerű, kővel fedett sírban, hatalmas platánfák árnyékában nyugszik. 2007-ben a Czóbel-kúria parkjában, az anarcsi önkormányzat síremléket állított a költőnek. Egy kisebb harangláb vigyázza örök álmát.

(Összeállította: *B Osvát Ágnes*)

Részletek Osvát Kálmán: *Levelek a Fiamhoz* című kötetéből

I.

Fiam!

Az íróasztalon előttem, *Andersen meséi* és Keller *Zöld Henrik*-je fekszenek. Andersent ismered, olvastad a meséket, melyeknél szebbeket máig senki sem mondott. Zöld Henrik ifjúkorod olvasmánya lesz, a férfikor határáig elkísér. Jobb tanítókat ajánlani sem tudnék. De szeretném, - ha mellettük meghallgatnád az én szavamat is.

Nem adok utasítást ehhez az íráshoz: hány éves korodban olvasd. Nem lesz benne egy szó, mit ma is már nem olvashatnál. És meg is fogod érteni... abban a percben megérted, amelyben az emberek általában - a felnőttek is - megértik az olvasmányaikat.

Nem az olvasás perce az.

* * *

Bélyegeket cserélgettél Géza barátoddal, álltatok a nyitott albumok előtt, forgattátok a nagy katalógust. A hátatok mögé álltam és te eleintén nem láttál engem. Barátod sokat beszélt, te jóval kevesebbet. A csere, melyet barátod ajánlott, nem volt előnyös, bélyegeid értékesebbek voltak, mint a csereben kínáltak, de Géza a katalógus árával igazolta, hogy pont annyit érnek. És beszélt hozzá sokat és ütögette a katalógust és sokszor megkérdezte: „akarod vagy nem”? Közben a bélyegeidet magához mind közelebb húzta, te hozzá sem nyúltál az övéihez. Sajnálalak, de csak vártam és állottam mögötted még sokáig, szótlantul. Fiam, te értesz a bélyegekhez. Annyit, mint Géza barátod, bizonyosan értesz, és tudod, hogy mondjon a katalógus bármit, a te bélyegeid az értékesebbek, te veszíteni fogsz és Géza nyerni fog. És mégsem nyúltál a holmid után, hogy is tehesd, már ott van előtte, már a keze rajta a kis bélyegcsomón – vissza hogy vehessed? *Visszáról* már szó sem lehet, kicsi lelkedben már le is mondtál és csak becsületből, becsapatasod kis vigasztalására mondtad: „Ha adsz még egy „köztársaságit”! Géza előbb albumába csúsztatta bélyegeidet, kettőről megjegyezte, hogy rongált szélű, egyről, hogy nincs bélyegző rajta, azután

átnyújtotta a köztársaságit. Te nézetlen tetted el a cserebélyegeket s egy nagyon gyors fordulással, mintha csak ettől az üzlettől akartál volna elfordulni, úgy fordultál hátra. Hogy megláttál, zavarodottan mosolyogtál. Én Géza barátodat néztem szigorúan s te tán sajnáltad is. Mert azt mondtad: „Adott egy köztársaságit is...” Pedig tudtad, hogy azzal együtt be vagy csapva s hogy azzal már nem is ő, hanem magad csaltad meg magadat. De féltél, nem-e támad kétség énbennem, hogy értesz-e te a *dologhoz*?

Nem, fiam.

Te értesz a *dologhoz*, *más* az, amihez te nem értesz.

Más az, amihez *mi* nem értünk.

Erről a *másról* lesz szó bőven ezekben az itt jövő írásokba.

VI.

Fiam,

nem tudom, mit felelnék, ha megkérdeznéd, miért juttatom Hozzád ilyen körülményes módon a leveleimet, holott egyszerűbben is tehetném, mint így, hogy újságba nyomatom. Miért nem adom oda írásban Neked, (ha már éppenséggel nem tudok lenni anélkül, hogy tanácsokkal zavarjam kicsit életedet?)

Nem tudnám hazudni, hogy „az a cél vezet, hogy más kis fiúk is tanuljanak a leveleimből”. Semmi értelmeset nem tudnék felelni egy ilyen kérdésedre, tán zavarba is hoznál, mégis jobban szeretném, ha már előálltál volna vele. Mi, felnőttek – Istenem – hát mi már vagyunk annyira, hogy azt mondjuk: „Irodalom...” és evvel az egy szóval napirendre tudunk térni a legkiáltóbb ostobaságok felett. De az olyan kicsi embertől, mint Te vagy, elvárok annyi férfias bátorságot, hogy nyilvános értelmetlenségre ne féljen megmondani: „Nem értem!”

Nem szeretem a gondolatlan fejbólintást, nem szeretem a korai beletörődést a világ dolgaiba, és méregbe hoz ez a sok nyugalmas arc körülöttem, ezek a szemek, melyeknek nincs kérdeznivalójuk. Csak méregbe hoznak, fiam, nem gyűlölöm őket, de ők gyűlölnek mindenkit, akinek szemei kérdezve járulnak végig a dolgokon és aki a mai értelmetlenséget nem

látja igazoltnak azzal, hogy – „már tegnap is így volt..” Szerzte a világon, a tömeg gyűlöli a kérdező embereket és tudod-e, miért? Mert senki sem szereti, ha elmulasztott kötelességre emlékeztetik.

Nézd, fiam! Látok néha napilapot a kezében. Ugye, mindig a második oldalon kezded az olvasást. Megkezdted néhányszor az elsőn is, de nem értetted, ami azon írva volt, és megszoktad lassan, hogy az értelmetlen hasábokat megkerüld és egyenesen az értelmesebbnek tetsző napihírekre térsz. Amivel így ösztönszerűen nem kívánsz foglalkozni: az – fiam – a politika. (Útbaigazításul el kell mondanom, hogy a Lexicon „P” betűs kötetében részletesebben és tudományosabb magyarázatát találhatod ennek a mesterségnek, de az én magyarázatom elevenebb és jobban fején találja azt a szöveget, amellyel mondanivalómat az emlékezetedhez kívánom erősíteni.) Nincs benne semmi fiam, egyszerűen idegen az érdeklődésedtől, nem is kérkedsz az ismeretségével és te nevetnél a legjobban, ha komoly hangon megkérdeznének: értesz-e Te a politikához?

Lásd fiam, a felnőtt emberek nem nevetnek. Pedig pont annyit értenek hozzá, mint Te, de nincs annyi bátorságuk, mint neked, és hosszú estéken értelmetlen és céltalan veszekedésekkel bizonyítják egymásnak, hogy: debizony értenek!

Fehér! – mondja egyik nagyhangú valaki olyasvalamiről, aminek színét se látta soha. Fekete! – mondja a másik nagyhangú ugyanarról a valamiről, aminek hírét sem hallotta idáig és fehérhírét is csak most hallotta. És a többiek, kik ülnek az asztal körül, egyik a fehérre, másik a feketére igent bólintanak, aszerint, hogy mr. Fehérhez, vagy mr. Feketéhez ülnek-e közelebb. És van már Fehérpárt és van Feketepárt és lárma is van, kis alkotmányos veszekedés, meg némely műharag. Gyűlölet nincsen még... A gyűlölet csak akkor születik, ha szerényen belép a társaságba mr. Idegen, aki nem

átallotta megtekinteni a lapoknak és a dolgoknak mindkét oldalát és csodálkozva szül rá a veszekedőkre: „Uraim, hagyják abba ami felett vitáznak, az piros, mint az artériák vére, olyan szembeszökően piros”.

Akkor fiam, abban a pillanatban Fehérek és Feketék testvéri szeretetben forrnak össze és kérérlhetetlen gyűlölettel törnek az Idegenre, ki meg merte nézi a dolgot magát, nem átallotta szemét kinyitni és kérdezve jártatni végig Isten szép világán.

Csak példának mondtam az egészet, hisz mit érdekel Téged a politika s csak mert már benne vagyok, azért folytatom.

Fehérek és Feketék sűrű rajokban lepik a földet, vannak közöttük erős kezűek: ezek kormányoznak, vannak erős fejűek: ezek rendszert visznek az értelmetlenségeikbe, és márdárfejük: ezek dalt dalolnak és más költői műfajt művelnek.. csak nyitott szeműek nincsenek közöttük, bátor szembenézők, kik úgy látnák a világot, amint teremtetett.

Haragudj fiam Fehérékre és Feketékre nagyon. Isten is haragszik és bocsát néha reájuk világháborút, likvidálja lelketlen tudományukat s a szívtelen irodalomnak magvát szakasztja. Összezilálja nyelvüket, azután csendet parancsol.

Szűz messzeségben valahol új értelem fogan. A kérdezők ideje jön. Kérdezz, fiam!

Akár azt is: miért rikkancsoltatom e leveleket egy ország-részen át? Lehet, türelmes kedvemben találsz egyszer és hosszú mesével felelek. A kagyló fájdalomról mondom majd mesét, a csodás fájdalomról, amelyből kis cipő, harisnya, tandíj és könyv terem.*

* **Szerkesztő megjegyzése:** Akihez a Nagyapám levelei szólnak, a „Fiam” lett később az én zseniális Édesapám, akire egész életében csak felnézni lehetett.

B. Osvát Ágnes

Gondolatok az irodalom fontosságáról

Ha az ember gyermekkorában folyton azt hallotta a felnőttektől, hogy Amerika maga a Kánaán, a bármit megvalósítható lehetőségek országa, nem csoda, ha gyermeki lelkünk képzelete vágyakozva tekintett a nagy vizek, az Óceánok felé, aminek túlsó oldalán lakozik mindaz, ami Európában lehetetlenségnek tűnhet és ahová csak a nagyon bátrak juthatnak el. Persze, mindez azokban az időkben tisztára olyan érzés volt, mintha a Holdra akarnék eljutni. Ám az irodalom, az írás segítségével nyilván mindenki oda jut el, ahová szeretne. Amikor jóval később kezembe került Oriana Fallaci könyve, a Ha meghal a nap, már az ajánlás elolvastakor döbrent felismerés rángott végig rajtam. „Apámnak, aki nem akar a Holdra menni, mert a Holdon nincsenek virágok, se halak, se madarak.” Ettől beindult a fantáziám, majd szép lassacskán, folyamatosan rájöttem, hogy a minden lehetőségek hazája attól lett olyan sikeres, mert ott születtek a legnagyobb találmányok, minden, amivel helyettesíteni vélték a természet alkotta gyönyörűségeket, még gyönyörűségesebbekre alkotni azokat. Éppen csak

azt feledték el, hogy a műgyeptől, legyen az bármilyen üde zöldnek álcázva, soha nem fog orrunkba csapni a mezők üdén dús életteromája. Hiába szeretnénk letépni egy fűszálat és elmorzsolni az ujjaink között, hogy érezzük a fű nyers szagát, a műgyepet sem letépni, sem szétmorzsolni nem lehet, olyan ez, mint amikor nagyon éhesen megjelenik előttünk egy hatalmas hamburger, ami annyira valóságosnak tűnik, hogy már-már utánakapnánk, de kezünk kemény síkú hirdetőtáblába ütközik, ahol nincsenek ízek, illatok, reklám csalóka illúziója csapta be az érzékeinket. És akkor, abban a pillanatban az jutott eszembe, hogy Anglia mitől működik úgy, ahogyan működik, mitől zöldebb a gyepp, mint másutt. A válasz: mert minden a hagyományokra épült.

Elgondolkodtató, hogy az ember miért kapva kap a helyettesítő dolgok lehetőségén, mitől lesz sikeres egy-egy olyan találmány, ami külsőre utánozza ugyan a természet alkotta szépségeket, de mindez csak messziről nézve élvezhető. Mihelyt tapintani, ízlelni, szagolni szeretné valaki, azonnal rájön, hogy az utánzatoknak se ízüik, se illatuk. A természetet nem lehet megcsalni, becsapni. Csak tönkretenni lehet, olyannyira, hogy a jövő nemzedék már ne is tudjon róla, milyen a rózsa illata, mert minek a vázában olyan virágot tartani, amit folyton cserélgetni kell. Minek olyan gyepp a kertjébe, amit nyírni kell. Azt hiszik, a műszéppont olyan esztétikai élvezetet nyújt, mint a valódi, csak nincs annyi baj vele, nem kell megdolgozniuk érte. Elég egy-

szer megvenni, sokáig kitart. Ez a nemzedék soha nem fogja megtudni azt az alapigazságot, hogy a szépség csak akkor ér valamit, ha azt mi teremtyük meg magunknak, magunk köré. És ez a nemzedék soha nem fogja tudni, igazából milyen is a valódi természet semmihez nem hasonlítható illata, amibe persze beletartozik a madarak korareggeli csivitelése kertünkben, eső után a nedves földből előbújó giliszták tekerőzése, a levelekre tapadó csigák különös, saját házukba zárt kasztélete, a bokrok levelén, vagy fűszálakon lengedező katicabogarak meséket idéző piros-fekete lebegése. Mert a műgyep fölött soha nem fognak méhecskék döngicsélni, nem fogják katibogarak kitárni hétpettyes szárnyacskaikat. A madarak is messze el fogják kerülni. Lehet utánózni, külsőre akár túlszárnyalni is lehet, de helyettesíteni soha. A természet isteni csodái úgy kéne rögzüljenek minden ember sejtjében, ahogy gyermekkorunkban a kaleidoszkóp, minden forgatásra más színeket és formákat mutató kavalkádja, de ahol mindenik kockának külön élete van, ami elvarázsol. Akár elmosódott fények, akár fűszeres, eső utáni illatok formájában.

Valahogy így van ez az irodalommal is. A mai nemzedék azt hiszi, minék kell azzal fárasztania magát, hogy oldalakat elolvasson, amikor minden információt készen kap az internetről. Miért kéne szépen, választékosan kifejeznie magát, ha zanzásított szavakkal is meg tudja értetni magát kortársaival. Mindezzel időt nyer, teret nyer magának, csak az a kérdés, hogy mire használja ezt a többlet időt. Olvasás? Olvasási szokások? Az agy és lélek elrévült fantáziája az olvasott sorok nyomán? Hol van manapság mindaz a sok gyönyörűség, amikor az ember lánya az olvasottak alapján bekalandozhatta az egész földet, a mindenségbe juthatott el, ha csak a képzelet szárnyain is, de az irodalom segítségével mindenki azzá válhatott, ami szeretett volna lenni. Bár valljuk be, van az úgy is, hogy azért mondunk le a boldogságról, mert az túl szépnek tűnik ahhoz, hogy beteljesülhessen.

Engem nagyon sok könyv és folyóirat vett körül már egészen kiskoromtól fogva így az olvasás az álmaimat életté, az életemet álommá változtatta, és megnyitotta előttem az irodalom egyetemes világmindenségét az előtt a kislány előtt, aki voltam. Azóta az írás nekem annyit jelent, mint olyan párhuzamot teremteni az életemben, amely menedéket nyújt viszontagságaink előtt, amely a természetes rendkívülivé varázsolja és a rendkívülít természetessé. Örökkévalóvá teszi a pillanatot és múlandó színjátékká bűvöli a halált.

De ahhoz, hogy az irodalom élhessen, előbb a társadalomnak kellene felnőnie ahhoz a kultúrához, ami valamikor létezett ugyan, de a háborúk utáni „izmusok”

világa ugyancsak megosztotta az emberi lelkeket. Csakhogy egyáltalán hol beszélhetünk manapság már társadalomról. Pedig az írás, akárcsak az olvasás öröme is, az élet hiányságai ellen való tiltakozás. Egy történetet tulajdonképpen azért találunk ki, hogy valamilyen formában több életet élhessünk, annak a hátsó gondolatnak a tudatos árnyékában, ami az egy-életet adta nekünk. Persze, az író mindig azt sugallja, hogy a világ hibásan van megteremtve, és a képzeletbeli élet sokkal változatosabb, igazságosabb, tündöklőbb mint a földi hétköznapiak. A képzelet elsőpri útjából a nyelvi korlátokat, ideológiákat, előtérbe kerülnek az emberi elme azon értékkeremtő lehetőségei, amiket a tudatlan fanatizmus és ostobaság általában olyannyira háttérbe szorít, hogy többnyire észre sem vesszük őket. És bár mindezzel kissé megtevesztő képet lehet festeni a való életéről, mégis, ha okosan, értőn olvasunk, külön tudjuk választani a dolgokat, de legalább részben kárpótol a valóság előidézte csalódásokért. És gátlástalanul kiírhatja magából az ember az olyan dolgokhoz való viszonyát, amiket egyébként nem szívesen vállalna be. Ilyen pl. a transzcendencia fogalma, a történelem sokszínű értelmetlensége, jó esetben értelmessége is, a lélek mélységeiből és magasságaiból fakadó, egyébként soha be nem vallható furcsaságok. Persze, fényév távolságra van egymástól az igazi író és a kényszeredett grafomán. Ez azonban már egy másik téma.

Fájdalmas felismerés az, hogy az új, internetes nemzedéknek hiába próbálnánk megmagyarázni, mit jelent az az intellektuális gyakorlat, ami kifinomítja az emberi érzékenységet és összehasonlítási alapot teremt, eligazodni segít ebben a nagyon bonyolult, Életnek nevezett káoszban. Az irodalom olyan varázslat, ami azzal kecsgetet, hogy a miénk az, ami már nincs, vagy nem is volt soha, hogy azok vagyunk, amik valójában soha nem lehetünk.

Jó lenne pedig tovább álmodni, írni, olvasni, mert szerintem ennél hatékonyabb módszert még nem találtak fel az emberi sors múlandóságán érzett fájdalom enyhítésére.

„Az ég alján alkony-sötétben,/ Felcsillanó, kialvó fényben/ Libeg-lobog villámok szárnya...”
(Czóbel Minka: Párhuzamban)

András Zoltán

VARSÁGI ELÉGIA

Pál Péterének

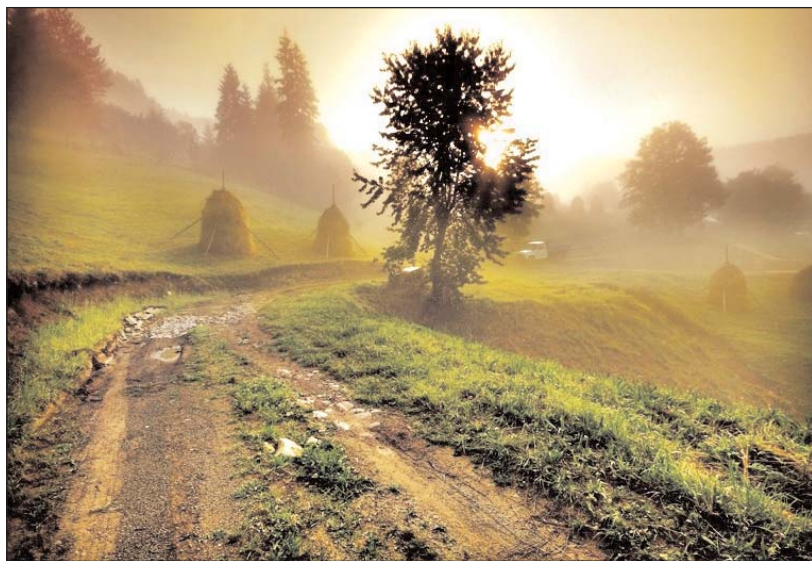
Zöldbe lobban
tunya álmából a havas,
őzeket szökkent
a karcsúbokájú tavasz.
Rikkant a patak,
rohan a csuhaj öröm,
pisztráng ezüstje
sikkan a síkos kövön.
Szamóca vére buggyan,
édesül a száj,
odakínálja piros zamatát
a táj.
Virgonc szellő viháncol
egy bakfis ágon,
a tó tükrén
szikrázik el az ifjúságom.

Tovaröppen a derű:
ezüstsárnyú madár.
Aranyhamuvá ízzik
a szőkefürtű nyár.

Tálasbércén leng
a sárgaszakállú ősz.
Farkasagyar villan:
meghal egy őz.
Haldoklik már időnk
a sápatag fényben.
Évek zuhannak
a fagyos vízesésben.

Varsági vízesés

Czóbel Minka

ÉJI MADARAK

Átmelegült léghullám hozza-hordja
Rétek, kertek, mezőknek illatát,
Jóságosan mély álmot szöve szívemre
A nyár, a fény, a számtalan virág.

Széthullámozó ezüstös álmaimból
Gondolatim serege felriad,
Mint holdsütötte erdő magányos mélyén
Nagy sűrű-sárnyú éji madarak.

B. Osvát Ágnes

JÚLIUS

Július utolsó reggelén az egek
tündöklő kék orcáján
sziromfoszlányok lengenek
Úsznak a végtelen kék tengeren át,
akár tépett szirmú hófehér

rózsák,
s titokban azt remélik, valahol
messze szebb lesz a világ.
Holnaptól lehet, hogy itt
könnyű fátyolt húznak megint
arcuk elé a ragyogó egek,
de ma még sugarasan fénylenek.
S most égbeszállt fehér rózsák
szétfoszló szirmait tenyerükön hordják.

Ők meg egyre csak szállnak tovább, tovább,
s elhiszik, hogy számukra valahol
egyszer majd jobbá válik a világ.

Bajor Andor

Mióta nem tudnak számolni a varjak?

Miután a levelek megsárgultak és lehullottak, hogy zizegő, zörgő szőnyegen járhatott az ember, csupaszok és élettelenek lettek a ligetben a fák. Siralom volt rájuk nézni, amint kopasz ágaikkal az ég felé meredeztek. De mindhiába, mert az eget nem érték el: még jó két-háromszáz méter hiányzott volna, hogy a mennyboltot a hegyükkel elérhessék. Ilyen magasra azonban a fák nem voltak képesek megnőni. A felnőttek ezért mondogatták időnként, hogy a fák nem nőnek az égig. De az úgy is volt.

Amikor már-már ijesztő volt a fák komorsága, hirtelen megjöttek a varjak faluról, és letelepedtek az ágakra. Nem lehetett tudni, ki hívta vagy ki kergette el őket, de egyszer csak ott voltak, és megtelt a liget feketeséggel meg károgaással. Az emberek azt mondták, azért jöttek meg a varjak, mert az idén korán érkezik a hideg. Holott aki csak egy kicsit is ért a dolgokhoz, tudhatja, hogy a hideg mindig korán érkezik. Akármikor is kezd fájni a fülünk, az föltétlenül korán van, mert a kezünket, lábunkat megégmberítő idő nyugodtan várathatna még magára.

Bármi volt is a varjak beköltözésének magyarázata, tény, hogy ott ültek az ágakon és be nem állt a csőrük, egyfolytában károgtak.

A felületes megfigyelő számára minden varjú egyforma volt, fekete volt, gubbasztott és károgozott.

De aki egy kicsit jobban szemügyre vette a varjúnépséget és meghallgatta őket, az hamarosan nagy különbséget fedezhetett föl a tudásukban, mégpedig elsősorban matematikai szempontból. A varjúnépség nagy tömege kétszer egymásután mondta, hogy „Kár”. Azután ezt a műveletet újrakezdte. Nyilván ezek a varjak alacsony képzettségűek voltak és csak kettőig tudtak számolni. Ha fölmutatott az ember négy vadgesztenyét, a képzetlen varjak azt mondták, hogy „kár, kár”, mert a négy vadgesztenye sok volt nekik.

De volt néhány varjú, körülbelül minden tizedik, amely a négy vadgesztenye közül hármát meg tudott számolni. Ezek, úgy látszik, többet gyakorolták a számolás művészetét és sokkal komolyabb eredményt értek el a matematika területén. Olyanok voltak, mint közülünk a képzettsébb személyek, akik jobban meg tudják vizsgálni a dolgokat, és ítéletükkel a pontosságot megközelítik. Mígnem az egész csapatban találni lehetett egy egészen öreg varjút: ez elkárogozott négyig, sőt ha öt vadgesztenyét mutatott föl az ember, elkárogozott ötig is. Ez volt közöttük a tudós, aki a dolgokat pon-

tosan mérlegelte és megfelelő választ adott. A legmagasabb faágon ült, figyelt, szorzott és osztott. Ezért tudott papír nélkül is ilyen jól számolni, fejben.

Én magam is meggyőződtem a varjak számolási tudományáról, amikor kísétáltam a sűrű károgaással telt ligetbe. Fölszedtem egy marék bársonyosan barna vadgesztenyét, mire a varjúcsapat lenézett és a tájékozatlanok, a rossz számtanosok, kettőt-kettőt károgtak. Nem fogták föl, hogy mi a valóságos helyzet, hány gesztenye van a kezemben. A tájékozottabbak háromszor károgták el magukat, ami már jobban megközelítette a pontos eredményt. Csak a legmagasabb fán ülő tudós varjú fordította oldalt a fejét és károgozott négyet meg egy rövidet. Ez azt jelentette, hogy a markomban négy nagy vadgesztenye van, meg egy apró, amit nem lehetett

egésznek tekinteni. A tudós varjú, úgy látszik, ismerte a törtszámokat is. Ezt a megfigyelésemet utóbb közöltem Jóska barátommal, aki erősen hitetlenkedett. Megmondtam neki, hogy a varjak úgy számolnak, akárcsak mi. A többség rosszul számol, mert elhamarkodják a dolgot. Vannak viszont közepesek: ezek közelebb járnak a helyes megoldáshoz. Viszont van közöttük egy olyan tudós varjú, aki egészen pontosan, kitűnő eredménnyel számol, és a törtszámokat is tökéletesen ismeri.

Jóska mindezt nem hitte el.

– Szeretnék olyan madarat látni, amelyik jobban számol, mint én!

Ezt nem kellett volna mondania, mert még verebet is lehetett találni Jóska gögös állításának cáfolatára.

Kimentünk hát a ligetbe, ahol óriási károga fogadott bennünket.

– Csak kettőt-kettőt kárognak – elégedetlenkedett Jóska.

– Azért, mert ketten vagyunk – nyugtattam meg.

Jóska továbbra is kifogásolta a varjúnépséget.

– De hiszen ezek egytől egyig mind egyformák!

– Nekik meg mi vagyunk teljesen egyformák – világosítottam föl a tévedéséről.

Erre Jóska fölemelt négy nagobbacska követ. Mire a tudatlan varjak kettőt, a képzettsébbek hármát károgtak. Végül megszólalt a tudós varjú is a fa tetején, és négyet károgozott.

Amikor Jóska meghallotta a pontos választ, megmérgeződött és a köveket az öreg és nagy tudású matematikus varjú felé hajította. Bár a kövek olyan magasra nem értek, ez súlyos sértés, tiszteletlenség volt. Egy pillanatnyi csend támadt, majd a tudós varjú elkiáltotta magát, hogy „kár”. S azzal az egész sereg fölemelkedett és hamarosan elűnt.

Azóta a varjak általában csak kettőt kárognak, de ennek többé nincsen semmilyen matematikai jelentősége.

Móra Ferenc

Homokországban

Homokország nem az Óperenciás-tengeren túl van, hetedhét ország ellen, hanem innen a várostól egy ugrásnyira van, hetedhét akácfa ellen. Nincs is benne aranyerdő, ezüsterdő, hanem van száz út szülő. Száz út közepén nincsen kakaslábon forgó vár, hanem van egy hajnalicskavirágos kis kunyhó, abban lakik nagyapó, nagyanyó meg Panka. Nagyapó Homokországnak a királya, nagyanyó a királynéja, Panka meg éppen a királykisasszonya.

Királykisasszony udvari nép nélkül csakúgy meg nem élhet, mint liliom harmat nélkül. No, Pankát nem kell féltetni, van annak mindene! Mitvisz kutyának hívják az ajtónállóját. Bogár cicának a szobalányát, Szuszi-nyuszinak az udvari mulattatóját. Vannak udvari koldusai is: egy fészkalja kiscsirke. Az udvari postása pedig senki más, mint a sárgarigó. Attól szokott ő üzenetet küldeni a városba apukának, anyukának, akik csak vasárnaponként járnak ki látogatóba Homokországra.

Ahol ni, éppen most adja a királykisasszony a parancsot az udvari postásnak:

- Hallod-e, te sárgarigó, mondd meg az én apukámnak, anyukámnak, hogy küldjenek nekem egy angyalos labdát.

- Jó, jó, - ígéri a sárgarigó, s azzal berepül a fészkebe, mert az alkonyat szárnya sötétedik már az ég alján, s gyűjtogatni kezdi zöld mécsét a fűben a szentjánosbogár.

Hol járt a rigó, hol se az akácvirágszagú éjszakában, azt én meg nem mondhatom, de reggelre már a Panka kis ágyában dagadozott az angyalos labda. A sárgarigó meg ott rikoitozott az ablak alatt a sípjával, ahogy egy homokországi postáshoz illik.

- Hallod, Panka, mit mond a sárgarigó? - kérdezte nagyanyó. - Azt üzeni apuka, anyuka, hogy szófogadó, jó kislány légy ám!

Jaj, azt látni kellett volna, hogy elfogta a pulykaméreg egyszerre a homokországi királykisasszonyt. Még őneki ilyen üzenetet mer hozni az a haszontalan sárgarigó! Úgy megfenyegette egy szőlőkaróval a postást, hogy az menten otthagya a hivatalt. Kibújdostott Homokországból a nyárfaszigetre.

- Bánom is én - kiabált utána Panka, - találok én tenálad külön hírhordót is! Tudom, hogy a szarka nem tud mit csinálni örömeiben, ha megteszem udvari postásnak.

Csakugyan, a szarka már akkor ott illegette magát egy száraz ágon. De olyan fűgén billegette a farkát, mintha csak azt akarta volna mondani:

- Miben lehetek szolgálatodra, homokországi királykisasszony?

- Üzenetet akarok küldeni apukának, anyukának, hogy vegyenek nekem egy bodor bárányt. Fehér legyen a szőre, mint a hó, kék pántlika legyen a nyakában, ezüstcsengő a kék pántlikán.

A szarka jó postás volt, mert másnap reggel a bodor bárány már ott döfölte a Panka ágyacskáját, a postás meg ott csörgött az ablak alatt.

- Ej, de szeretném tudni, mit csacsog ez a szarka! - sóhajtott Panka. - Bizonyosan azt meséli, hogy milyen nehéz volt neki ez a bárány.

Nagyapó éppen ott öntözte a rózsafákat, s egyszerre letette a locsolókannát.

- No, majd én meghallgatom, mit csörög a szarka - azt mondja. - Mert én megtanultam ám katona koromban szarkanyelven is. Hát azt mondja a szarka, Panka lelkem, hogy a jó gyerek nem parancsot küld a szüleinek, hanem szépen megkéri őket.

Máig is örülök, hogy ott nem voltam, mikor Panka a cirokseprűt hozzávágtá a szarkához. - Eredj innen, te rossznyelvű

madár! Majd keresek én magamnak másik postást.

Igen ám, de hol? A galambok szóba se álltak Pankával, a verebek pedig kereken kimondták, hogy ők nem vállalnak olyan szolgálatot, amelyikért szőlőkaró meg seprűnél a fizetség.

Utoljára bizony a csigabíghához ereszkedett le Panka, aki ott meresztgette a szarvát a ribizlibokrok alatt. - Kis csigabíga, leszel-e a postásom?

Kis csigabíga hol bekapta, hol kiöltötte a szarvát. Bizonyosan ez jelentette csigabíga nyelven az igent, tapsolt Panka örömeiben.

- Kis csigabíga, szaladj haza apukához, anyukához, mondd meg nekik, hogy küldjenek nekem egy szép zöld selyem napernyőt. De tüstént, de sebesen ám, mert mind fölsüti a nap az orcáskámat.

- Vége lesz a tavasznak, mire a te postásos odaért! - nevette el magát nagyanyó.

- Hát még mire visszaér! - kacagott nagyapó. - Akkorra úgy megnő a szakállam, hogy háromszor csavarhatom a derekamra.

„Beszélhetek nekem” - gondolta Panka, s tenyerébe véve a csigabígát, még fodormenta cukorral is megkínálta, hogy jobb kedve legyen az úton. A új postás azonban köszönté szépen a vendégséget, de azt mondta, hogy ő nem él cukorral, mert kihull tőle a foga.

- Nem bánom én, csak a lábad ki ne hulljon - tette le Panka az új postást, azzal megmutatta neki az országutat és bement lefeküdni.

Egész éjszaka a zöld selyem napernyővel álmodott, mert csak nem volt az reggel az ágyához támasztva. Nem ám, még másnap se, de még harmadnap se. Bizonyosan eltévedt az úton az az ügyetlen csigapostás.

Jött azonban egy hét múlva apuka kifelé, szalad is elejbe Panka, mint a nyúl.

- Hát a napernyő hol van?

- Micsoda napernyő?

- Amit a postásomtól üzentem.

- Micsoda postástól?

- Hát a csigabígától.

- Színét se láttam én annak - csóválta apu a fejét. - Hanem azért ne búsulj ám, szívecském: lesz itt napernyő annyi, hogy akár a Mitvisz is napernyő alatt kergetheti az ürgéket.

- De zöld selyem?

- Éppen zöld selyem. Ahol van ni, a kunyhó ajtajában.

- Nem látom - meresztgette Panka a virágszemét.

- Nem látod azokat a szép nagy tormaleveleket? Tormalevél napernyő illik a homokországi királykisasszony kezébe!

Azzal letép egyet a nagy zöld levelekből - hát, uramfia, ott gubbaszkodik a hegyében a csigabíga. Éppen egy tormalevél nyit haladt egy hét alatt.

Azóta nem bízzák Homokországban csigára a postát, mert még megenné maga alatt az országutat.

Kellemes szünidőt kíván és továbbra is szeretettel várja leveleiteket, javaslataitokat a szerkesztő néni, az alábbi címre:

B. OSVÁT ÁGNES

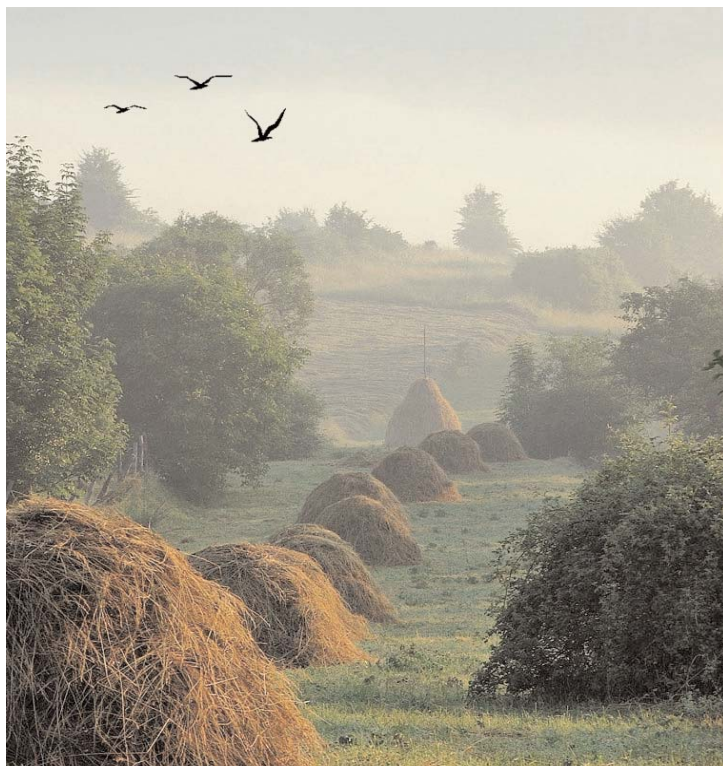
540.477 Marosvásárhely (Targu Mures),
str. Armoniei nr. 22 ap. 13, jud. Mures, Románia.

Telefon: 0040265/249918, 0040365/803670,

0040770/173128, 0040731/187638

E-mail: osvatagnes@gmail.com

osvatagnes@freemail.hu

Felhívás előfizetésre!

A befizetéseket vagy sárga csekken, vagy banki átutalással lehet megküldeni. A csekkeket minden év decemberi lapszámához mellékeljük, de bárki bármikor **kérheti őket** az impresszumban megjelölt szerkesztői, levelezési címen (lásd. 2. oldal), az ott megjelölt elérhetőségek bármelyikén. A banki átutalás számlaszáma: **52400054-10030826**

Orgovány és Vidéke Takarékszövetkezet

Külföldi olvasóink, amennyiben nem tudják közvetlenül eljuttatni valutában vagy a napi árfolyamon számított forintban a megjelölt összeget, legegyszerűbben a banki átutalást használhatják, a köv. címre: Erdélyi Körök Országos Szövetsége 6070 Izsák, Kálvin tér 1. Számlaszám: **52400054-10030826** Orgovány és Vidéke Takarékszövetkezet IBAN: HU34 5240 0054 1003 0826 00000000 BIC/SWIFT: TAKBHUHB

Emlékeztetőül: Belföldi éves előfizetési díj 1.500 HUF. Külföldre: Európában 10 EUR, tengeren túlra 20 USD

Nyári derű

Régen a férfinak meg kellett ölnie a sárkányt, hogy elvehesse a szüzet. Ma már nincsenek szüzek, és a sárkányt kell elvenni.

Alapjában véve a feleségem éretlen és gyerekes volt. Ülök békésen a kádban, ő meg bejön és elsüllyeszti a kishajóimat.

(Woody Allen)

Azelőtt - minden különösebb ok nélkül - dohányoztam, ittam, káb.szeréztem és káromkodtam. Amióta itt dolgozom, jó okom van rá.

Felirat egy étterem férfi mosdójában: Kérem, ne dobja a csikket a WC-be! Ugyanazok a kezek szedik ki belőle, amelyek a vacsoráját készítik.

Nincs nálam nagyobb rajongója a női nemnek, és ezt számlákkal tudom bizonyítani.

Sosem gondoltam volna, hogy a bank egy vidám munkahely. Először csak kedvesen mosolyogtak, aztán amikor meghallották, mennyi hitelt szeretnék felvenni, kitört a röhögés.

Szülinapomra kaptam egy légpárásítót és egy párátlanítót. Ugyanabba a szobába tettem őket, rendezték le egymás között.

Azért hajtunk, hogy öregségünkre legyen miből visszaállítani az egészségünket, ami ebben ment tönkre.

Amíg a körömlakk meg nem szárad, a nő gyakorlatilag védtelen.

ÁTALVETŐ ONLINE

Lapunk az interneten a következő címeken olvasható:
www.ekosz.hu, www.erdelyikor.hu és az új lapszám megjelenésével cserélődik.

Felhívjuk támogatóink figyelmét, hogy a támogatásként küldött összegről kérésükre az adóalap csökkentésére felhasználható APEH-igazolást állítunk ki.

Ehhez az EKOSZ címére (6070 Izsák, Kálvin tér 1.)